DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na 5. strani:

V ČAŠI JE BIL SAKE...

Sobota, 14. julija 1962
Štev. 27, leto XX

V OKVIRU

OBLIKOVANJE DOHODKA IN ISKANJE MERIL

V zadnjem času so tudi delovni kolektivi javnih služb, zavodov in ustanov sprejemali pravilnike o delitvi dohodka. Od programskih, včasih dokaj posplošenih in zato toliko bolj navidezno idealnih načel, je bilo treba preiti v prakso. Že prve razprave in pa tudi zaključki so pokazali, da je v diskusijah in ob sprejetjih nastalo obilo problemov, na katere v začetku niso računali in jih ni bilo mogoče predvideti. Kolikor bolj površno in posplošeno je bila izdelana analitična ocena delovnih mest, toliko večje so zdaj težave pri sprejetju pravilnikov. Kolikor bolj so v razpravah in sprejetju odločale zgolj osebne ambicije, upoštevanje ustaljenih navad pri odmerjanju dohodkov, ki so bile seveda porojene v drugačnem sistemu in iz drugačnih izhodišč, toliko večja so zdaj nasprotovanja. Tisti, ki so togo zagovarjali sistem šolskih kvalifikacij, so nenadoma postali zagovorniki tez o delovnem izkustvu, če je seveda ta pokazal za njih ugodnejši položaj. Tisti, ki so čutili, da se bodo po novem slabše odrezali, so skušali diskreditirati različna merila, zanalašč so iskali najbolj problematična in najtežje izvedljiva, vse z željo, da bi tako dokazali, kako nesmiselno in nemogoče je izmeriti delo izobražencev. Za nalašč so napihovali slabe in prezirali dobre primere.

In ker so seveda nastali s sprejetjem novih pravilnikov — nekje manjši, drugod večji — premiki v osebnih dohodkih, je to povzročilo tudi precej slabe volje. Zavedamo se, da kakršnikoli premiki in iskanje meril nujno prizadenejo nekaj ljudi, ker je pač vsako delitev mogoče zasnovati samo na razmerjih in vsako spremembo na spremembi teh razmerij. To se pravi, če je suma dana, da je potem mogoče povečati dohodek nekoga samo na račun zmanjšanja drugega. Toda sprejemanje pravilnikov o delitvi dohodka ni imelo za glavni cilj samo spremembo razmerij, čeprav je vseskozi zasledovalov iskanje stimulativnejših meril, ampak je hotelo s tem občutno vplivati predvsem na oblikovanje dohodkov. Ti pravilniki naj bi predvsem spodbudili delovne kolektive, da bi iskali notranje rezerve, da bi s prizadevnostjo vseh zaposlenih lahko ustvarili večji dohodek. Ena od zelo pomembnih in odločilnih ovir pri realizaciji te zamisli pa je v tem, da so v nekaterih delovnih organizacijah še zmerom v položaju, ko skoraj ne morejo vplivati na oblikovanje dohodkov ali pa lahko nanj vplivajo predvsem na račun slabše kvalitete opravljenega dela. To je vsekakor objektivna ovira, ki jo bo treba čimprej odstraniti.

Toda kljub trenutni slabi volji nekaterih prizadetih pa je sprejetje pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov pomenilo začetek iskanja novih meril in bolj pravičnega nagrajevanja po delu. Začetek pravimo zaradi tega, ker smatramo, da se je s tem šele sprožil proces, ki bo trajal tako dolgo, ki bo iskal boljše rešitve toliko časa, dokler bo v družbi uveljavljen princip delitve po delu. Zato je potrebno zelo skrbno študijsko proučevati rezultate, merila in posledice, da bomo čim hitreje odpravljali nepravilnosti in deformacije, ki so se vrinile zaradi premajhnih izkušenj in začetnih težav.

SINDIKATI IN OBČINSKI STATUTI

Uveljaviti moramo takšne demokratične odnose v komuni, ki bodo omogočali in terjali

BOLJŠE MATERIALNE REZULTATE

Posvetovanje o družbeno-ekonomskih odnosih v komunah in o izdelavi statutov teh politično teritorialnih enot v Centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije

V zadnjih nekaj letih smo bili priče in soustvarjavci mnogih sprememb v našem družbeno-političnem in ekonomskem sistemu, ki so bile plod prizadevanj, da bi razširili samoupravljanje in ga čimbolj približali proizvajavcem. V tem času se je razen delavskega samoupravljanja (in prav zaradi njega) močno okrepilo tudi samoupravljanje v komuni. Če pa hočemo, da bi komunalno samoupravljanje še bolj napredovalo — tako hitro kot terja naš družbeno ekonomski razvoj — potlej bo treba rešiti nekatere probleme in odstraniti nekatere težave, ki zavirajo nadaljnjo rast samoupravljanja v občini.

Posvetovanje v Centralnem svetu je opozorilo na nekaj teh problemov.

ZAGOTOVITI MORAMO DOSLEDNO DELITEV PO DELU

Ena izmed ovir so neenaki pogoji gospodarjenja v posameznih gospodarskih panogah, ki povzročajo neenak položaj delovnih ljudi v komunah. Dejstvo je, da večja ali manjša akumulativnost v delovnih skupnostih vpliva na višino sredstev, ki jih zadrže komune. Občine s podjetji z visoko akumulativnostjo žive v dokaj boljših finančnih razmerah kot občine s podjetji z nizko akumulativnostjo. Različni družbeni in materialni pogoji dela vplivajo na razpoloženje oziroma nerazpoloženje delavcev v delovnih skupnostih in komunah. V občinah, v katerih so manj akumulativna podjetja, sodijo, da kljub večjim naporom ne morejo izboljšati svojega materialnega položaja in terjajo pomoč »od zgoraj«, zahtevajo naj skupnost pobere čim več akumulacije in jo potem »pravično« razdeljuje. Zavoljo tega slabi njihova pobuda, pa tudi delovna prizadevnost, hkrati pa ne verjamejo, da je sploh mogoče uresničiti načelo delitve po delu.

VIŠJA DELOVNA STORILNOST NAJ BO EDINA MOŽNOST ZA PRIDOBITEV VEČJIH KOMUNALNIH SREDSTEV

So še drugi problemi, ki izvirajo iz prej omenjenih ali pa so njim sorodni. Na primer: neenotna in ne dovolj objektivna merila za oblikovanje proračunskih dohodkov komun, neizpopolnjen način oblikovanja in delitve osebnih dohodkov, od katerega so odvisni občinski dohodki, neenaki stimulansi za razvoj družbenega in zasebnega sektorja obrtništva in podobno. Ureditev vseh teh do zdaj še neurejenih zadev je eden od predpogojev, da v vseh komunah zagotovimo čimbolj racionalno, produktivno in rentabilno gospodarjenje ter poslovanje delovnih organizacij. Se pravi, sleherna komuna naj živi in ustvarja v razmerah, v katerih je boljše poslovanje in večja proizvodnost edina možnost za pridobitev višjih komunalnih sredstev. S tem bi tudi zagotovili svobodnejše oblikovanje sredstev s strani komun, večje zanimanje državljanov za odločanje o zadevah, ki vplivajo na njihove življenjske in delovne pogoje, neposredno zainteresiranost za razvoj vseh tistih gospodarskih dejavnosti, ki jih terjajo interesi skupnosti in večjo odgovornost za oblikovanje realnih osebnih dohodkov, torej za višjo življenjsko raven.

OBLIKOVANJE SREDSTEV V NEGOSPODARSKI DEJAVNOSTI NAJ BO ODVISNO OD REZULTATOV V GOSPODARSTVU

Če hočemo, da bodo komune v odnosih na relaciji delovna organizacija — občina in v vsem svojem poslovanju kar najbolj dosledno uveljavljale načelo delitve po delu, potem morajo statuti regulirati vse te in še druge notranje družbene in ekonomske odnose. Občina se namreč vedno bolj oblikuje v takšen mehanizem samoupravljanja, za katerega je značilna težnja, da do skrajnih meja zagotovi vpliv delovnih ljudi pri odločanju o zadevah skupnega interesa. Statuti naj zagotovijo ta vpliv občanov s tem, da pravilno uredijo odnose med delovnimi organizacijami, samoupravnimi organi, državljani in občino, kar bo nedvomno onemogočilo birokratske pojave ter okrepilo socialistične družbene odnose.

Ko izhajamo iz tega, da je oblikovanje sredstev za skupne potrebe stvar odločitve občanov v vsaki komuni, moramo med drugim tudi urediti odnose med gospodarsko in negospodarsko dejavnostjo tako, da bi bilo oblikovanje sredstev v negospodarski dejavnosti odvisno od rezultatov v gospodarstvu. S tem bi se povečala skrb za proizvodnjo in večjo delovno storilnost, za čim boljše materialne rezultate delovnih kolektivov. To pomeni, da bi bili delavci in uslužbenci v negospodarski dejavnosti materialno zainteresirani, da s svojim delom pripomorejo k čim večjim rezultatom v gospodarski dejavnosti.

Pa tudi oblikovanje dela skladov za skupne potrebe, ki so namenjeni za nadaljnji gospodarski razvoj, bi nujno moralo biti odvisno od rasti proizvodnje in proizvodnosti dela.

STATUTI NAJ ZAGOTOVIJO PRAVILNE ODNOSE MED DELOVNO SKUPNOSTJO IN KOMUNO

Hkrati pa naj občinski statuti tudi zagotovijo pravilne odnose med delovnimi organizacijami in občinskimi skupnostmi. Občinska skupščina, ki je predstavnik družbene skupnosti in asociacije državljanov v osnovi politično teritorialni enoti, seveda mora imeti določen vliv na delovne organizacije. (Skrbi za dosledno uveljavljanje načela delitve po delu, usmerja razvoj posameznih dejavnosti, nastopa proti vsem tistim pojavom v podjetjih, ki so nasprotni osnovnim moralnim normam v izgradnji naše družbe, omogoča združevanje sredstev delovnih organizacij za konkretne potrebe gospodarstva in standarda itd.) Nikakor pa njena aktivnost ne sme omejevati samostojnosti gospodarskih organizacij, samoupravne pravice in dolžnosti proizvajavcev. **Uveljaviti je treba takšne odnose med gospodarskimi organizacijami in komuno, ki bodo temeljili na enotnem materialnem in družbenem interesu proizvajavcev, delov-**

(Nadaljevanje na 3. strani)

RAZGOVOR O KOOPERACIJI V DANAŠNJIH POGOJIH

PRAKSA ODPIRA PRVE PROBLEME

Vrednost kooperacijske dejavnosti je ocenjena (za vso državo) na nekaj deset milijard dinarjev v enem gospodarskem letu. Kljub tako obsežnemu poslovanju vendarle še ne moremo govoriti prav v vsakem primeru o dejanski kooperaciji. Razen tega pa je kooperacija še danes za večino proizvajavcev najriskantnejša postavka (ker je najbolj spremenljiva) v predkalkulacijah, in ker njen razvoj zavirajo tako objektivni kot tudi subjektivni razlogi.

Najprej velja odgovoriti na vprašanje, kaj sploh želimo doseči s kooperacijo. Z njo in s specializacijo v proizvodnji — ki jo kooepracija nujno terja — želimo doseči:

- večje izkoriščanje obstoječih proizvodnih zmogljivosti,
- vsaj srednje, če ne celo velikoserijsko proizvodnjo (kar nujno terja vključitev v mednarodno menjavo)
- in znižanje proizvodnih stroškov (to je pomembno za vnovčenje proizvodov tako na domačem kot tudi na tujem trgu).

»BORZA KAPACITET«

Kako so pri nas izkoriščene obstoječe proizvodne zmogljivosti, natančneje povedano, stroji in naprave, ne ve pravzaprav nihče. Presenetljive — v obratnem smislu seveda — pa so številke, kjer so začeli v posameznih tovarnah ugotavljati izkoriščenost strojev in naprav. Pred tem ugotavljanjem so bili marsikje prepričani, da je izkoriščenost njihovih strojev zadovoljiva. Toda podatki, ki so jih dobili potlej ob stalni spremljavi izkoriščenosti, so bili naravnost porazni. So podjetja, kjer so na primer ugotovili, da so letos v prvi polovici leta v proizvodnih in pomožnih obratih izkoristili stroje in naprave le 38 %. Tako nizek izkoristek strojev je dosežen zato, ker je recimo v enem obratu izkoriščen strojni park le s 5,7 %. Do takšnih podatkov so prišli v podjetjih, ki so na videz dobro organizirana, kako je potlej šele tam, kjer je organizacija dela in proizvodnje na res pravi — obrtniški ravni. Večjo izkoriščenost strojev in naprav bi bilo torej mogoče doseči s tesnejšim proizvodnim sodelovanjem ali kooperacijo, kot pravimo, med podjetji iste vrste ali podjetji različnih panog. In takšno proizvodno sodelovanje bi marsikoga odvrnilo od nadaljnjega povečevanja proizvodnih kapacitet, od gradnje novih tovarn vse dotlej, dokler ne bi bile obstoječe proizvodne zmogljivosti res polno izkoriščene.

Za pospešen razvoj kooperacije bi bila pri nas nujno potrebna tako imenovana »borza kapacitet«, to je zbirni podatki, kako so izkoriščene proizvodne zmogljivosti v tem ali onem podjetju, v tej ali oni panogi. Takšne »borze« pri nas sedaj še ni (čeprav bi bila zelo potrebna). Toda odkar so ekonomske enote v posameznih tovarnah obremenjene z obrestmi za osnovna sredstva in odkar so začeli v posameznih tovarnah ugotavljati izkoriščenost strojev, se je takšna »borza« začela oblikovati, seveda neorganizirano.

Stroji in naprave niso izkoriščene v posameznih tovarnah zato, ker je mogoče planer v pripravi dela slabo planiral proizvodnjo, temveč zato, ker strojni park te ali one tovarne (v resnici vseh tovarn) boleha zaradi — univerzalnosti. To je prva značilnost.

Drugo značilnost pa je mogoče strniti v nekaj besedah takole: Vsi, ki so pripravljeni na proizvodno sodelovanje, vsi, ki ponujajo svoje kapacitete, jih ponujajo pod enim pogojem — da njihov poslovni partner sprejme vse njihove pogoje. To je namreč tržišče, kjer se sklepajo posli »kooperacijskega« značaja na osnovi zaključnic za izdelavo posameznih delov, za dobavo proizvodov nekajmesečnih potreb. Kooperacija po zaključnicah (ta način še sedaj prevladuje) je v resnici za marsikaterega finalista (ali tudi kooperanta) »ples na žerjavici.«

(Nadaljevanje na 2. strani)

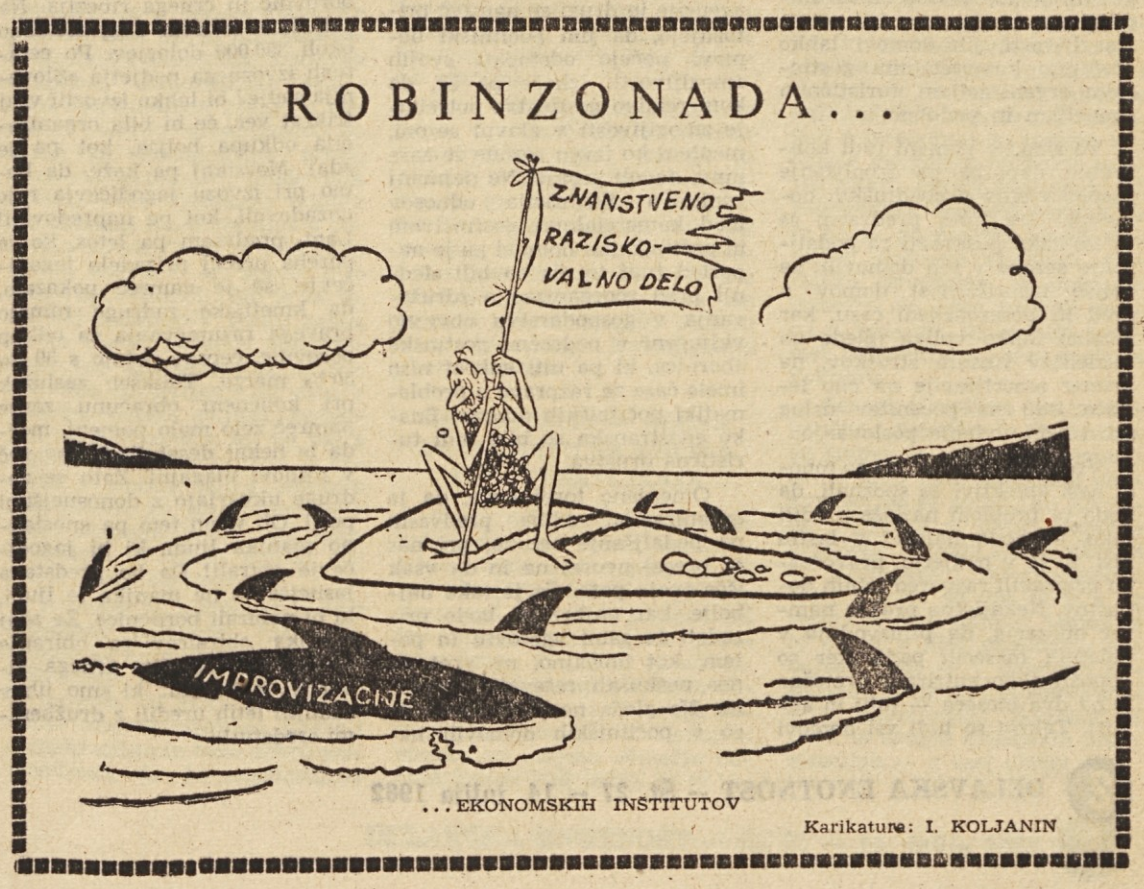

Karikature: I. KOLJANIN

SREČANJE POD KOSTAVSKO PLANINO

»A tisto jutro nismo h košnji vstali...«

Po deževnem vremenu je to jutro na Gradišče, malo vasico v Tuhinjski dolini, znova posijalo sonce prav tako toplo kot tistega osmega julija pred dvajsetimi leti. Pod zelenimi obronki Kostavske planine se je takrat valil siv dim, med ožganimi zidovi domov je prenehalo biti dvanajst življenj, dvanajst mož in očetov. Žene in otroke pa so okupatorji odgnali v dolino in naprej v taborišča...

Čas teče, vendar spomini na tiste hude dni še ne bodo tako kmalu obledeli. »Tega ne smemo nikdar pozabiti in tudi naši otroci ne,« je bilo večkrat slišati na srečanju bivših internirancv in borcev preteklo nedeljo v Gradišču.

Menda še nikoli ni bilo toliko ljudi zbranih v tem kraju kot ta dan. Prihiteli so stari borci Kamniškega bataljona in drugih enot, ki so takrat zadajale hude udarce okupatorju na tem območju, srečali so se nekdanji interniranci in izgnanci, sestali so se stari tovariši in prijatelji.

Prišli so, da obude spomine na dogodek, ki je takrat žalostno odjeknil po vsej dolini in še dlje. Na obronku nad vasjo, prav na mestu, kjer je okupator obsodil dvanajst vaščanov na smrt v plamenih, je prvi organizator vstaje na Kamniškem, Tomo Brejc, odkril spomenik.

Tudi takrat štirinajstletni Hočevarjev Lojze je moral skupaj z žalostno kolono zapustiti svoj dom.

Stopil je k spominskemu kamnu in pripovedoval. »Ta dan se je v naši vasi začelo daniti prej kot običajno. Nemci so nas še v temi izgnali iz hiš, jih polili z bencinom in zažgali... Može so postavili ob Koritnikov kozolec, kjer so čakali na strašno obsodbo, ne da bi se smeli vsaj z očmi posloviti od svojih domačih, ki so jih zbegane in preplašene gnali v dolino...«

»Precej sem že recitiral, vendar tako težko kot danes, še ne,« je dejal Jože, mlad kmet z osovnikom za pasom, preden je stopil pred granitni kamen.

Otrok je bil še tiste dni, vendar mu je glas zadrhtel: »A tisto jutro nismo h košnji vstali, s kopiti so nas dvignili iz sna in ko je prvo sonce posijalo, so nas v skedenj vodili dva in dva...«

Stihi, ki jih je Vida Brestova napisala prav za to priliko, so znova obudili trpko bolečino v srcih mater in žena, ki so nemo stale ob spominskem kamnu.

»Potem je veter naš pepel raztrosil, ga s prstjo pomešal naših njiv... Zdaj naš pepel je zlat vam sad rodil,« je odmevalo iz bližnjih gozdov. Rahel veter pa je raznašal pesem preko valujočih žit tja proti planinam.

Spomin na hude in slavne dni bo ostal. Globlje in dlje kot v kamnu bodo imena žrtev ostala zapisana v srcih sedanjih in bodočih rodov pod Kostavsko planino.

F. SVETELJ

Praksa odpira prve probleme

(Nadaljevanje s 1. strani)

ENAČBA Z VEČ NEZNANKAMI

Zaradi tega, ker še ni povsem in pri vsakomur docela razčiščen pojem, kaj je pravzaprav resnična kooperacija, prihaja (zaradi subjektivnih slabosti) tudi do takšnih precej klasičnih, značilnih in za dejansko kooperacijo, nesprejemljivih pogojev. Ob dogovorih se recimo postavlja:

1. dobavnih rokov ni mogoče trdno določiti (ali pri finalistu: vsak mesec nam boste poslali le toliko in toliko delov — kar pomeni za kooperanta štirikrat ali tudi dvanajstkrat letno na novo vpenjanje orodij in spreminjanje tehnološkega procesa proizvodnje);

2. kupite z devizami ali izdelajte z lastnimi sredstvi segmente in orodje za obdelavo, pa vam bomo z njimi izdelali zahtevano količino del (pogostokrat ostane ob tem odprto vprašanje, kdo bo nosil stroške, če recimo finalist zagotavlja odjem izdelkov, kooperant izdela orodje, potlej pa je spremenjen tip stroja, motorja in podobno ter ostane orodje, vredno nekaj deset tisočakov, milijon ali še več, neuporabno);

3. ceno našega dela bomo obračunali po naših internih kalkulacijah in porabljenem delovnemu času in k temu prišteli naš zaslužek (do tega prihaja s trditvijo, češ »nesmiselno je govoriti na pamet«, ker ne vemo, kolikšni bodo naši stroški).

Tako se porajajo enačbe z eno ali več neznankami, s katerimi se srečuje industrija, ki je prisiljena kooperirati. To predstavlja po navadi precejšnje presenečenje. Toda so še druga presenečenja in prepreke, ki zavirajo bolj počasno proizvodno sodelovanje med podjetji, kot pa si ga želimo. Do prej naštetih slabosti prihaja pogostokrat zaradi še ne povsem razčiščenih pojmov, kaj je sploh kooperacija.

DELITEV DELA NA TEMELJU TEHNIČNE DOKUMENTACIJE IN DOLGOROČNE POGODBE

V tovarni avtomobilov v Mariboru (kjer kooperanti sodelujejo pri izdelavi vozil s 40 % svoje proizvodnje) pojmujejo kooperacijo takole:

»Kooperacija predstavlja ozko sodelovanje med podjetji, ki se po svojem proizvodnem programu dopolnjujejo. Konkretno rečeno, kooperacija pomeni proizvodno sodelovanje na temelju trajnejšega sporazuma o delitvi dela pri proizvodnji nekega finalnega proizvoda. Značilno za takšen medsebojni odnos je to, da le-ta temelji na tehnični dokomentaciji.«

V tem podjetju, kjer se zavzemajo za proizvodno sodelovanje po teh načelih, so uspeli v razmeroma kratkem času osvojiti 85 % proizvodnje tovornih avtomobilov TAM 4500. Tovarna kot finalist zagotavlja stalnim kooperantom vso potrebno tehnično dokumentacijo, strokovno pomoč, jim zagotavlja delovne pripomočke, tehnično opremo, sprejema delavce kooperantov v svojo tovarno na strokovno izpopolnjevanje in podobno. Neposredna posledica tega je, da so kooperanti v kratkem času izboljšali tehnološke postopke. Za tretjino in tudi več so znižali proizvodne stroške in s tem tudi prodajne cene. Ob povečanju proizvodnje (na temelju kooperacije) je porasla produktivnost dela in s tem tudi osebni dohodek delavcev, zaposlenih v kooperantskem podjetju. Kooperanti, ki so spoznali te prednosti, terjajo od finalista sklepanje dolgoročnih pogodb vsaj za pet let, da lahko skladno z razvojem finalistove proizvodnje razvijajo tudi proizvodnjo v lastnem podjetju.

KAJ ZAVIRA KOOPERACIJO?

Iz razgovorov na temo: »kooperacija« v Tovarni avtomobilov Maribor, Titan v Kamniku, Saturnus in Izolirka v Ljubljani in še nekaterih drugih podjetjih, je mogoče povzeti tele ugotovitve, ki opozarjajo, kaj vse zavira bolj pospešen razvoj proizvodnega sodelovanja v naši industriji.

● **Pogodbena nedisciplina glede kakovosti izdelkov in dobavnih rokov v marsičem ovira bolj pospešen razvoj kooperacije in omajuje zaupanje vanjo.**

● **Ni še razčiščeno vprašanje delitve čistega dohodka, ki ga ustvarjata finalist in kooperant v proizvodnem sodelovanju. (Pri sklepanju kooperantskih pogodb bi veljalo zagotoviti takšne pogoje, na podlagi katerih bi riziko za morebitni neuspeh in interes za delitev čistega dohodka porazdelili na vse kooperante v skladu z njihovim deležem pri končnem proizvodu. Merilo za delitev naj bi bil delež vložene vrednosti v končnem izdelku finalista.)**

● **Kooperacijo zavirajo nestabilni odnosi na trgu, različni kriteriji pri odobravanju kreditov za uvoz opreme in surovin, menjavanje deviznih instrumentov, predpisov in podobno, posebno pa:**

● **dosedanja nerazčiščena politika cen, natačneje povedano, obdavčevanje proizvodov na osnovi medfaznega prometnega davka, ki zamegljuje ceno proizvoda nasploh.**

To oviro za pospešeno pogodbeno sodelovanje, poslovno združevanje in spajanje podjetij, je odbor za kooperacijo pri Zbornici za industrijo, rudarstvo, gradbeništvo in promet LRS osvetlil takole:

● **Medfazni prometni davek je posebna ovira pri pogodbenem sodelovanju. Ta davek vpliva na ceno proizvodov. Menimo, da ni umestno, da je proizvod, ki predstavlja sestavni del končnega proizvoda, večkrat obdavčen. Omenjeni davek je zlasti velik in odločilen v kemični, tekstilni industriji, v industriji barvastih kovin, v motorni in avtomobilski industriji ter drugod. Čestokrat namreč dosega visoko stopnjo — do 45 % (cene proizvoda seveda). O medfaznem prometnem davku bi bilo treba posebej razpravljati in izdelati konkretno analizo za posamezne gospodarske stroke.**

Ovir za pospešeno kooperacijo je torej precej, tako znotraj podjetij kot tudi zunanjih, to so takšne, ki jih ne morejo odstraniti kolektivi gospodarskih organizacij sami, temveč bo potrebna sprememba nekaterih predpisov. Spodbujajoče dejstvo je, da so o naštetih in podobnih problemih začeli razpravljati zbornični organi (resda skoraj pred dvanajsto uro) in da marsikatera doslej nerazčiščena vprašanja, ki so zavirala kooperacijo, urejujejo v številnih podjetjih sami.

PRIZNAVANJE AMORTIZACIJE IN DELITEV ČISTEGA DOHODKA MED KOOPERANTI

Eno izmed doslej nerazčiščenih vprašanj, ki je nedvomno zaviralo kooperacijo, je bilo, kako je z amortizacijo, oziroma stroški za izdelavo orodij. V TAM poznajo, kot pravijo, v glavnem tri variante, in sicer: da kooperant izdela sam orodje, da mu TAM nudi pomoč pri izdelavi ali pa ga izdela sam. V večini primerov, kot pravijo, je izdelal kooperant orodje sam predvsem zato, ker je bila njihova orodjarna med osvajanjem proizvodnje preveč obremenjena z delom za njihove obrate. Samo v izjemnih primerih so izdelovali tudi orodja za druge. Po njihovih načelih je proizvodno orodje last kooperanta in teže vedno k temu, da mu orodje prodajo, pa čeprav je izdelano v njihovi orodjarni. S tem hočejo spodbuditi odgovornost za varovanje orodij, z druge strani pa ga je mogoče amortizirati, ko izdeluje na njem kooperant neko količino naročenih delov in se nanjo amortizacija enakomerno porazdeli. Po amortiziranju prepušča TAM 25 % vrednosti orodja za vzdrževanje, za preostalih 75 % pa se zmanjša cena posameznega izdelka pri vseh nadaljnjih serijah, ki jih izdelujejo z amortiziranim orodjem.

V TAM prav tako sklepajo s svojimi kooperanti dolgoročne pogodbe vsaj za pet let.

V Saturnusu pa je pravkar v razgovoru sporazum z njihovim kooperantom ETO v Cerknem, ki naj bi obsegal tudi delitev čistega dohodka med finalistom — Saturnusom — in kooperantom — ETO.

To so najbolj značilne novosti na področju kooperacije. Razveseljivo je, da kooperacija zavzema vse širši obseg, da se zanjo zanima čedalje več podjetij, za njeno pospešeno rast pa bo seveda potrebno odstraniti vse tisto, kar jo še ovira.

PETER DORNIK

JANEZ LEVIČAR, RUDNIK TRBOVLJE:

Delitev dohodka po ekonomskih enotah v rudniku: da ali ne?

V praksi našega podjetja zelo često govorijo o delitvi dohodka po ekonomskih enotah. Nastaja pa vprašanje, kaj je ekonomska enota? Teoretično še nimamo jasno postavljenih principov, kaj je ekonomska enota.

Na splošno velja načelo, da je ekonomska enota organizacijska enota, in nam pove, da je pod tem pojmom mišljena takšna interna organizacijska enota v gospodarski organizaciji, ki je sposobna samostojno gospodariti, ugotavljati fizični in ekonomski efekt dela svojih delavcev in to enoto upravljati z lastnimi materialnimi osnovami. Osnovni kriterij za formiranje ekonomskih enot je torej to, da je v tej enoti možno opredeliti in točno določiti proizvodne ali poslovne naloge ter spremljati oziroma ugotavljati rezultate izvršitve teh nalog.

V našem podjetju smo že lansko leto formirali ekonomske enote, enako kot v ostalih podjetjih v naši domovini. — Vendar pa je res, da v podjetjih na te enote nismo prenesli tudi pravice do samostojne delitve čistega dohodka, temveč smo ekonomskim enotam izračunali razpoložljivi plačni sklad, določili obračunske tarife za posamezna delovna mesta in izračunali izdelovalne norme ter delitev določenih sredstev prenesli v pristojnost ekonomske enote. V tem primeru torej ekonomska enota razpolaga le z določenimi sredstvi za osebne dohodke, in je vse, kar lahko napravi, to, da ekonomsko stimulira in pospeši intenzivnost dela, da doseže predpisane učinke dela z manjšim številom zaposlenih.

V tem primeru se materialni interes ekonomske enote sploh ne usmerja na gospodarjenje z opredmetenim delom, to je z gospodarjenjem s stroji in podobno — se pravi, ne ukvarja se s problematiko proizvajalnih procesov, delovnih in proizvodnih motenj v posameznih medfazah dela in tako dalje. V takem primeru se kolektiv ekonomske enote tudi ne pojavlja kot nosivec tekočega vzdrževanja obstoječih kapacitet, pogonskih sredstev za proizvodnjo in podobno.

Opisani način ohranjuje torej določena mezdno administrativna nasprotja, ker se s tako delitvijo delavci ne vključujejo v gospodarjenje.

Smisel decentralizacije na področju delitve dohodka torej ni v tem, da centralni organi upravljanja prenesejo na ekonomske enote pravico, da razdeljujejo odrejena sredstva za osebne dohodke, temveč da prenesejo na samoupravne organe v ekonomskih enotah. Nepravilno je, če gledamo v obračunu ekonomskih enot samo način, kako bomo ločeno ugotavljali uspeh in to uporabljali pri izpolnjevanju sistema delitve osebnih dohodkov. Res je, da se je v prvi fazi tega načina dela delovni kolektiv zadovoljil s tem, da so se po ekonomskih enotah v glavnem ugotavljala sredstva za osebne dohodke. Vendar je to premalo, ker se sodelavci v našem podjetju že zavedajo, da osebni dohodki ne pomenijo vsega in da so zainteresirani tudi na razvoju in ekonomskih enotah, to je na izpopolnitvi mehanizacije v tistem delu čistega dohodka, ki je namenjen za sklade ali pa za nadomestitev izrabljenih osnovnih sredstev.

Ob pravilnem sistemu obračuna po ekonomskih enotah moramo upoštevati vsaj tri elemente, in sicer: tehniko obračuna, decentralizacijo upravljanja in razvoj delavskega samoupravljanja oziroma vlogo proizvajavca pri delitvi sredstev. — Ekonomska enota naj bo torej zaokrožena celota, to je takšna organizacijska enota, v kateri je mogoče vse tri elemente razviti do kraja.

Pri razdelitvi podjetja na organizacijske enote ne smemo pozabiti, da je podjetje ena ekonomska enota — pravna enota, ki ima skupen namen, namreč proizvesti čim več ter s tem ustvariti tudi primeren dohodek. Organizacijsko naj bo res vedno zaokrožena celota, to je interesna skupina proizvajavcev, o čemer odloča le kolektiv. Neposredno samoupravljanje je mogoče razviti tembolj, čimbolj je kolektiv organizacijske enote res interesna skupina, kjer vladajo red, disciplina in kolektivna odgovornost. Vsako šablonsko ali togo predpisovanje tega, kako naj bo podjetje razdeljeno na EE, je zgrešeno. Treba je prepustiti delovnemu kolektivu, da sam odloča o formiranju ekonomskih ali obračunskih enot. Če pogledamo rudnika Trbovlje-Hrastnik skozi to prizmo, moramo priznati, da je formiranje takih organizacijskih enot zelo kočljiva in odgovorna naloga.

POČITNIŠKI DOMOVI IN RENTABILNOST POSLOVANJA

Ekonomika v ospredju

Z več predpisi, uveljavljenimi v letošnjem letu, je določeno naj bi počitniški domovi naših delovnih kolektivov odslej poslovali po ekonomskem računu; odprti pa naj bi bili za vsakogar, torej ne samo za člane kolektiva-ustanovitelja doma. Da pa bi vsi, ki želijo preživeti letni oddih v enem izmed počitniških domov, lahko plačali polno, ekonomsko ceno, je s posebnim predpisom zveznega izvršnega sveta določeno, da gospodarske organizacije lahko priznavajo vsakomur, ki je redno zaposlen do 500 dinarjev regresa za vsak dan dopusta. S formalne strani je torej storjeno vse potrebno, da bi izboljšali poslovanje teh domov; predvsem pa poskrbeli za podaljšanje sezone.

Razen tega je tudi stalna konferenca za oddih in rekreacijo pri Republiškem svetu sindikatov Slovenije precizirala nekaj načel, ki naj bi veljala pri poslovanju počitniških domov. Gre za to, da naj bi ti domovi zaračunavali svoje usluge po dejanski ceni (enostavna, ne razširjena reprodukcija!) za vse člane sindikatov, medtem ko naj bi nečlani plačevali primerno višje cene. Razen tega naj bi bili domovi odprti najprej za člane kolektiva ustanovitelja, potem za vse ostale člane sindikatov; če pa so še proste zmogljivosti, jih domovi lahko odstopijo komercialnim gostinskim organizacijam, turističnim agencijam in podobno.

To slednje pomeni tudi konkretne napotke za izboljšanje gospodarjenja v počitniških domovih. Gre torej predvsem še za to, kako poskrbeti za podaljšanje sezone v teh domovih: za boljšo izkoriščenost domov v pred in posezonskem času, kar končno lahko vpliva (glede na razdelitev fiksnih stroškov, na primer amortizacije na eno ležišče itd.) na pocenitev uslug skozi celo obdobje poslovanja.

Vsekakor je prav, da so mnogi naši kolektivi že spoznali, da bodo ta problem najlaže uredili tako, če bodo najprej v lastni hiši, to je v podjetju, pravočasno pripravili razpored letnih dopustov. Nekajletna praksa namreč opozarja, da proizvodnja v poletnih mesecih pada, ker so dopusti skoncentrirani pretežno le na dva meseca — julij in avgust. Takrat so tudi vsi domovi in tudi gostinski obrati nabito polni. S podaljšanjem sezone bi torej zadeli dve muhi na mah: proizvodnja ne bi trpela toliko in poslovanje domov bi bilo bolj rentabilno.

V zvezi s tem pa bo treba narediti še precej. Marsikod so namreč pri teh težnjah, čeprav so pozitivne, za zdaj ostali le na pol poti. Dopuste so sicer razporedili tako, da bodo čim manj vplivali na nemoteno delo, tudi domove so odprli že v maju. Pozabili pa so poskrbeti, da bi bili domovi zasedeni. Odpovedala je torej organizacija, čeprav je precej krivde tudi v tem, da problematiko oddiha vsak kolektiv tolikanj samosvoje obravnava, da je dogovarjanje o zamenjavi zmogljivosti, predvsem pa o podaljšanju sezone zelo otežkočeno.

Prav zato, ker so kolektivi že prišli do takih izkušenj, zdaj vse bolj presojajo kot dobri gospodarji: domovi naj bodo odprti takrat, ko bodo zasedeni. Stvar organizacije pa je, kako bomo dosegli, da bo sezona čim daljša.

Ob tem pa je treba omeniti tudi »spor« s komercialnim gostinstvom. Gostinske gospodarske organizacije, turistične agencije in drugi se namreč pritožujejo, da jim počitniški domovi nočejo odstopati svojih zmogljivosti. Izkaže pa se, da komercialno gostinstvo potrebuje zmogljivosti v glavni sezoni, medtem ko izven sezone še zase nima dovolj gostov. Ne najmanj zanimiva ilustracija odnosov med komercialnim gostinstvom in počitniškimi domovi pa je naposled tudi to, da so bili slednji pred reorganizacijo združevanja v gospodarstvu obvezno vključeni v področne gostinske zbornice, ki pa niti enkrat niso imele časa za razpravo o problematiki počitniških domov! Enako enostranska so bila tudi turistična društva.

Omenjeno torej kaže, da je organizacija oddiha, predvsem pa podaljšanje sezone, pri nas še precej neurejena in da vsak išče svoja pota. Če je tako najbolje, kar najbrž ni, bodo prizadeti že sami ugotovili in potem, kot običajno, na vrat na nos poskušali reševati zamujeno. Ne glede na to pa drži, da so v počitniških domovih naših delovnih kolektivov začeli iskati možnosti za boljše gospodarjenje in za čim večjo izkoriščenost vseh zmogljivosti. Tako že sprejemajo »tuje« goste; nudijo jim bodisi popolno oskrbo, če dom ni zaseden, sicer pa samo hrano itd. Pri tem jim je precej pomagala tudi stalna konferenca za oddih in rekreacijo, ki je letos v predsezoni poslala v domove 1500 takih dopustnikov, katerih podjetja nimajo lastnega počitniškega doma.

Ekonomika torej vse bolj prihaja v ospredje poslovanja domov oddiha. Kako hitro in na kakšen način bodo po domovih uveljavili njena načela, je seveda odvisno od marsičesa. Vendar je veliko vredno že to, da so se skoraj povsod že prekopali prek začetnih težav. Vedno pa je tako, da je ravno začetek najtežji.

-mG

IZVOZ JAGODIČEVJA ZARES NEPOMEMBEN?

Gnijoči milijoni

Ob dobrih letinah samo iz naše republike izvozimo okoli 1000 ton jagodičevja, predvsem borovnic in črnega ribezlja. Na zahodnih tržiščih zanj iztržimo okoli 350.000 dolarjev. Po cenitvah izvoznega podjetja »Slovenija sadje« bi lahko izvozili vsaj trikrat več, če bi bila organizacija odkupa boljša, kot pa je zdaj. Marsikaj pa kaže, da bomo pri izvozu jagodičevja raje nazadovali, kot pa napredovali! Lani, predvsem pa letos, ko je pozeba precej prizadela jagodičevje, se je namreč pokazalo, da kmetijske zadruge nimajo pravega razumevanja za odkup borovnic, čeprav delajo s 30 do 50 % maržo. Tolikšen zaslužek pri končnem obračunu zanje namreč zelo malo pomeni, morda le nekaj deset tisočakov več v njihovi blagajni. Zato se zadruge ukvarjajo z donosnejšimi posli. Ob vsem tem pa enostavno manjka ljudi, ki bi jagodičevje obirali! Da bo predstava jasnejša — ne manjka le ljudi, ki bi nabirali borovnice. Že zdaj manjka obiralcev za obiranje plantažnih nasadov črnega ribezlja, malin itd., ki smo jih v zadnjih letih uredili z družbenimi sredstvi!

Ob tem se človek nehote vpraša, kaj se je tolikanj spremenilo v našem življenju in v naših navadah, da odklanjamo tolikšne možnosti dokaj lahkega zaslužka. Dober gospodar izkoristi vsako možnost, da utrdi svoj dom, svoje podjetje, splošno narodno gospodarstvo. Na to so zdaj, zlasti na deželi, docela pozabili, medtem ko meščani tudi zdaj, kot vedno doslej, nabirajo borovnice in druge gozdne sadeže ob nedeljah in prostih popoldnevih za razvedrilo, oddih in za lastno porabo.

Navedene številke namreč konec koncev le potrjujejo, da bi izvoz jagodičevja lahko pomenil še večjo postavko kot zdaj. In če se zamislimo, da večino deviz (pretežni del namreč odpade na borovnice) zaslužimo zgolj s prizadevnostjo; da ni nikakih proizvodnih stroškov; da so stroški priprave za izvoz malenkostni; da torej izvažamo predvsem naše delo in da bi zanj na leto lahko dobili tudi milijon dolarjev; ali ni potem več kot žalostno, da take možnosti tako neprizadeto odklanjamo.

-mg

UVELJAVITI MORAMO TAKŠNE DEMOKRATIČNE ODNOSE V KOMUNI, KI BODO OMOGOČILI IN TERJALI

BOLJŠE MATERIALNE REZULTATE

(Nadaljevanje s 1. strani)

nih kolektivov in občinske skupnosti, katerih rezultat bo lahko samo večja skrb za višjo delovno storilnost. To pa je tudi izhodišče za sestavljanje družbenih planov komun.

OBČINSKI STATUTI UREJAJO TISTE BISTVENE PROBLEME, ZA KATERE SO SINDIKATI NEPOSREDNO ZAINTERESIRANI

Če tako gledamo na izdelavo občinskih statutov, potem je jasno, da morajo pri tem delu aktivno sodelovati tudi sindikalne organizacije, saj statuti komun urejajo bistvene probleme, za katere so sindikati neposredno zainteresirani. (Podrobno regulirajo medsebojne odnose vseh samoupravnih činiteljev v komuni, odnose med gospodarskimi in negospodarskimi dejavnostmi, določajo kriterije in merila notranje delitve dohodka, ki naj zagotovijo dosledno uresničitev načela delitve po delu, pa vlogo in pomen družbenega plana komune, skladov in proračuna, krajevnih in stanovanjskih skupnosti itd.) Vsa ta vprašanja so v središču pozornosti sindikatov. Zato naj bi bili občinski sindikalni sveti organizatorji širokih razprav v delovnih kolektivih in pobudniki za iskanje najboljših rešitev, tako da bodo občinski statuti res plod temeljitega proučevanja razmer v posamezni komuni in osnova nadaljnjega razvoja komunalnega samoupravljanja.

Na posvetovanju, ki se ga je udeležilo več kot 150 predsednikov in odbornikov občinskih in okrajnih sindikalnih svetov ter podružnic v večjih kolektivih, kot tudi predstavnikov konference mest in Sekretariata Zveznega izvršnega sveta za zakonodajo, so sklenili, da bodo na temelju gradiva, ki so ga poslali vsem udeležencem, uvodnih besed tovariša Romića in diskusije, oblikovali zaključke ter jih poslali vsem sindikalnim organizacijam.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942. List izdaja republiški svet ZSJ za Slovenijo. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter Dornik, Sonja Gašperšič, Milan Maver, Janez Voljč. Tehnični urednik Janez Šuster

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Narodni banki v Ljubljani štev. NB 600-11/1-365 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska ČZP »Ljudska pravica« — Poštnina plačana v gotovini

NEKATERI PROBLEMI DELITVE DOHODKA GOSTINSKIH PODJETIJ

Delitev vskladiti z doseženimi rezultati

Novi sistem oblikovanja in delitve dohodka in ukrepi, ki naj pripomorejo k urejanju medsebojnih razmerij v gospodarstvu so povzročili tudi mnoge premike v ekonomskem položaju gostinstva. Uvajanje ekonomskih cen, spremenjena struktura potrošnje, kot tudi druge okolnosti, imajo pomemben vpliv tudi na obseg gostinskih storitev, ter močno posegajo v ekonomski položaj panoge. Iz bolj ali manj urejenih notranjih odnosov (zlasti s področja delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov), organizacije poslovanja, poslovne politike in dela samoupravnih aktov izvirajo mnogi vzroki za sedanji, ne preveč ugoden položaj gostinskih podjetij. Menim pa, da marsikje vse preveč ugotavljajo in iščejo vzroke za to navzven in manj uveljavljajo konkretne ukrepe za odpravljanje raznih subjektivnih slabosti znotraj samih podjetij.

Notranja delitev ustvarjenih sredstev je prav zaradi raznih pomanjkljivosti obstoječih pravilnikov kakor tudi nepravilnosti pri izdelavi novih, eden izmed vzrokov za boljše ali slabše poslovne rezultate. Delitev čistega dohodka in osebnih dohodkov, uveljavljena v teh in ostalih samoupravnih aktih je v gostinstvu še vedno dokaj pereča, še prav posebej pa v manjših podjetjih. Analiza o gospodarjenju v 36 gostinskih podjetjih to zgovorno potrjuje.

LANI BISTVENO BOLJŠI POLOŽAJ

Namen analize je bil ugotoviti obstoječi položaj na opozoriti na razne pomanjkljivosti. Hkrati ob tem smo želeli tudi ugotoviti razne objekivne ovire, ki izvirajo iz sistema delitve celotnega dohodka. Stalno spreminjanje instrumentov delitve v gostinstvu predstavlja določeno negotovost in nestabilnost za realno planiranje, izdelavo kalkulacij, perspektivnih programov itd. To tudi ovira uspešno notranjo delitev čistega in osebnih dohodkov. V letu 1960 smo npr. prvič začeli prosto oblikovati cene, obveznosti pa so bile predpisane v pavšalu (vključno prispevek za osebne dohodke). V letu 1961 so sicer v načelu veljali isti instrumenti kot za ostalo gospodarstvo, s tem, da so določali LO te obveznosti v pavšalu upoštevajoč tudi prometni davek na alkoholne pijače. Obstojale so še druge ugodnosti, kot je priznavanje premij za pred in po sezoni. Letos so zopet uveljavljene spremembe. Prometni davek ni mogoče določati v pavšalu. Ta je bistveno povečan z uvedbo obveznega 5 % zveznega davka, 5 % obveznega občinskega ter 15 % dopolnilnega prispevka, ki ga lahko predpišejo LO. Ukinjene so premije iz naslova inozemskih nočitev in premije za pred in po sezoni. To je vsekakor močno vplivalo na oblikovanje cen, ki so porasle zaradi vsega naštetega v nekaterih podjetjih tudi do 30 %.

Na splošno pa moramo ugotoviti, da se je položaj gostinskih podjetij v letu 1961 bistveno izboljšal, čeprav akumulacija in doseženi skladi še niso predstavljali zadostne materialne osnove za hitrejši razvoj panoge in urejanje standarda zaposlenih. To nam potrjujejo naslednji podatki.

Razdelitev celotnega dohodka in dohodka v 000

	1960	1961
I. Celotni dohodek	14,306.005	18,789.245
Materialni in drugi stroški z amortizacijo	10,548.107	13,369.514
Prometni davek	684.960	842.237
Vsega stroški	11,233.066	14,211.751
Dohodek	3,079.137	4,582.378
Izguba	6.198	4.884
Pavšalni prispevek iz dohodka	165.607	214.917
II. Čisti dohodek	2,913.530	4,367.461
a za osebne dohodek delavcev	2,264.389	3,675.824
b za sklade gospodarske organizacije	649.132	691.673

(Podatki iz zbirnikov zaključnih računov, ki jih je zbrala služba družbenega knjigovodstva).

Skladno s težnjo za povečanjem akumulativnosti, se je povečal splošni razpon med celotnim dohodkom in materialnimi stroški in se je znižala udeležba prometnega davka. Zaradi tega je porastel ustvarjeni čisti dohodek. Pri osebnih dohodkih v bruto zneskih velja upoštevati plačevanje prispevka od dejansko izplačanih prejemkov in ne pavšalnih osnov, ki so veljale v 1960. letu. Neto osebni dohodki so se povečali za 24 %. Dejansko so bili tudi v gostinstvu posamezni primeri, ko so kolektivi v letu 1961 potrošili več za osebne dohodke, kot bi bili upravičeni. Toda povprečja v panogi dokazujejo, da je čisti dohodek delavcev v gostinstvu rastel celo počasneje kot neto produkt in dohodek podjetij. Tudi povečana ekonomska produktivnost dela je v primerjavi s povečanjem čistih osebnih dohodkov na eno delovno uro večja.

KAJ ZANEMARJAMO?

V posameznih podjetij je zelo različna ekonomičnost, produktivnost in rentabilnost. Analize iz teh vidikov poslovanja opozarjajo, da so ti odločilni ekonomski faktorji nekoliko zanemarjeni. Večina podjetij namreč ugotavlja svoj poslovni uspeh bolj na podlagi finančnih pokazateljev, manj pa se poslužuje ostalih primerov, kot so fizični obseg prometa, gibanja stroškov, tržnih pogojev in delovanja spremenjenih instrumentov delitve. Uspeh poslovanja na ravni posameznih ekonomskih enot ugotavljajo le pri večjih podjetjih, v manjših in tudi nekaterih sezonskih podjetjih pa nimajo takega obračuna. Precej je primerov, ko se v posameznih podjetjih ne morejo ločiti od starega načina ugotavljanja in delitve dohodka. Zaradi tega nastaja nezainteresiranost za povečanje delovne storilnosti, akumulativnosti in rentabilnosti poslovanja.

Ko govorimo o ugotavljanju poslovnega uspeha v zvezi z osnovami in merili delitve čistega dohodka, velja poudariti, da so se mnogi kolektivi šele v zadnjem času lotili analize doseženega čistega dohodka, gibanja nabavnih in prodajnih cen, tržnih pogojev, vpliva instrumentov delitve dohodka in podobno. Skoraj vsi pravilniki o delitvi čistega dohodka gostinskih podjetij sicer v uvodnih odločbah poudarjajo, da je pri določevanju osnov in meril za delitev dohodka potrebno upoštevati načela skrbnosti in dobrega gospodarjenja. Toda, ko ta načela nadalje razčlenjujemo, manjka konkretnih osnov in meril, ki bi zagotovila tako uporabo in delitev sredstev glede na posameznika, enote ali kolektiv.

ZAMASKIRANA DELITEV

Pravilniki o delitvi čistega dohodka najčešče uveljavljajo procentualno razmerje, ki nakazuje delitev čistega dohodka, ne vsebuje pa določil, oziroma meril, katera spodbujajo ustavarjanje čistega dohodka oziroma dohodka. Pravilniki so večinoma enotni za podjetja kot celoto. Čisti dohodek dele po posameznih obračunskih oziroma ekonomskih enotah na osebne dohodke in sklade, vendar je iz njih razvidno, da tako oblikovana sredstva za sklade centralno upravljajo. Zaradi nizkih ustvarjenih skladov sicer podpiramo težnjo, da te uporabljajo enotno, vendar morajo EE pri tem soodločati in imeti jasen pogled glede rezultatov svojega poslovanja.

Glede delitve osebnih dohodkov ugotavljamo tole: večina podjetij je uvedla analitično oceno delovnih mest. Ta pa je zelo pomanjkljiva in je sprememba samo v tem, da so dinarji zamenjani s točkami. Razen pravilnika o delitvi osebnih dohodkov imajo ponekod tudi pravilnike o nagradah, o delitvi provizije, ki izhaja iz menjalnih služb in podobno. S temi dodatnimi pravilniki prikrivajo v resnici dokaj neodvisno od pravilnika o delitvi osebnih dohodkov realno dosežene prejemke. Med pomanjkljivosti, ki še vplivajo na storilnost, zlasti pri strežnem osebju, je navidezno individualno nagrajevanje. Pod masko točkovanja vrednosti delovnih mest in tako dobljene osnove za obračun osebnih dohodkov so v nekaterih gospodarskih organizacijah odpravili že uveljavljen način stimulativnega nagrajevanja. To pa negativno vpliva na večjo delovno storilnost.

KAKO JE Z DELITVIJO SREDSTEV IZ POSTREŽNINE?

V letu 1961 so gostinska podjetja uvedla postrežnino. Ta ustvarjena sredstva naj bi bila tudi vir za spodbudnejše nagrajevanje po učinku, ne glede na to, da se je s predpisi spremenila vsebina postrežnine, ki neupravičeno sestavlja celotni dohodek. Vendar pa so tudi v tej smeri že storjeni koristni premiki, npr. prometni davek nič več ne obračunavajo in plačujejo od ustvarjene postrežnine. Toda zelo malo je podjetij, ki so s svojimi pravilniki pravilno predvidela možnost posebne delitve sredstev, zbranih iz postrežnine, kar naj bi spodbudno delovalo na večje prizadevanje pri delu, večjo delovno storilnost, kot tudi ekonomičnost in rentabilnost poslovanja. Zato je potrebno določiti, da v novih pravilnikih o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov sredstva, zbrana s postrežnino, ločeno obračunavajo.

ŠKODLJIVO POSNEMANJE

Omeniti je potrebno tudi notranje rezerve. Pogostokrat ugotavljamo, da podjetja premalo izhajajo iz lastne ekonomske problematike. Poslužujejo se avtomatičnega povišanja cen za določen odstotek ali pa za toliko, kakor so to storila sosednja podjetja, ne da bi analizirala lasten položaj in šele nato ustrezno ukrepala. S pravočasnim odkrivanjem notranjih rezerv, ki jih v gostinstvu lahko najdemo v najrazličnejših oblikah (posebno v odnosu do osnovnih sredstev in materiala, slabem odnosu do predelave, prepuščanju poslovanja razmeram, slabemu odnosu do varčevanja pri stroških, nepravilnemu izkoriščanju delovnega časa itd.), bi lahko preprečili masikatere nevšečnosti in nepravilnosti. To skupno bi pripomoglo k večji ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja.

Pri izdelavi oziroma spreminjanju in dopolnjevanju novih pravilnikov o delitvi čistega dohodka nastopajo določene objektivne težave. Če bi hoteli ob tem kar najbolj točno primerjati vse kriterije glede poslovanja v prejšnjih letih, kot to terjajo ustrezni predpisi, bi bile primerjave zelo nerealne. Zaradi posebnega položaja gostinstva v preteklih obdobjih najbrže ne bo mogoče zadostiti vsem predpisom. Toda najvažnejša naloga sedaj je vsekakor odpraviti naštete pomanjkljivosti tako pri delitvi čistega in osebnih dohodkov in delitev vskladiti z doseženimi rezultati dela. Dolžnost sindikalnih podružnic in organov upravljanja pri uresničevanju načel delitve čistega in osebnega dohodka je, da preprečijo vse naštete deformacije. Te slabosti namreč močno vplivajo na poslovanje v posameznih podjetjih. Potrebno je solidno izdelati pravilnike, hitreje reševati tekoče poslovne probleme, ker je od tega odvisen dohodek in osebni dohodki. Urediti pa bo potrebno tudi nekatere dosedanje nerealne obveznosti, ki v mnogočem vplivajo na sedanji položaj gostinstva.

FRANC PLAZAR

Po stopinjah DE

Ali nam lahko posredujete podatke...?

V Delavski enotnosti, ki je izšla 13. aprila letos, je bil objavljen članek »Koliko so izkoriščeni stroji.« Ta nas je zelo zanimal. Nimamo še dolgo evidence o izkoriščenosti strojev. To smo po zgledu drugih urejenih tovarn uvedli šele s 1. januarjem letos. Vendar nam dosedanji podatki že marsikaj povedo.

Iz njih namreč lahko razberemo, da je izkoriščenost strojev pri nas nižja kot na primer v Tovarni avtomobilov Maribor, kjer so lansko leto izkoristili stroje s 47 % ob upoštevanju, da je 100 % obratovanje zagotovljeno s 16 urami dnevno. Pri nas pa je povprečni izkoristek v prvi polovici leta (proizvodni in pomožni obrati) le 38 %. Toda, če pomislimo, da je v mizarski delavnici izkoriščenost strojev le 5,7 %, medtem ko je v strugarni 57 %, vidimo, da so to res velike razlike in je pri takih pokazateljih skoraj čudno, da tu sploh držimo stroje, če so tako slabo izkoriščeni. Dejstvo pa je, da po sedanjem značaju dela to ne more biti drugače.

Zanima nas, če razpolagate s podatki o izkoriščenosti strojev v podobni industriji v inozemstvu ali vsaj s podatki o povprečnem izkoriščanju strojev v državi ali v LRS.

Opomba: Podatki, ki so jih dobili v Tovarni umetnih brusov v Mariboru so vsekakor presenetljivi. Do takšnih, žal presenetljivih podatkov, bi najbrž prišli še marsikje drugje, če bi se lotili podobnih izračunov in primerjav, predvsem primerjav o izkoriščanju strojev pri nas in v tujini. Škoda le, da se za takšno evidenco in primerjave odloča razmeroma malo podjetij kajti ti podatki bi bili lahko nedvomno kažipot za pospešno proizvodno sodelovanje v istovrstnih ali drugih panogah. Njihovo željo pa smo sporočili zavodom za produktivnost dela v naši in drugih republikah ter Zveznemu zavodu za produktivnost

IVAN MIKEK, evidenca strojev »Tovarne umetnih brusov«, Maribor

NEKAJ MISLI OB SESTAVLJANJU OBČINSKIH STATUTOV

ŠE BLIŽE OBČANOM

V vseh občinah že nekaj mesecev pripravljajo občinske statute, ki naj bodo, kot najpomembnejši akti komunalne samouprave, dejanski odsev sedanje stopnje našega družbenega in ekonomskega razvoja. Čeprav je to delo izredno obširno, dolgotrajno in odgovorno (saj je od tega, za kakšne rešitve se bomo v statutih zavzeli, v znatni meri odvisen nadaljnji razvoj gospodarstva, samoupravljanja in sploh vseh družbeno-ekonomskih odnosov v komuni in čeprav so se številne komisije in podkomisije v občinah spočetka znašle pred mnogimi nejasnostmi in kupom neznank — vendar je napredek očiten. Zlasti v tistih občinah, kjer so pri sestavljanju statutov izhajali iz analize konkretnih razmer v svoji občini ter pritegnili k delu širok krog ljudi, ne samo v občinskih pisarnah, pač pa tudi v delovnih organizacijah, krajevnih in stanovanjskih skupnostih, v družbenih organizacijah.

Med občinami, ki so precej napredovale, je tudi ljubljanska občina Vič-Rudnik. Iz obilice gradiva, ki so ga komisija in podkomisija v tej občini že zbrale in uredile, naj tokrat povzamemo samo nekaj misli in predlogov o neposrednem vplivu in odločanju občanov na zborih občanov in z referendumi.

Brez dvoma je neposredno odločanje občanov ena glavnih postavk občinskih statutov. Vendar ne gre za kakršnokoli odločanje, ki naj bi bilo namenjeno samo sebi, ampak za realizacijo naprednih in koristnih stremljenj. To bo mogoče doseči samo tedaj, če bo mehanizem komunalne samouprave deloval res demokratično, če bo v njem sodelovalo čim več ljudi in če bo kolikor je največ možno izključeval subjektivizem. Statuti morajo torej pozorno obravnavati vse demokratične postopke, ki so se že uveljavili ali pa se še bodo. Med njimi imajo pomembno mesto prav zbori občanov in referendumi.

NOVI ODNOSI MED ZBORI OBČANOV IN ORGANI OBČINSKE SKUPNOSTI

Že na posvetovanju v Novem Sadu, na katerem so razpravljali o sestavljanju statutov, so precej govorili tudi o zborih občanov (doslej zborih volivcev). Ugotovljeno je bilo, področja zborov občanov ne kaže istovetiti s krajevnimi ali stanovanjskimi skupnostmi, ki imajo včasih tudi 3000 ali več volivcev. Če to storimo, potlej se že vnaprej zavestno zadovoljimo z deset ali petnajst odstotno udeležbo, ki pa dandanes nikakor ne zadostuje. Zlasti je bilo slišati mnenje, da bi bilo najbolje, če bi sklicevali zbore občanov na volivnih področjih posameznih odbornikov: zbralo bi se manjše število volivcev, zagotovili bi delovni značaj zbora, pa večjo prizadevnost in odgovornost odbornika.

Tudi v občini Vič-Rudnik se s tem strinjajo. Pojavilo pa se je več variant glede določil, kdo naj sklicuje zbore občanov in o čem naj le-ti razpravljajo. Po prvi varianti naj bi jih sklicevala občinska skupščina, krajevna skupnost, stanovanjska skupnost, Socialistična zveza in določeno število državljanov, po drugi pa Socialistična zveza, krajevne skupnosti, predsednik občine, sveti ljudskega odbora ali najmanj deset občanov z območja zbora. Tudi o delokrogu zbora občanov se sprva niso mogli sporazumeti. Šlo je za to, ali naj napišejo v statut samo, da na zborih občanov obravnavajo vsa vprašanja, ki so pomembna za življenje in delo v naselju, občini, okraju, republiki in v federaciji, ali pa naj s statutom določijo zadeve, o katerih v občini lahko odločajo šele potem, ko jih obravnavajo zbori občanov, kakor tudi tiste, o katerih bi sploh morali odločati zbori občanov.

Kasneje so marsikatero prej omenjeno nejasnost odstranili, vendar še ne moremo govoriti o dokončnih rešitvah. Prevladalo je mnenje, da mora biti sklicevanje zborov občanov čimbolj demokratično in tako dobro pripravljeno, da bo zagotovljena učinkovitost zbora (torej, sklicuje naj jih le tisti, ki bo to zagotovil). Občinski statut pa ne bi smel zvezati rok tem zborom s podrobnimi določbami, o čem lahko razpravljajo, čeprav je treba zagotoviti, da bodo o nekaterih zadevah (kot so program občine, zaključni račun, krajevni prispevek itd.) obvezno odločali.

Teze statuta predpisujejo, da mora o sklepih zbora občanov razpravljati organ, ki ga je sklical, in obvestil zbor o stališču, ki ga je o zadevi zavzel. V kolikor je zbor sprejel sklep ali predlog, ki se nanaša na vprašanja s področja organa, ki so mu predlogi namenjeni, le-ta ne more o zadevi drugače odločiti brez ponovnega konsultiranja zbora občanov.

REFERENDUM — REDNA DEMOKRATIČNA OBLIKA SAMOUPRAVLJANJA

Nova ustava bo predpisala referendum kot redno demokratično obliko pri sprejemanju najvažnejših določil občinske skupnosti. Zato tudi poseben del tez viškega statuta govori o referendumu, ki naj bi ga obvezno razpisali zaradi potrditve občinskega statuta, notranjega občinskega posojila in samoprispevka za celotno območje občine, kakor tudi tedaj, če to zahteva petina organov družbenega upravljanja v občini, tretjina zborov občanov ali občinski odbor Socialistične zveze.

Odlok občanov, sprejet z referendumom, je obvezen za občinsko skupščino, oziroma za organe krajevne skupnosti. Predlog, ki ga bodo reševali z referendumom, bodo smatrali za sprejet, če se bo zanj izjasnilo najmanj 60 % volivcev. Če predmet referenduma ni sprejet, občinska skupščina ne more sprejeti aktov, zaradi katerih je bil referendum razpisan, ampak ga je treba, po preteku šestih mesecev, ponovno razpisati. Občinska skupščina v nobenem primeru ne more sprejeti sklepa o zadevah, ki so bile predmet referenduma, brez soglasja volivcev.

Seveda te rešitve še niso dokončne. Nekatere odločbe bodo gotovo še doživele spremembe, predno bodo dokončno oblikovane, pa še potem, ko jih bodo predložili v javno razpravo občanom, ki bodo statut sprejeli z občinskim referendumom. Zdaj gre za to, da bi bila ta razprava kar najbolj temeljita in da bi v njej sodelovalo kar največ ljudi — v delovnih kolektivih, krajevnih in stanovanjskih skupnostih, Socialistični zvezi in drugih družbenih organizacijah — v vsej občini.

J. V.

KALEIDOSKOP

PONIKALNICA

Na Bledu ne vpliva vreme samo na število gostov in na njihovo razpoloženje, ampak tudi na zaloge sadja. Če je lepo, ga dobiš, če dežuje, ga ne dobiš. In ker ima dež letos absolutno premoč, je sadje nadvse cenjena (a ne cenena) rariteta. Večidel obstoji samo v napisu nad neko trgovino...

Stalni in priložnostni potrošniki niso zadovoljni s sadno ponikalnico. Vsaj tako jih jezi kot slabo vreme. In še tega ne verjamejo, da sta vreme in sadje vzročno povezana. Pa sta. Le kdo bi ga po dežju vozil iz Ljubljane? Lahko bi se avto na spolzki cesti prekucnil in adijo češnje, marelice in hruške.

V pomiritev potrošnikov pa predlagam, naj tablo, ki visi nad trgovino, na pol prežagajo in prvi del z napisom sadje sežgejo. Vpliva namreč dražilno na živce potrošnikov. Vsake kvatre, ko se založe s sadjem, pa naj izobesijo opozorilo, kakor na primer specerijske trgovine, kadar dobe sveže surovo maslo.

Razen tega bi kazalo prevzgojiti zasebne posrednike drevesnih sadežev, zakaj tudi ti ob slabem vremenu poniknejo. Sebičneži! Dve ali pet košar bi pa menda lahko tudi v dežju prepeljali s Primorskega. Njihov riziko je v primerjavi z rizikom pri kamionski pošiljki majčkena mušica. Da, to jim je treba dopovedati. Zlepa ali zgrda. Iz vzgojnih razlogov.

Če se z menoj ne strinjate, se obrnite neposredno na kolektivne člane sadne ponikalnice. V naprej pa vas opozarjam, da bodo spreminjevalni predlogi končali v košu za smeti. Zato si prihranite vsaj denar za znamko, če se vam že ne zdi škoda časa za pisanje. Nobena intervencija namreč doslej še ni zalegla...

SKODELICA KAVE

Z blagajničarko sta se ob pol enih ponoči zmenili, da gostom ne bosta več izdajali hrane. Že tako sta za pol ure podaljšali strežbo.

Smola vseh smol pa je bila, da si je šef ekonomske enote ali po prejšnji terminologiji upravnik gostišča zaželel kave, ko se je štedilnik že ohladil in je kuharica samo še z metlo šarila po kuhinji.

»Povejte tovarišu šefu, da sem za danes končala in da ne bom delala izjem. Kako bi pa gostje pogledali?« je rekla natakarica in nadaljevala s pometanjem.

Tovariš šef pa je kljub temu dobil zaželeno kavo. Skuhala jo je natakarica, ki je dosledna samo pri gostih. Toda šef ekonomske enote se s tem ni zadovoljil. V kuhinji je dvignil orkan zmerjanja in groženj.

»Jutri ostanite doma,« je kričal na kuharico. »Če pridete, vas bom lastnonožno brcnil čez vrata.«

Ni verjela, da bo svojo bojno napoved uresničil, zato je naslednji dan, bila je nedelja, prišla delat. Toda še preden si je zavezala predpasnik, jo je šef poklical k sebi.

»Danes ste prosti. Če ne greste vi od tod, pojdem jaz. Kavo bom pa še pil, čeprav ob dveh ponoči. In k direktorju pojdite, kakor sem vam naročil.«

Med zmerjanjem zvečer ji je bil res rekel, da mora k direktorju zaradi tiste nesrečne kave...

Kuharica ni odšla nikamor. Vse skupaj se ji je videlo premalenkostno, da bi pustila delo. Pač pa je naprosila blagajničarko, naj pokliče direktorja, ki ima svoje uradne prostore v drugi ekonomski enoti.

In je prišel, poslušal do konca kuharico in potem modro razsodil:

»Niste prav ravnali. Zahtevam, da se tovarišu šefu opravičite, drugače lahko greste od nas.«

Pri tem se je tako držal, kakor da pod soncem ni nihče drug poklican za odmerjanje pravice kakor on in šef ekonomske enote.

Kuharica je bila razorožena. Drugi del alternative je bil prehud, da bi se odločila zanj.

Samoupravni organi s to zadevo niso imeli opravka, niti komisija za sprejem in odpoved delavcev, ker najbrž nimajo časa za takšne »malenkosti«.

Račun brez krčmarja

Če imaš v žepu 10 dinarjev, pa so lizike po 5 dinarjev, koliko jih lahko kupiš? In koliko jih lahko kupiš, če so lizike po 10 dinarjev?

Takšne uganke smo reševali že v prvem razredu osnovne šole. So pa ljudje, ki so to preprosto matematično dejstvo pozabili, ali pa so takrat, ko so se njihovi vrstniki pod učiteljevim pokroviteljstvom ubadali s podobnimi ugankami, šolo špricali.

Zgodilo se je, da so na občini in v gostinskem podjetju vzeli svinčnike v roke in po svojih potrebah izoblikovali nove gostinske cene. Po domače bi temu rekli, da so podražili. Potem so čakali, kdaj se jim bodo napolnile blagajne. Toda izkazalo se je, da je oblikovanje cen po potrebah občine in podjetja dvorezen nož, ali, kot pravimo, račun brez krčmarja, čeprav so ga sestavljali tudi krčmarji. Tokrat se je v vlogi krčmarja uveljavil potrošnik in dejal: »Pišite me v uh, pri vas ne bom več pil.« In tako sta se podjetje in občina pod nosom obrisala še za del tistih sredstev, ki sta jih prej dobila, o kakšnem zvišanju pa lahko le pobožno sanjata.

Gostinski delavci, ki so plačani po učinku, tožijo: »Ves dan stojim za točilnim pultom, pa sem prodala komaj dva litra vina in to je ves moj današnji učinek.« »Lani sem zaslužila več kot 20.000 dinarjev na mesec, letos ne dobim več kot 14.000 dinarjev in še ti niso gotovi.«

V upravi gostinskega podjetja jih tolažijo, da je to samo akontacija in da se bodo časi spremenili. Ne vem, če temu verjamejo, škodovalo pa ne bi, če bi čase kar sami spremenili. Mogoče se bodo odločili za ukinitev kakšnega obrata, ali pa bodo spet vzéli svinčnik v roke in ponovno oblikovali cene ter pri tem razen na svoje potrebe vsaj za hipec pomislili, koliko je denarja v potrošnikovem žepu.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. *Trgovsko podjetje Sadje-zelenjava, Bled — MARIOLA KOBAL*
2. *Gostišče »Tri vdove«, Piran — MARIOLA KOBAL*
3. *Gostinsko podjetje v Cerknici — J. VOLJČ*

SODOBNE BASNI • SODOBNE BASNI • SODOBNE BASNI

Tragična usoda mačjega znanstvenika

Maček Mucman, dolgoletni sodelavec mačjega instituta za prehrano in napredek gospodinjstva, je na tri sto dvainsedemdeseti strani svoje znanstvene razprave o starih in novih metodah lovljenja miši napisal konec stavka: »... napredek in blaginjo mačjega rodu.« Ko je naredil piko, se je oddahnil. »Končano,« je zamrmral v svoje osivele brke in samozadovoljno predel. Potežkal je tri sto dvainsedemdeset strani rokopisa, svojega »življenjskega dela«, kot ga je imenoval, ga odložil in porinil v pisalni stroj nov list papirja.

Maček Mucman je bil star mačon. Tako zelo star, da je revež lahko jedel le kuhano mlado kolerabo, kot mačji dojenčki, kajti imel je samo še en zob in tri škrbine. Trpinčila ga je putika v prednji desni taci, v zadnji levi pa išijas. Toda zdaj, ko je končal svojo razpravo, ki bo povzročila revolucijo v mačji prehrani, saj ukrepi, za katere se zavzema, zagotavljajo najmanj trikrat večji ulov miši, ni čutil putike pa tudi ne išijasa. V mislih se je videl, kako prejema doktorsko diplomo in mu predsednik Akademije znanosti, ki ga je promovirala za doktorja mačje prehrane, govori:

»Spoštovani kolega Mucman, vaše delo, sestavljeno na podlagi vaših bogatih življenjskih izkušenj in najsodobnejših znanstvenih dosežkov, odpira mačjemu rodu široke perspektive za zboljšanje prehrane, hkrati s tem in zavoljo tega pa mu omogoča še nesluteno zboljšanje osebnega in družbenega standarda.«

Pogled na prazen list papirja v pisalnem stroju ga je zdramil iz razmišljanja. Napisal je: KAZALO, potem je nekaj časa strmel v strop in končno je zradiral KAZALO in v sredini zgoraj napisal: KAJ JE KJE. Spodaj pa: Vse o miših kot poglavitnih mačjih hranivcih, stran 3. — Vse o mačkah (nastanek in razvoj vrste), stran 32. — Vpliv mišje prehrane na mentalni razvoj mačk, stran 89. — Pomen lova na miši in njegov način skozi prizmo znanosti: 1. Lov kot sredstvo za življenje, stran 130; 2. Kaj mora maček, ki lovi miši, vedeti o tozadevnem lovu, stran 179; 3. Psihološka priprava lovca, stran 210; 4. Strokovni principi lova doslej, stran 258; 5. Sodobna načela in metode lova, stran 299. Kaj mora maček vedeti o hipnozi in kako lahko postaneš hipnotizer, stran 322. — Kam s trofeji, stran 360.«

»No,« je dejal Mucman, ko je vse to napisal, »zdaj pa še naslov!«

In spet se je zazrl v strop.

Prav tedaj je župan mačje skupnosti stal pred županstvom in predsedniku občinske zbornice razlagal:

»Zelo sem vesel, da sem vas srečal. Pravzaprav sem vas nameraval poklicati. Veste, na zadnjem sestanku odbora smo podrobno analizirali probleme naše prehrane. Da bi vedeli, za kakšne spremembe gre, vam bom poslal svoj referat. Če vam zdajle na kratko povem, kaj smo sklenili, bi rekel, da bi morali bolj skrbeti za raznovrstno prehrano, več prikuhe in manj mesa, če gre pa za mišje meso, potem naj ne bi več...«

Hotel je še povedati, da bi morali mišje meso kot osnovni prehranski artikel mačjega rodu boljše in bolj raznovrstno kuhati in peči, toda prav tedaj ga je zmotil maček Mrjav, eden najaktivnejših odbornikov občinskega odbora, ki je z visoko dvignjenim repom prišel do vhoda v županstvo in dejal:

»Spoštovani župan, sporočiti vam moram, da sem sklepe odbora o higieni stoprocentno izpolnil in da zdaj vsi mački nosijo na koreninah repov vreče, za katere ste se vi zavzemali v svojem zadnjem ekspozeju.«

Maček župan je pokimal in s tem ga je, vsaj kar se njega tiče, pohvalil in odpustil, toda priliznjeni Mrjav je še nekaj trenutkov stal ponižno pred županom in zato je slišal, kako je le-ta zborničnemu predsedniku rekel:

»Kje sva že ostala? Aha, pri raznovrstni prehrani! Ni res, da bi morale miši, takšne so kot so, predstavljati gro našega jedilnika, res pa je...«

Maček Mrjav je vlekel na ušesa kot se je pač dalo, toda nadaljevanja ni slišal, kajti župan in predsednik sta mu pokazala svoja repa.

Čez eno uro:

Mrjav je obiskal dvoriščno skupnost, ki ji je načeljeval maček Pikec, in le-temu zaupno povedal:

»Si že slišal? Seveda nisi, kje si pa mogel. Pravkar mi je župan zaupal, da se vse mačovje ne bo več prehranjevalo z mišmi kot doslej. Razumljivo, novi časi, nov način prehrane...«

Čez dve uri:

Maček Pikec je šepetal mačku Dolgorepcu:

»Če mi daš častno besedo... Pa ti bom povedal. Za miši gre. So od ad acta. Nova linija... Ne pozabi, da si mi dal častno besedo.«

Čez tri ure:

Maček Dolgorepec je poslal mačku Sivčku brzojavko:

»Pustite miši pri miru. Mačji rod ne bo nikoli več lovil miši in mišjake. So politično sumljivi. Sleherni prekršek se kaznuje.«

Znanstvenik Mucman, dolgoletni sodelavec instituta za prehrano in napredek gospodinjstva, je še vedno iskal naslov za svoje življenjsko delo, ko je vdrl v njegov kabinet Sivček, Mucmanov osebni prijatelj, in mu razburjeno sporočil:

»Lov na miši so dali na indeks. Na tvojem življenjskem delu je črn madež. Vse, kar si dolga leta počel, je padlo v vodo.«

Nihče nikoli ne bo vedel, kaj se je tedaj dogajalo v Mucmanovih notranjih instrumentih. Sivček je kasneje pripovedoval, da je stari znanstvenik najprej zijal, potlej pa s svojo protinasto taco udaril po rokopisu znanstvene razprave, ga vrgel na tla in pohodil.

Potem je izginil.

Kurir znanstvenega instituta ga je nekaj dni zaman iskal v vseh mačjih krajevnih enotah. Ko je včeraj, za vsak slučaj, pozijal v njegov kabinet, je našel samo ostanke njegove razprave. Miši so požrle oba prva poglavja; tretjega, ki se je začel na strani 89 in je govoril o vplivu mišjega mesa na mentalni razvoj mačk, pa so šele načele.

PASJE GOSPODARJENJE

Ker so ljudje zaradi svojih velikih gospodarskih skrbi povsem pozabili na pasje potrebe, so na izrednem plenumu občinske pasje skupnosti sklenili, da se bodo gospodarsko osamosvojili. In tako so ustanovili podjetje za proizvodnjo pasjih utic, po katerih je bilo tedaj na trgu veliko povpraševanje. »To bo konjunktura,« so si meli tace, »denarci bodo kar sami pritekali, lahko bomo zadovoljili vse potrebe v naši deželi in še nam bo ostalo za izvoz.«

Prva pasja proizvodna organizacija je delala en mesec in delala je dva, hišice so »šle v denar«, da je bilo veselje, in naročil iz vse dežele je bilo toliko, da so na delo sprejeli še tri pomočnike, trije pa so popoldne doma šušmarili, da zanje ne bi bilo treba plačati dajatev.

Sosednje pasje skupnosti so spočetka ljubosumno gledale čez občinski plot na to novo pasjo dejavnost, potlej pa so druga za drugo sklicevale izredna zasedanja svojih plenumov in sklepale:

»Če oni lahko, zakaj ne bi tudi mi!«

V nekaj tednih so skoraj v vseh politično-teritorialnih enotah odprli nova podjetja za izdelovanje pasjih utic, ki so delala mesec, delale so dva in potem je bilo na trgu, v skladiščih in na dvorišču teh podjetij toliko pasjih hiš, da je bilo dovolj za deset novih pokolenj volčjakov, foksterierjev, buldogov, pinčev in cuckov vseh pasjih narodnosti in narodnostnih manjšin.

Sestali so se psi, ki so prvi ustanovili svoje podjetje, in poslali odprto pismo vsem skupnostim:

»To, kar počnete, je nezaslišan gospodarski škandal in če mislite, da bomo mi popustili in ukinili svoje podjetje, se motite. Bili smo prvi in...«

To pismo je sprožilo plaz novih in novih odprtih pisem, ki so jih pasje skupnosti pošiljale druga drugi in še nikoli ni bilo slišati toliko lajanja kot tiste dni. Nihče pa ni hotel niti za kanec odstopiti od pravice, da ima sam svoje podjetje, ki izdeluje pasje utice.

Ker grožnje niso nič zalegle, so poklicali na pomoč sobne pinče, ki hiš sicer niso potrebovali, vendar zaradi rodovne pripadnosti niso mogli stati ob strani. Njihove propagandne ekipe so potrošnikom napolnile ušesa z naslednjimi gospodarsko propagandnimi gesli:

»Vsak sodoben pes mora imeti sodobno stanovanje!« »Naj ne bo nobenega zavednega psa, ki ne bi imel razen svojega stalnega bivališča še weekend hišice.«

Razen tega so pse-vohljače organizirali v posebne ekipe, ki so se ukvarjale z gospodarsko špijonažo, pse-čuvaje pa v ekipo, ki so se bojevale proti njej.

In ker tudi ti ukrepi niso nič zalegli, so v tisti pasji skupnosti, ki je prva ustanovila svoje podjetje, poslali tri izvedence v najvišje človeške občinske forume in jim naročili, naj prouče, kako le-ti rešujejo takšne probleme.

Po nekaj tednih so se izvedenci vrnili nazaj tako družbeno-ekonomsko in politično podkovani, da je njihova skupnost lahko že čez teden dni razpisala občinski samoprispevek za sanacijo podjetja, ki izdeluje pasje ute. Ko so sosednje skupnosti to slišale, so sklenile:

»Ne boste nas, ne! Če vi lahko, zakaj ne bi tudi mi!«

Zdaj skoraj vse pasje skupnosti v naši deželi trmasto pobirajo občinski samoprispevek za vzdrževanje svojih podjetij, ki s polno paro delajo pasje ute na zalogo. Vsak pes si mora vsak dan dobesedno odtrgati od ust eno srednjeveliko kost in jo prinesti na izbirno mesto, gospodarski odseki skupnosti pa jih potem prodajajo tovarni kleja. Nikogar ni, ki bi se temu upiral, kajti zavest, da tako koristijo sebi in skupnosti, je na dostojni pasji višini.

SODOBNA KVALIFIKACIJA

Krt Rilček se je že v smrkavih letih razlikoval od svojih sovrstnikov. Medtem ko so njegovi mladostni prijatelji spraševali stare dostojanstvene krte za sleherno nepomembno malenkost, je Rilček največkrat modro molčal in če je kaj vprašal, potem se je zanimal za zgodovino rodu krtov ali pa za družbeno-politične odnose med krti. Tako si je nabral poln kožuh znanja, s katerim je že v svojih fantovskih letih trpinčil vso krtovsko sosesko Dolgo njivo.

Ko je Rilček nekega sončnega marčnega popoldneva dopovedoval staremu krtu, ki si je grel svoje revmatične ude na tistih nekaj žarkih prvega sonca, ki so prodirali v njegovo krtino, da ni prav, če reče, da se bliža pomlad, ampak da bi moral reči: zima se poslavlja, je priril na Dolgo njivo kurir iz občinskega središča in starcem sporočil, da je občinski forum organiziral večerno šolo za pridobitev visoke strokovne kvalifikacije in da mora njihova soseska poslati v to šolo svojega najbistrejšega člana.

Starci so sklenili, da bodo šolali Rilčka. Nekateri menda zgolj zato, da bi se ga znebili. Tega pa niso pokazali. Ko je prvič ril v šolo, so mu rekli:

»Pojdi in uči se, novi časi prihajajo v krtovo deželo, po starem ne moremo več živeti, po novem pa ne znamo; ti nas boš naučil, kako naj živimo po novem.«

Rilček je s temi besedami v srcu ponosno ril trikrat na teden v občinsko šolo.

Ko je čez kakšen mesec dni ogromen plug — tako velik, da ga ne pomnijo niti najstarejši krti — globoko preoral Dolgo njivo in uničil dobršen del njihovih stanovanj ter prometnih objektov, so se krti zatekli k Rilčku, ki se je zdaj pisal Rivček, po pomoč.

»Ti študiraš in vedeti moraš, kaj naj storimo!«

Rivček je v zadregi dejal:

»Tega še nismo jemali.«

Potem so ljudje posuli po Dolgi njivi nekakšen prah, ki je z dežjem vred vdiral v krtovo deželo in zasmradil vsa njihova stanovanja. Krti so spet poklicali na pomoč Rivčka.

»Že dva meseca študiraš, ni vrag, da ne bi vedel, kaj naj storimo!«

Rivček pa je bil jezen in užaljen.

»Pustite me pri miru s takšnimi malenkostmi! Njih noben kandidat za visoko kvalifikacijo še povohal ne bi.«

»Kaj pa potem študiraš?« so hoteli vedeti krti.

Rivček se je postavil na zadnje noge in ponosno dejal:

»Zdaj smo že pri drugi knjigi Kapitala.«

Ker krti zaradi svoje nizke ideološke ravni niso mogli doumeti, kako potrebno je to znanje za strokovno kvalifikacijo, so mu obrnili hrbet in štenkali takšno šolo, in ker se je njihovo godrnjanje nevarno širilo tudi v druge soseske, so na občini sklenili, da bodo z energičnimi ukrepi naredili red.

Zdaj morajo vsi krti, stari in mladi, obiskovati posebne večerne tečaje, na katerih jih predavatelji iz občine podučujejo, kako pomembno je izobraževanje za pridobitev visoke strokovne kvalifikacije.

Iz živalske literature zbral in ponaši!

JANEZ VOLJČ

V čaši je bil sake...

Pravimo ji kazan.

Mama — bi se reklo po naše. Z rokami, prekrižanimi na prsih, se bo narahlo priklonila in vam vrnila pozdrav. Morda boste začutili v njenem malce grlenem glasu nekoliko tuj prizvok. Sicer pa kazan čisto dobro govori slovensko. Le kdaj pa kdaj bo zamenjala spol. In ker ji bo zaradi tega še vedno nekoliko nerodno, se bo prav gotovo opravičila:

»Govorica mojih staršev ne ločuje spola.«

S podrsavajočimi koraki, ujetimi v temnomoder kimono, ki je okrašen le z belimi metulji in visoko v pasu tesno objet s široko svileno pentljo, bo odšla po čašo in steklenico riževega vina. In če boste prvikrat pri njej, bo skoraj za gotovo povedala, da mu na japonskem pravijo sake.

Sake v čaši...

Morda bo kazan v tistem trenutku obmolknila. Morda se bo nekje globoko v njej utrgal spomin na deželo vzhajajočega sonca. Na Tokio in Fudžijamo. Za Japonce je to še vedno simbol Japonske.

A samo za hip. Potem se bo spet pogovarjala o stoterih drobnih skrbeh vsakdanjega življenja.

Čeprav je kazan navzven tako preprosto dojemljiva, kot odprta knjiga, ki jo je treba samo prebrati, pa je v svojem bistvu veliko bolj zapletena osebnost. Polna kontrastov. Z nami živi, sočustvuje, dela. Tisti, ki jo pobliže poznajo, vedo povedati, kako si je prizadevala naučiti se slovenske govorice, kako je med zadnjo vojno pošiljala interniranim Slovencem perilo, obleko, obutev, hrano, kako je v prvih povojnih dneh posvetila vso skrb internirancem, ki so se vračali iz taborišč, kako je negovala bolnike, kako se je znala v stoterih primerih odpovedati. Sama pa vam bo rekla:

»To je zdaj moja domovina. Tu bom ostala.«

In vendar je v toliko stvareh ostala zvesta Japonski. Ne samo v tem, da ob najbolj svečanih priložnostih obleče svoj kimono, v tem, da vsak mesec napiše kakih deset pisem prijateljem na Japonsko, da ji je vsak rojak, ki potuje skozi Ljubljano vedno dobrodošel gost, da uči šestorico slovenskih študentov japonščine. Ostala ji je zvesta v svojih drobnih navadah, v vedenju, čustvovanju. Tudi v željah:

»Rada bi spet videla Tokio. Po tolikih letih,« vam bo priznala kazan.

Sake v čaši...

Morda pa boste v tistem trenutku prezrli, da se je nekje v njej utrgal spomin, ker je pač okolje, v katerem živi kazen, vse preveč nenavadno. On pa bo to opazila. Pojasnila bo, da je opremo v sobi izdelal morda pred sto, morda še pred več leti neznan kitajski umetnik, da je kip Bude na omari star približno sedemsto let, da še zdaj ni razvozlana skrivnost pojoče krogle ali, kot pravijo na Kitajskem, sedmega čuda. In morda bo pripovedovala o nastanku te, za Ljubljano tako zelo nenavadne zbirke, tesno povezane z njeno lastno zgodbo.

Japonka Marija Skušek, ki že od leta 1920 živi v Ljubljani, je svojo, po obsežnosti in dragocenosti v Evropi edinstveno zbirko predmetov iz kitajske zgodovine odstopila družbi. Z njo upravlja sedaj ljubljanski Narodni muzej. Toda za širšo javnost je zbirka tako rekoč nedostopna. V dvanajstih letih še vedno nismo našli zanjo primernega prostora. Tako nekaterim predmetom grozi celo uničenje.

Naša slika prikazuje del zbirke bronastih in lesenih figur kitajskih in mongolskih in tibetanskih božanstev, ki so povečini nastale v prvih stoletjih tega tisočletja.

Pravimo ji kazan.

Beli metulji na njenem kimonu bodo kot živi vzdrhteli, ko bo stegnila roko k polici. In skoraj za gotovo vas bo vprašala, kaj predstavlja predmet. Kot da bi bila vesela, ker ne morete odgovoriti, bo začela pripovedovati.

Potem pa bo kot v pojasnilo pripomnila:

»Z očetom sva štirinajst let zbirala vse te predmete.«

Takrat, ko je prišla ob rusko-japonski vojni z očetom Kondom najprej v Madžurijo in nato v Peking, so jo drugače imenovali. Njen oče je bil arhitekt, vnet zbiravec starin, na široko razgledan po umetnosti nasploh in še posebej po arheologiji in etnografiji. V dolgih letih bivanja na Kitajskem je tako zbral bogato in obsežno zbirko starodavne kitajske, mongolske in tibetanske umetnosti, zbirko najraznovrstnejših muzealij.

Tu v Pekingu pa se začenja kazanina zgodba. Na eni izmed čajank v letih prve svetovne vojne se je srečala z oficirjem tedanje cesarsko kraljeve mornarice, ki se je sem zatekel na begu pred ruskim ujetništvom.

In na obrazu kazan bo zaigral prikrit nasmeh.

V letu 1920 je kazan slekla kimono. Postala je Marija Skušek in se skupaj z možem za stalno naselila v Ljubljani. S seboj sta pripeljala tudi celotno kitajsko zbirko, ki ji jo je bil oče namenil za doto.

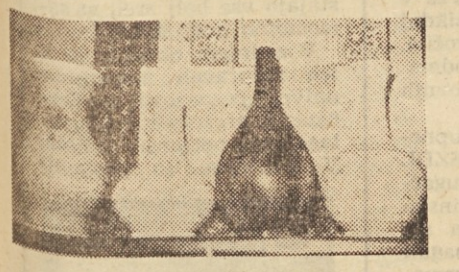

Koliko izpovedne sile je v umetninah teh oblikovavcev v minulih stoletjih na Daljnem vzhodu, se lahko prepričamo tudi na pozlačeni figurici boga ognja. Ker pa zbirka še do danes ni urejena po sodobnih muzeoloških principih, ostajajo vsa ta dela vse preveč zapostavljena in pozabljena. Res, bil bi že čas, da bi tej dragoceni zbirki po tolikih letih priznali v slovenskem muzealskem življenju zasluženo mesto.

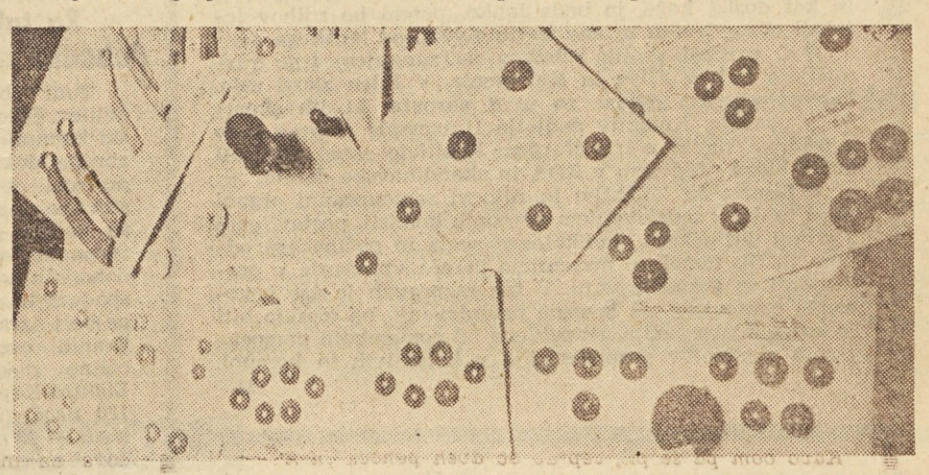

Za numizmatično zbirko lahko rečemo, da je najbolje urejena in tako rekoč dokončno dokumentirana. V njej je zbran denar številnih kitajskih cesarskih dinastij. Nekateri primerki so velika redkost, saj so se ohranili celo iz poltretjega tisočletja pred našim štetjem.

Med posebne dragocenosti v zbirki Marije Skušek sodijo tudi tako imenovani strešni jezdeci. Po verovanju starih Kitajcev naj bi te male keramične figure vojščakov na strehah templjev odganjale zle duhove in varovale tempeljske zaklade.

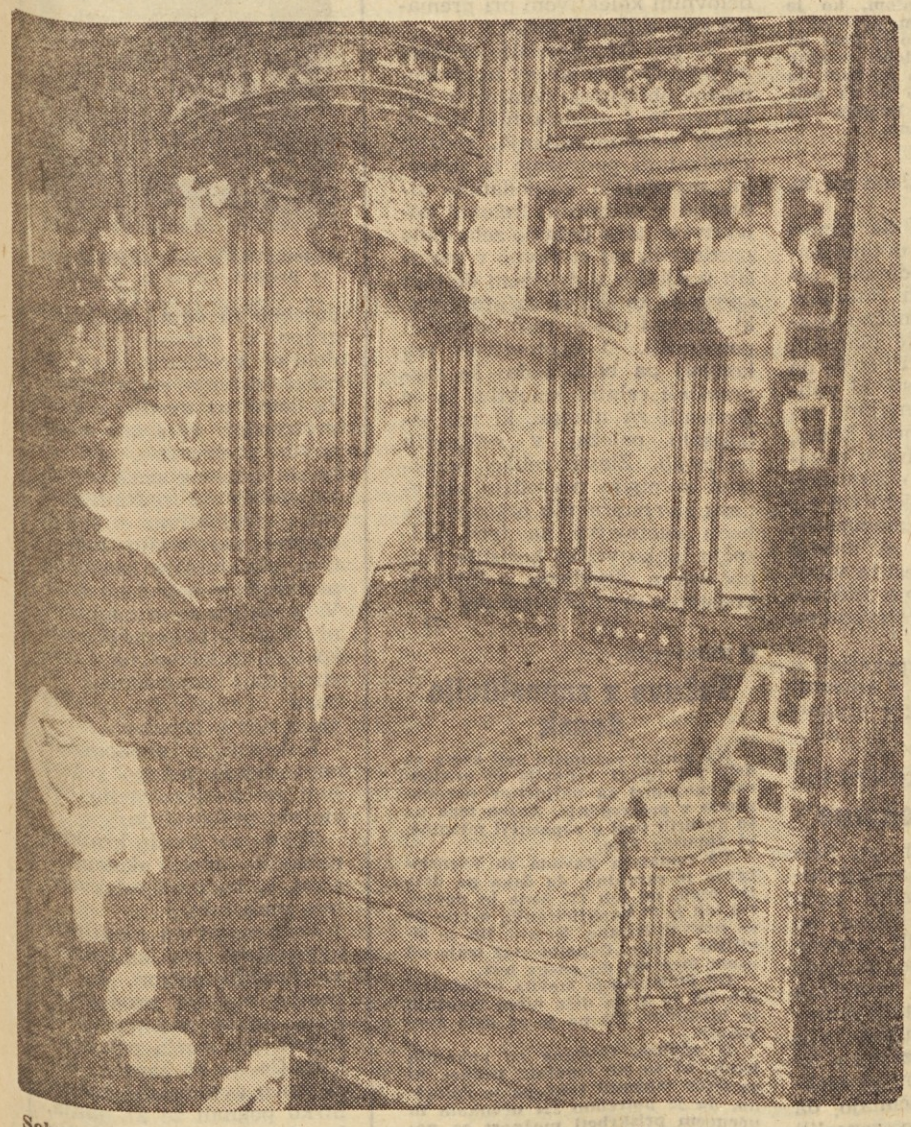

Sobna oprema je zaradi globokih reliefov, vrezanih v palisander in ebenovino ter iz slonove kosti vstavljenih podob, velike umetniške vrednosti. Razen tega pa nam to pohištvo zelo zgovorno dokumentira življenje v kitajskih plemenitaških hišah ob koncu minulega stoletja.

Tekst: BOJAN SAMARIN
Foto: MILAN ŠPAROVEC

Pravimo ji kazan.

Tako smo pač navajeni. In tudi ona se je temu privadila.

Najprej bo v čašo nalila sake, potem pa skoraj neslišno stopila s svojimi drobnimi in nalahno podrsavajočimi koraki k eni izmed omar. In beli metulji bodo vzleteli in spet sedali na njen temnomodri kimono. Pripovedovala bo.

Morda bo povedala zgodbo o strešnih jezdecih, majhnih kitajskih keramičnih bojevnikih na konju, ki so še pred šestimi ali sedmimi stoletji varovali tempelj pred zlimi duhovi. In potem o več kot dva tisoč let starem gongu s pekingškega dvora. Samo enkrat v letu je nanj smel udariti kitajski cesar. Takrat, ko se je odpravljal v tempelj žrtvovat bogovom in jih prosit za dobro letino.

Morda pa bo pokazala kdo ve koliko stoletij star tibetanski molivni mlinček ali pa zbirko starih porcelanskih vaz, zbirko kitajskih, mongolskih in tibetanskih božanstev, vlitih v bron ali izrezljanih iz ebenovine. Potem še številne vezenine, slike uvezene v svilo, refiefe vrezane v palisander...

Ali pa zbirko starega kitajskega denarja. V srebru in bakru, najrazličnejših oblik, kot so se pač skozi stoletja izmenjavale dinastije kitajskih cesarjev. Nekateri primerki so stari celo po 4000 let. Njena sobna oprema je iz kitajskih plemenitaških hiš v prejšnjem stoletju. V ploskve palisandra in ebenovine je umetnik vrezal globoke reliefe ornamentov in figur. Intarzija iz slonove kosti pa ponazarja podobe iz življenja tedanjih kitajskih mogočnikov.

Kdo bo povedal vrednost celotne zbirke, bržčas največje v Evropi? Morda sto, morda tudi več milijonov. Kupcev se je že veliko oglasilo. Ona pa jo je pred leti podarila nam vsem.

Pa o tem bržčas ne bo hotela govoriti. Najbrž bo samo pripomnila:

»Srečna sem, ker bo ta zbirka ostala v Sloveniji.«

Pač pa bo zato potožila, da so prostori preveč utesnjeni, da ne more vseh predmetov razstaviti, da veliko dragocenosti propada v skladiščih stare cukrarne, da zbirke sploh ni mogoče sistematično urediti in dokumentirati. In če bo po naključju pripomnila, da ji že vsa leta obljubljajo primerne prostore, pa da jih še zdaj niso našli, bo v svojem, bržčas celo prevelikem razumevanju takoj pripomnila:

»Saj razumem, da ni denarja in da je najprej treba zgraditi stanovanja.«

Zato se bo s svojimi drobnimi in podrsavajočimi koraki spet vrnila k omaram. In o vsakem predmetu bo znala povedati zgodbo. Zgodbo iz nam skorajda neznanega sveta.

V čašo pa bo znova nalila sake.

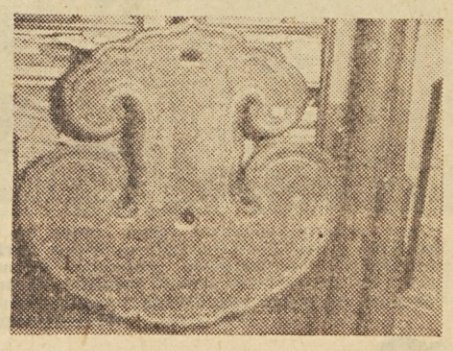

● DOMŽALE:

Prizadevanja za izvoz 1175 milijonov dinarjev blaga

Domžalski kolektivi predvidevajo v svojih proizvodnih načrtih, da bodo letos izvozili za 1175 milijonov dinarjev svojih izdelkov. Razen tega, da so že dosedanji kolektivi-izvozniki predvideli povečan obseg izvoza, pa se je usmerilo na zunanji trg še več ostalih kolektivov, ki doslej niso izvažali. Mer njimi so Mlinostroj, Termit in drugi.

Ob ugotovitvi, da je bil v prvem četrtletju skupni plan izvoza v domžalski občini izpolnjen le z eno petino in ob čedalje resnejšem položaju plasmana nekaterih izdelkov, so se kolektivi zelo zavzeli za to, da bi čimbolj prilagodili svojo proizvodnjo potrebam tržišča.

● **Kolektiv Induplati** je na primer v zadnjem času zmanjšal proizvodnjo konopljenih tkanin in povečal obseg proizvodnje bombažnih tkanin. V petih mesecih letos je zato tudi povečal izvoz te vrste izdelkov za 210 % nasproti lanskemu obdobju.

● Kot smo že navedli je letos med domžalskimi izvozniki tudi kolektiv **»Mlinostroja«**. Prvo, čeprav samo desetmilijonsko naročilo iz Avstrije ga je spodbudilo, da je začel sistematičneje navezovati stike z inozemskimi kupci.

● Tudi podjetje **Termit** je s svojimi izdelki, zlasti kremenčevim peskom, uspešno poseglo na italijansko tržišče. Imajo pa probleme v proizvodnji, med njimi je prav gotovo najbolj pereč — pralnica peska, ki predstavlja ozko grlo. Tu delajo sicer v treh izmenah, vendar komaj sproti očistijo v eni izmeni nakopani pesek.

● Posebno aktualno pa je vprašanje izpolnitve izvoznih nalog v podjetju **Toko.** Plan izvoza so postavili za 100 milijonov dinarjev višje od lanske realizacije. Vendar so ga v prvem četrtletju dosegli le 20 %. Precejšen zastoj je povzročila nepravočasna dobava okovja za torbice, ki ga uvažajo. Velika konkurenca na zunanjem trgu in kot menijo v Toku, nasičenje domačega trga, bosta zahtevala od kolektiva, da resno prouči sedanji položaj in notranjo organizacijo dela. Res so v Toku dosegli lepe uspehe pri izboljšanju kvalitete svojih izdelkov, saj se njihove torbice in kovčki lahko krepko kosajo z inozemskimi. Vendar pa vse bolj stopa v ospredje vprašanje stroškov izdelave. Ti pa so v Toku še precej visoki in verjetno prav oni predstavljajo ključ za ureditev problema uspešnega konkuriranja na svetovnem trgu.

● **LIP Radomlje** predvideva letos izvoziti za 320 milijonov dinarjev svojih izdelkov, predvsem pohištva pa tudi vezanega lesa. Če bodo postavljeno nalogo izpolnili in kot doslej kaže, jo bodo lahko, potem bo njihov letošnji obseg izvoza za eno tretjino večji od lanskega.

● O prodaji svojih izdelkov na zunanjem trgu razmišljajo tudi v **Filcu** in **Universale.** V Filcu zlasti zato, ker potrebujejo devize za uvoz surovin, ki jih skoraj 40 % uvažajo. Kolektiv podjetja Universale si prav tako prizadeva, da bi z izboljšanjem kvalitete uspel plasirati svoje blago predvsem v ZDA in skandinavske dežele.

● Domžalski kolektivi in njihovi samoupravni organi prav te dni s sodelovanjem posebnih komisij, postavljenih s strani občinskega sindikalnega sveta in občinskega odbora SZDL temeljito proučujejo pereča vprašanja v proizvodnji in gospodarjenju. V teh razpravah je vse pogostejša ugotovitev, da izvozna prizadevanja ne morejo biti le kampanjska akcija, ampak ena od pomembnih perspektivnih elementov gospodarjenja v kolektivih in komuni.

-lj

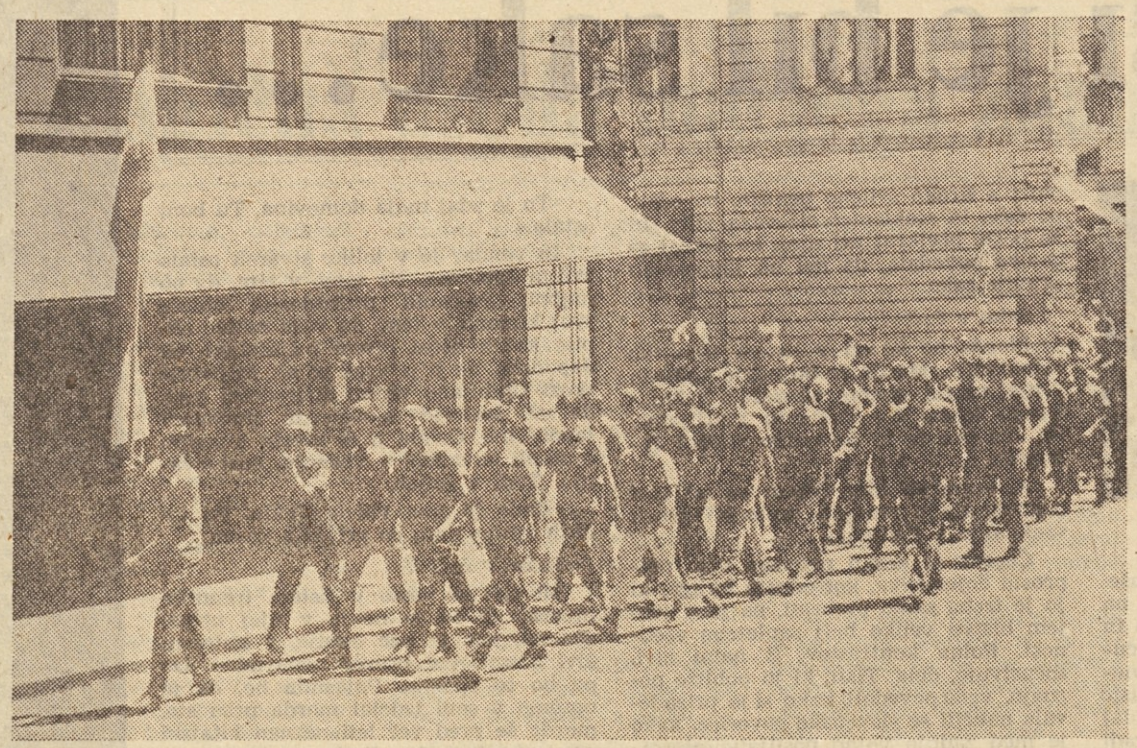

V torek so se vrnile z delovišč avtomobilske ceste Bratstva in enotnosti od Paračina do Osipaonice mladinske delovne brigade II. in III. izmene. V tej izmeni je sodelovala iz Slovenije tudi XXII. Gorenjsko-novomeška MDB »Jože Strupi« s 110 fanti in dekleti z Gorenjske in Dolenjske. Brigada je sodelovala na akciji dva meseca in dosegla odlične rezultate, tako da jo lahko uvrščamo med najboljše delovne brigade, ki so doslej sodelovale na zvezni delovni akciji. Brigada je bila trikrat udarna, dvakrat specialno pohvaljena in enkrat pohvaljena. Dosegla je najboljše rezultate na celotni trasi — 166 % delovnega učinka in največje število točk za organizacijo društvenih aktivnosti. — Na sliki: brigada v Ljubljani.

● RADOVLJICA:

Manjša realizacija in višji osebni dohodki v gostinstvu

Znano je, da je teritorij radovljiške občine, posebej pa še Bled in Bohinj, izrazito turistični, kjer se radi mudijo ljudje ne samo iz Jugoslavije, ampak tudi iz drugih držav. Pri razvoju turistične dejavnosti imajo važno vlogo gostinska podjetja.

V prvih štirih mesecih tega leta so gostinska podjetja v vsej občini dosegla skupno le 16 % letnega plana ali v primeri z istim lanskim obdobjem 87 %. Park hotel na Bledu je na primer dosegel samo 5 %, Toplice na Bledu 12 %, Zlatorog v Bohinju 11 % letnega plana. To bi še bilo razumljivo, ker so to podjetja sezonskega značaja. Znižanje prometa v gostinstvu pri nekoliko višjih cenah nasproti lanskemu letu pa ne moremo razumeti drugače kot s tem, da se tuji, predvsem pa domači gostje manj poslužujejo gostinskih uslug, da so ukinjeni regresi za gostišča sezonskega značaja, da je bilo zelo slabo vreme v teh mesecih, da ni bilo seminarjev v takem številu kot prejšnja leta. V nekaterih podjetjih, ki obratujejo stalno, so promet nekoliko povečali. Inozemskih turistov je v letošnjem letu do sedaj znatno manj kot v lanskem letu. Več pogodb, ki so jih sklenili s posameznimi turističnimi agencijami iz tujine, je storniranih, in tako tuji turisti prihajajo le v manjših skupinah in za kratek čas.

Zanimivo pa je, da so ob manjši realizaciji, povečanih poslovnih stroških in torej znatno nižjem čistem dohodku osebne dohodke občutno povečali nasproti lanskim v istem času. Tako je gostilna Črna prst nad Bohinjem izplačala 182 %, hotel Pod Voglom v Bohinju 146 %, gostilna Turist Lesce 140 odstotkov, Gostilna Posavec 139 % osebnih dohodkov v primeri z lanskim obdobjem.

Trenutni položaj v gostinstvu v radovljiški občini ni rožnat in bo potrebno, da gostinci vse svoje sposobnosti usmerijo v to, da bodo izkoristili vse možnosti za povečanje realizacije, zboljšanje poslovanja in znižanje poslovnih stroškov in izkoristijo vse notranje rezerve, ki jih je nedvomno v teh podjetjih še dovolj.

N. B.

● KOPER:

Za takšne osebne dohodke ni opravičila

Tudi občinska komisija za delitev čistega dohodka v koprski komuni ima obilo dela, kajti zbrana dokumentacija še sama po sebi ne pomeni rešitve za številne nezdrave ugotovitve, ki se kažejo predvsem v velikih razponih in pretiranih osebnih dohodkih v dobršnem delu gospodarskih organizacij. Nekaj najbolj izrazitih primerov pretiranih osebnih dohodkov to očitno dokazuje: *v podjetju Elektro-Koper — 5 oseb nad 120 tisoč din; pri Vodni skupnosti — 16 oseb od 100 do 120 tisoč din in 20 (!) oseb nad 120 tisoč din; Projekt Koper — 2 osebi od 100 do 120 tisoč din, ena nad 120 tisoč din; »1. maj« (sedaj združeno gradbeno podjetje »Stavbenik«) — 2 osebi od 100 do 120 tisoč din, tri nad 120 tisoč din; lesno podjetje »Bor« — 3 osebe od 100 do 120 tisoč din, 5 oseb nad 120 tisoč din osebnih prejemkov mesečno itd.*

Višina osebnih dohodkov v nekaterih gospodarskih organizacijah je očitno v nesorazmerju z gibanjem gospodarstva v prvih štirih mesecih. Namesto 19-odstotnega povečanja proizvodnje, kot je to predvideno v okrajnem družbenem planu, ugotavljajo do konca februarja komaj 3-odstotno povečanje proizvodnje v primerjavi z lanskim letom, konec marca 2 odstotka pod lanskoletno ravnijo, v mesecu aprilu pa nadaljnjo stagnacijo proizvodnje. Izrazita izjema je Piranska ladjedelnica, kjer iz leta v leto povečujejo proizvodnjo, zlasti brodogradnjo za izvoz, najbolj pa zaostaja kovinska industrija (»Tomos«), dalje elektroindustrija ter kemična industrija.

-sky

● ZAGORJE:

Premalo posluha za skupne koristi

Na nedavnem razširjenem plenumu občinskega odbora SZDL in občinskega sindikalnega sveta Zagorje so razpravljali o dosedanjih gospodarskih uspehih ter o dosežkih v gospodarstvu v prvih štirih mesecih.

Poudarili so, da bi bilo mogoče doseči še ugodnejše rezultate. V zadnjem času so vložili malo sredstev za razširjeno reprodukcijo, mimo tega pa še jejo predvidenega dohodka. Zaradi tega so menili, da je nujno, da vsa razpoložljiva sredstva vlagajo v tiste panoge gospodarstva, kjer se bodo sredstva najhitreje vračala, ne glede na to, kje so bila zbrana.

Vsako popoldne se zbere ob letalih na Alpskem letalskem centru v Lescah po 30 do 40 mladincev, po večini iz okoliških tovarn, pa tudi nekaj študentov je med njimi. Med pomembne uspehe svojega letošnjega dela prištevajo med drugim že 450 najadranih ur, dve uspeli padalski akciji na vrh Krvavca in na Škofjo Loko in najdaljši slovenski polet z jadralnim letalom, ko je instruktor Silvo Orožim preletel z Vajo 360 km dolgo progo iz Lesc do Kupresa, za kar je dobil značko zlati C. — Pripravljajo se tudi na skoke v Blejsko jezero in na pristanke z jadralnim letalom na jezersko gladino.

Ugotovili so tudi, da odnosi med gospodarskimi organizacijami in odnosi gospodarskih organizacij do skupnih interesov niso najboljši in da močno vplivajo na izpolnjevanje planskih predvidevanj. Opozorili so še na nekatere druge slabosti, ki vplivajo na dosežke: premajhna zainteresiranost tehničnega kadra, slaba delovna disciplina v nekaterih gospodarskih organizacijah, slabi odnosi v kolektivih ter pomanjkljivo delo samoupravnih organov, ki bi se morali ukvarjati s temi odnosi in vprašanji, se pa v glavnem zadovoljujejo z ugodnimi proizvodnimi dosežki.

Posebno pa so razpravljali o nekaterih anomalijah v notranji delitvi po gospodarskih organizacijah.

av

● SLOVENSKE KONJICE:

Novi obrat opekarne

Opekarna v Ločah pri Slovenskih Konjicah bo v najkrajšem času začela graditi nove proizvodne prostore, kjer bo okoli 400 kvadratnih metrov prostora. Predvidevajo, da bodo takoj po zaključenih gradbenih delih začeli prostore tudi notranje urejati in opremljati, tako da bi lahko čimprej začeli z izdelavo nekaterih delov za električne instalacije. Računajo, da bodo za sedaj lahko zaposlili kakih 20 delavcev, kasneje pa tudi več.

Novi obrat je vsekakor velikega pomena za to območje. Sedaj se namreč precej delavcev, med njimi tudi kvalificiranih, vozi na delo drugam. Nekateri od teh se bodo lahko tako zaposlili v tem novem obratu. Še važnejše pa je, da se bo tu lahko zaposlilo tudi precej žensk, saj so se doslej te lahko zaposlile le v poletni sezoni v Opekarni in v obratu kmetijske zadruge.

Razen tega predvidevajo, da se bo v Slovenskih Konjicah razširilo tudi podjetje Tapetništvo, ko bo dobilo prostore, ki jih sedaj uporablja Mizarstvo.

V Slovenskih Konjicah razpravljajo tudi o uporabi nekaterih gospodarskih poslopij kmetijskega gospodarstva za potrebe obrti. Ti prostori bi bili namreč ustrezni za te potrebe, ker ne bi bilo potrebnih večjih investicij. Kmetijsko gospodarstvo pa bo tako imelo svoje središče v bodoče na Goliču pri Konjicah. Tam imajo že nekatere hleve in tudi ostale prostore.

L. V.

● DOMŽALE:

Ostali le pri načelnih ugotovitvah

Plenumi občinskega sindikalnega sveta kakor tudi občinskega odbora Socialistične zveze v Domžalah so doslej marsikdaj sprejeli le načelna priporočila, ki pa niso našla pravega odmeva na terenu, zlasti v delovnih kolektivih.

Rezultati nedavnega skupnega plenuma ObSS in Ob SZDL pa so, kot kaže, povsem drugačni kot doslej. Oba občinska družbena politična foruma sta sklenila neposredno pomagati delovnim kolektivom pri premagovanju njihovih težav.

Te dni štiri komisije družbeno političnih delavcev in ekonomistov obiskujejo domžalske kolektive in s predstavniki delavskega samoupravljanja, vodstvi sindikalnih podružnic in drugimi proučujejo gospodarsko situacijo v podjetjih. Delovni kolektivi so tako pobudo zelo toplo pozdravili, saj so ravno v manjših podjetjih ti družbeni delavci opozorili kolektive na probleme, ki jim oni doslej niso posvečali pozornosti. O ugotovitvah teh komisij pa bodo sedaj še razpravljali celotni kolektivi in se domenili za ukrepe, ki naj izboljšajo položaj v nekaterih podjetjih. Zlasti veliko pozornost komisije posvečajo aktivnosti samoupravnih organov ter bodo ugotovitve na tem področju lahko veliko koristile tudi občinskim družbeno političnim vodstvom pri njihovem delu.

-lj

● TRBOVLJE:

Težave z zaposlitvijo žensk

Na minuli razširjeni seji sveta za delo pri ObLO Trbovlje so analizirali možnosti za vključitev nezaposlenih v proizvodnjo. Razen tega pa so govorili tudi o zaposlitvi mladine, ki zapušča šole.

Po podatkih Zavoda za zaposlovanje je razvidno, da čaka na delo 190 oseb, od teh 172 žena in deklet. Od teh je 27 kvalificiranih, ostale pa so nekvalificirane. Največ jih je šiviljske stroke. Čakalni staž traja od osem mesecev do enega leta.

Od omenjenega števila nezaposlenih jih je 31 za delo manj zmožnih in invalidov, 159 pa je za delo sposobnih.

Iz analize, izdelane po anketnih listih, ki so jih izpolnili učenci, ki so letos zapustili šolo, pa je razvidno, da je potrebno 324 učenkam in učencem priskrbeti možnost za nadaljnje šolanje, za vključitev v uk in proizvodnjo. V uk jih želi vstopiti 106. 169 se jih želi šolati naprej, 36 se jih želi zaposliti, trije pa bodo ostali doma.

av

● ČRNOMELJ:

Dobro in slabo v politiki delitve

Občinska komisija za uskladitev delitve čistega in osebnih dohodkov v črnomeljski komuni je že opravila prvi del svoje naloge. Obiskala je vse kolektive in organom samoupravljanja priporočila, kako naj ukrepajo. Predpisane podatke so imeli pripravljene v Belsadu, v Zori, v Liču, v Rudniku Kanižarica, v Splošnem trgovskem podjetju in v Begradu, drugod pa so čakali na komisijo več ali manj nepripravljeni. Največ nesorazmerij med delitvijo in doseženimi uspehi je komisija ugotovila v zavodih, medtem ko v podjetjih ni bolečih primerov, pa tudi ne kričeče visokih osebnih dohodkov.

Po oceni komisije so imeli neutemeljeno visoke osebne dohodke v Zavodu za zaposlovanje; v Zdravstvenem domu delitev ni bila v skladu z doseženimi uspehi; v Komunalni banki pa se osebne dohodke neupravičeno povečali, vendar so že pred prihodom komisije sami popravili pravilnik. Čeprav ni nikjer posebnih anomalij, so marsikje neupravičeno delili na osebne dohodke sredstva, ki jih ni ustvaril kolektiv s svojo pridnostjo, ker so pravilniki premalo spodbujali k prizadevnosti in storilnosti.

Češ

Decentralizirano samoupravljanje je krepka opora

Delovni kolektiv podjetja Kamnik v Kamniku je spričo posebnih pogojev, v katerih je vsa leta svojega obstoja živel in delal, napravil v zadnjih letih ogromen korak naprej na področju uveljavljanja neposrednega proizvajalca pri gospodarjenju. Ekonomske enote in njihovi samoupravni organi v kolektivu (imajo jih 10) so se pri urejanju gospodarskih vprašanj že izoblikovali v činitelje, brez katerih bi si bilo danes že težko zamišljati gospodarjenje v kolektivu.

Zelo konkretne in neposredne razprave na sejah obratnih delavskih svetov, na sestankih sindikalnih pododborov kažejo, da kolektivi posameznih proizvodnih enot postajajo vse bolj zreli za samostojno gospodarjenje.

V zadnjem obdobju je v teh razpravah namenjene največ pozornosti modernizaciji proizvodnje in prilagajanju potrebam tržišča. V kolektivu so postavili posebno razvojno študijsko grupo, ki sistematično obdeluje probleme nadaljnjega razvoja proizvodnje. Že letos so uvedli v svoj proizvodni program vrsto novih proizvodov, kot so lovski patroni, perforatorji za prebijanje naftnih polj itd. Objektivni pogoji namreč narekujejo kolektivu, da hitreje prilagaja proizvodnjo potrebam trga. V ta namen so samoupravni organi priporočili pospešeno izdelavo na investicijskih programih, ki bodo omogočili uvedbo vrste novih izdelkov.

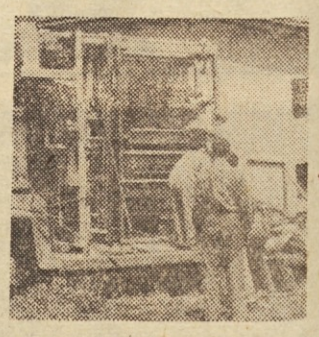

Avtomatski stroj za patronirke je prispel. (Foto B. Matičič.)

Kolektivi ekonomskih enot dajejo mnogo pobud tudi za modernizacijo obstoječe proizvodnje.

Tako so pred kratkim nabavili nov ekstrudor, stroj, ki bo izboljšal kvaliteto embalaže.

Prav sedaj pa montirajo avtomatski stroj za izdelavo lovskih patron, ki bo znatno povečal produktivnost, saj bo nadomestil 20 delavk pri starih patronirkah. Če ne bo zaprek, bodo novo avtomatsko patronirko pognali že 27. julija, ko bo kolektiv Podjetja Kamnik praznoval 110-letnico obstoja podjetja.

F. S.

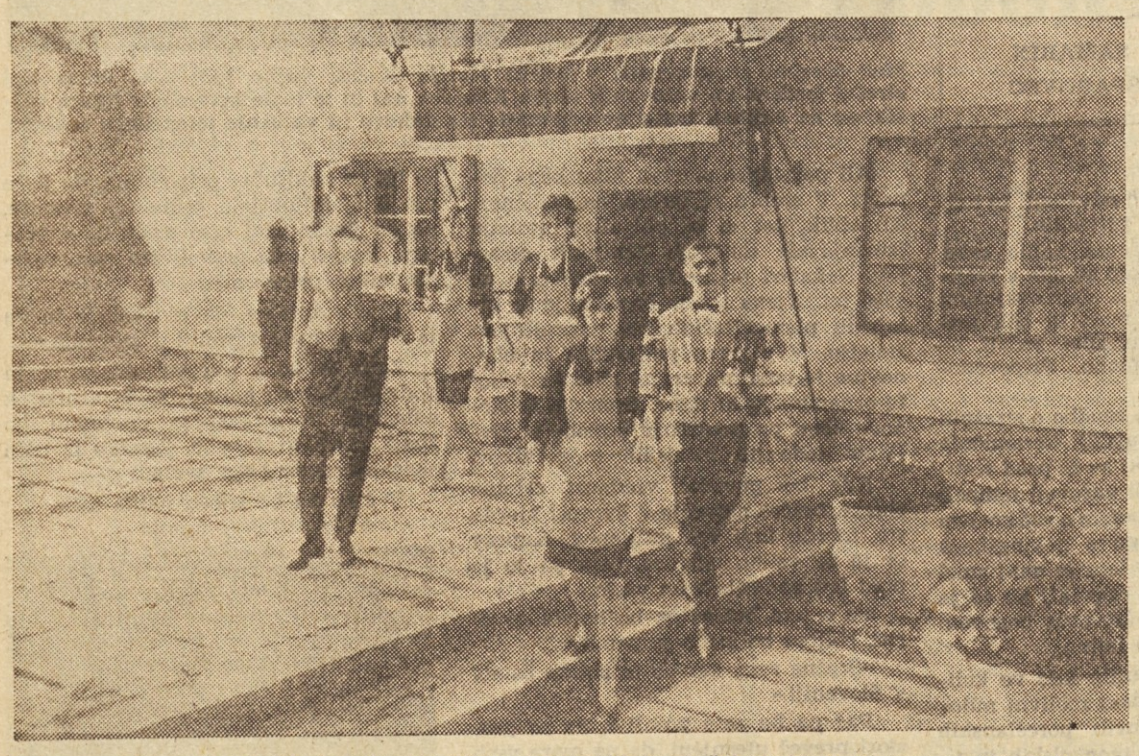

Letos obiskuje gostinski šolski center na Bledu v kuharski in strežni stroki 51 učencev. S tem kadrom bo gostinstvu na Bledu in tudi v drugih turističnih središčih Gorenjske uspelo urediti svoj kadrovski problem in zagotoviti kulturnejšo postrežbo. V moderno urejenih gostinskih prostorih Blejskega gradu, ki jih je arhitekt stilno zelo uspelo približal časom freisinških škofov, lahko srečamo med strežnim osebjem tudi učence blejskega gostinskega centra. Čeprav so še praktikanti, so vešči svojega dela, in kar je najvažnejše, obiskovavcem se ni treba pritoževati nad postrežbo.

● SLOVENSKE KONJICE:

Tone Turnšek: Nepopolna dokumentacija otežkoča delo komisije

Nedvomno je izvajanje predpisov o delitvi čistega dohodka ena osnovnih nalog tako organov samoupravljanja v gospodarskih organizacijah in zavodih kot komisij, ki so jih ustanovili občinski ljudski odbori. O tem, kako je delala ta komisija v konjiški občini in na kakšne probleme je naletela pri uresničevanju svojih nalog nam je njen predsednik tovariš Tone Turnšek povedal naslednje:

»Gospodarske organizacije so bile dolžne predložiti dokumentacijo o delitvi čistega dohodka do 26. maja 1962. Do tega roka pa je predložilo dokumentacijo le 6 gospodarskih organizacij in do konca junija skupaj 19 podjetij ali 68 %. Ostalih 8 podjetij dokumentacije ni predložilo ob določenem času in je zoper njih uveden postopek po zakonitih določilih.

Občinska komisija je do sedaj dokončno obravnavala predloženo dokumentacijo pri 7 podjetjih in delno pri 4 podjetjih. Zaradi lažjega dela pri obravnavi številnih dokumentov in podatkov o delitvi dohodka za lansko leto smo organizirali na sedežih podjetij skupne sestanke članov komisije z zastopniki organov upravljanja, političnih organizacij in uprav podjetij. Menimo, da je bil tak način dela zelo koristen, saj smo tako mnogo laže razpravljali o gospodarskih rezultatih in delitvi dohodka za lansko leto. Hkrati pa so lahko dali predstavniki podjetij različna pojasnila in obrazložitve.

Iz do sedaj obravnavanih dokumentacij pa komisija ugotavlja, da organi delavskega upravljanja na posamezna najbolj bistvena vprašanja niso dali vedno realnega odgovora. Njihove obrazložitve so večkrat izhajale iz dejstva, da je bila prvotna delitev čistega dohodka pravilna. Seveda nosijo delno krivdo za tako stanje tudi strokovne službe v podjetjih, ki odgovarjajo za posamezno delovno področje. Te namreč niso vedno dale organom upravljanja take dokumentacije, iz katere bi bila razvidna delitev čistega dohodka po zaključnem računu in ponovna delitev čistega dohodka po navodilu o izvajanju načel in splošnih merilih. Seveda to delno ovira tudi samo delo komisije, ker mora v mnogih primerih zahtevati dopolnilne obrazložitve k priloženi dokumentaciji.

Do 30. junija bi morale gospodarske organizacije oziroma njihovi organi upravljanja spremeniti in dopolniti pravilnike o delitvi čistega dohodka in o delitvi osebnih dohodkov. Po podatkih, s katerimi razpolagamo, so to delo opravili le v treh podjetjih. Vendar pa s tem ni rečeno, da v ostalih podjetjih ne delajo in ne pripravljajo določenih sprememb. Po razgovorih, ki smo jih imeli s predstavniki podjetij smo ugotovili, da si nekatera podjetja prizadevajo, da bi čimbolje izpolnila svojo nalogo. Zato računamo, da bodo razmerja pri delitvi čistega dohodka in razponi osebnih dohodkov temeljili na realnih osnovah.

Iz vsega povedanega torej kaže, da je komisija v zadnjih mesecih kar dosti delala. Kot že rečeno, bi svoje naloge mnogo laže uresničila, če bi bila potrebna dokumentacija povsod pripravljena in urejena. Iz dosedanjih obravnav pa se že vidijo določeni rezultati, in sicer predvsem v tem, ker so organi upravljanja skupaj s člani komisije res podrobno obdelali celotno poslovno politiko lanskega leta. To pa jim bo mnogo olajšalo delo in presojo za letošnje leto.«

Ko smo tovariša Turnška povprašali, kako gleda na notranjo delitev osebnih dohodkov, nam je povedal naslednje:

»V industrijskih podjetjih, kjer je zaposlenih več kot polovico vseh zaposlenih delavcev v občini praktično nimamo več nobenega delavca, ki bi zaslužil manj kot 10.000 din mesečno. Tudi takih, ki zaslužijo med 10.000 in 15.000 dinarjev mesečno je v teh podjetjih vedno manj, in sicer jih je sedaj okoli 4 %. Pač pa je v industriji zaposlenih več kot ena četrtina takih, ki zaslužijo mesečno od 25.000 do 30.000 dinarjev. Približno enako je število tistih delavcev, katerih mesečni osebni dohodek se giblje med 20.000 do 25.000 dinarjev in med 30.000 do 40.000 dinarjev.

Povprečni osebni dohodki v industriji zaposlenih v naši občini so bili v letošnjem prvem

V Tovarni usnja Smartno pri Litiji dnevno zasledujejo proizvodne uspehe podjetja. Delavci se ob odmorih ustavljajo ob razobešenih rezultatih in vneto razpravljajo in zasledujejo gibanje ustvarjenega dohodka, od česar so pač odvisni tudi njihovi osebni dohodki.

tromesečju 25.103 dinarjev, tako da smo med občinami v celjskem okraju na 5. mestu.

Pri zavodih in ustanovah še nismo delali posebnih analiz. Vendar pa nam zbrani podatki za letošnje prve tri mesece kažejo nekatera odstopanja od republiških in okrajnih povprečij. Vzrok za to je deloma tudi v tem, da so bili v tem obdobju izplačani osebni dohodki še deloma na račun lanskega leta, kar je treba delno upoštevati tudi za gospodarstvo.«

V. Langer holc

● DELAMARIS IZOLA:

Prednost poslovnemu sodelovanju

Najbrž bo držalo, da je rezultat zares lojalne konkurence in zdravega nastopanja naših zastopnikov te gospodarske veje na zunanjem tržišču predvsem dolgoletna tradicija naše ribje predelovalne industrije. Komajda je namreč verjeti, da se kombinat živilske predelovalne industrije Delamaris v Izoli, katerega osnovna dejavnost je pri letni realizaciji blizu 8 milijard dinarjev prav predelava vseh vrst rib, vse do danes še ni zapletel v spor niti z enim izmed 21 partnerjev — predelovalcev rib v Jugoslaviji zaradi nelojalne konkurence.

V Delamarisu so namreč posvetili sodelovanju s sorodnimi podjetji vso skrb, tako da povezuje danes proizvodnjo in plasma te tovarne poslovno sodelovanje z vrsto podjetij. Industrija za ulov in predelavo rib »Šoljka« v Poreču, tovarna živil »Kolinska« v Ljubljani, beograjska »Kooperativa« itd. s kombinatom Delamaris najtesnejše sodelujejo — tako pri medsebojnem oskrbovanju s surovinami, s preskrbo reprodukcijskega materiala, plasmaja proizvodov itd.

Z nedavno ureditvijo obrata za proizvodnjo živil v prahu v Delamarisu bodo v dobršni meri uredili preskrbo tržišča z živilskimi proizvodi v prahu. Povsem zadovoljivo se razvija tudi proizvodnja kavinih nadomestkov, pri čemer ima največjo zaslugo gospodarsko sodelovanje med Delamarisom in ljubljansko »Kolinsko«, ki je v združenju prevzela skrb za kontinuirano preskrbo s surovinami. Podobne rezultate takšnega sodelovanja je dosegel Delamaris z beograjsko »Kooperativo«. Prav po zaslugi poslovnega sodelovanja teh dveh podjetij smo ponovno na stežaj odprli vrata izvozu sliv, s katerimi smo bili pred vojno na tujem tržišču najmočneje zastopani. Kooperanta sta namreč pred nedavnim s skupnimi močmi izdelala najsodobnejši postopek za preparacijo in pakiranje sliv v posebnih hastafan hermetično zaprtih vrečkah. Ta sistem predelave in pakiranja je bil vse do nedavna skoraj izključno domena ameriških predelovalcev tega sadja. Rezultat ni izostal: letošnja celotna predelava sliv (okrog 900 ton) je že vnaprej prodana v tujini.

Poglavje zase pa je v naši ribji predelovalni industriji problem preskrbe s surovinami. V Delamarisu imajo prav zaradi pomanjkanja te osnovne surovine hudo izgubo, saj niso redki primeri, da zaradi pomanjkljive dobave rib čestokrat tudi po več dni zaporedoma ohromi proizvodnja v nekaterih glavnih oddelkih tovarne. Samo domiselnemu kombiniranju proizvodnje ter smotrnemu premeščanju zaposlenih gre zasluga, da škoda ni še večja. V skrajnem primeru se poslužujejo tudi brezplačnih dopustov, vendar se te nevšečnosti, ki se močno križa z interesi posameznikov kot celotne gospodarske skupnosti, kar se da izogibajo.

Vse pa kaže, da bo naša predelovalna ribja industrija postopoma odpravila tudi ta problem. Tako vsaj obeta združenje vseh jugoslovanskih predelovalcev rib v »Jugoatlantik«, ki ima svoj sedež v Pulju. Z načrtnim delom bo to združenje že do konca prihodnjega leta razpolagalo s tremi velikimi ribiškimi ladjami (dve takšni ladji bodo izdelali v naših ladjedelnicah) za atlantski ribolov. Predvidevajo, da bodo tri 500-tonske plovne enote za ribolov na visokem morju kmalu nadomestile pomanjkljiv uvoz najbolj dragocene surovine — tunov.

● SLOVENSKE KONJICE:

Samo v gradbeništvu še prosta mesta

Spričo sedanjih ukrepov za stabilizacijo gospodarstva in dvig storilnosti je opaziti na območju konjiške občine, da gospodarske organizacije, zavodi in ustanove zaposlujejo mnogo manj novih delavcev in uslužbencev kot v minulih letih. To se najbolj odraža pri zaposlitvi mladih fantov, ki prihajajo od vojakov. Medtem ko so še v lanskem letu takoj po vrnitvi iz JLA v večini primerov takoj dobili zaposlitev v podjetjih, kjer so bili poprej zaposleni, pa letos ugotavljajo na zavodu za zaposlovanje delavcev, da morajo čakati po teden, dva ali še dalj časa. To velja tudi za kvalificirane delavce kovinske stroke, čeprav je na območju občine več tovarn kovinske industrije.

Tudi na delovna mesta tistih delavcev, ki so odšli iz podjetij, podjetja vedno ne sprejmejo novih, pač pa jih nadomestijo z notranjimi premiki. Na tak način deloma tudi urejajo probleme odvišnega števila zaposlenih. Kljub temu pa v sedanjem času še primanjkuje nekaj delavcev za gradbeništvo, kjer so letos zelo omejili zaposlitev žena. Kmetijska zadruga pa je za dela pri obnovi vinogradov in sadovnjakov v Škalcah že spomladi najela skupino delavcev iz Prekmurja.

Da zaradi letnih dopustov proizvodnja ne bi preveč padla, so v podjetjih na nekaterih lažjih delovnih mestih zaposlili več mladih fantov in deklet, ki študirajo na raznih srednjih šolah in si v času počitnic žele zaslužiti nekaj tisočakov. Seveda pa je med njimi tudi nekaj takih, ki jih podjetja štipendirajo in so dolžni opraviti počitniško prakso.

L. V.

● NOVA GORICA:

Brez hujših anomalij

Komisija za delitev čistega dohodka v novogoriški občini je v glavnem zaključila s prvo fazo delo. Ugotavljala je delitev čistega in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah po zaključnih računih. Na podlagi analiz je prišla do zaključka, da na območju občine niso kolektivi delali velikih napak in nepravilnosti pri delitvi. Le lekarne so delile osebni dohodek znatno nad družbenimi normami. V glavnem pa so se gibala izplačila osebnih dohodkov za 5 do 7 odstotkov nad doseženo delovno storilnostjo. Komisija je predlagala gospodarskim organizacijam, naj ponovno proučijo svoje pravilnike ter jih vskladijo z družbenimi merili za delitev.

V prihodnjem obdobju se bo komisija posvetila analizi razmerij med posameznimi kategorijami delavcev. Na območju občine je namreč še vedno vrsta ljudi, ki zaslužijo mesečno po manj kot 15.000 dinarjev, medtem ko so tudi nekateri vodilni uslužbenci, ki prejemajo dohodke, ne da bi jih mogli opravičiti s svojim delom.

L. K.

● KOBARID:

16 postelj v weekend naselju

V Kobaridu so te dni izročiti svojemu namenu vikend naselje s 16 posteljami za turiste. Naselje ima štiri zidane hihice z vsemi potrebnimi pritiklinami. Medtem ko bodo v poletnih mesecih letovali v njih turisti, bodo izven sezone dajali v najem hišice delavcem kobariških gospodarskih organizacij.

L. K.

● VERIGA, LESCE:

40 let tovarne

Prvega julija so občani radovljiške občine proslavili štiridesetletnico največjega podjetja v komuni — Tovarne verig v Lescah.

Danes delajo v Verigi najrazličnejše proizvode, kot vijačno blago, ladijske sidrne verige, verige za široko potrošnjo in nekatere druge proizvode v serijski izdelavi, kot na primer polgosenice za traktorje z ogrodjem, lemeže, gonilnike za kolesa in nekatere druge izdelke. Tako naredijo sedaj 25-krat več kot v prvih letih po ustanovitvi tovarne in imajo pri tem 18-krat več zaposlenih. V primeri z letom 1950 so količinsko proizvodnjo v letu 1961 povečali za okoli 2,5-krat, vrednostno pa kar za 380 %.

V tem času po osvoboditvi so zgradili za svoje zaposlene 127 družinskih stanovanj in 2 samska domova s 60 posteljami. V Crikvenici so si uredili tudi svoj počitniški dom in imajo tudi svojo obratno ambulanto. Sedaj, 40 let po ustanovitvi je v Verigi zaposlenih več kot 900 delavcev.

N. B.

● ŠKOFJA LOKA:

Doseganje plana iz meseca v mesec boljše

V letošnjem letu so si gospodarske organizacije v škofjeloški občini zadale precej odgovornejše in večje naloge v proizvodnji kot leta 1961. Tako naj bi celotni dohodek povečali po planu za več kot 30 %. Povečanje naj bi bilo pogojeno s pričetkom obratovanja treh rekonstruiranih podjetij ter povečanjem proizvodnje v ostalih gospodarskih organizacijah.

Prvi meseci letošnjega leta pa niso kazali, da se bodo predvidevanja tudi uresničila. Proizvodni rezultati so bili sicer boljši od lanskih, vendar so močno zaostajali za predvidenim. Prav to je napotilo politične organizacije, da so v začetku aprila sklicale več posvetovanj s predstavniki podjetij, kjer so razpravljali o nedoseganju plana ter o možnostih, kako zaostanke nadoknaditi. Sklepi teh posvetovanj so našli ugoden odmev v kolektivih, proizvodnja pa je v aprilu, zlasti pa v maju začela hitro naraščati. Prav tako pa tudi vnovčena realizacija, kar kaže, da podjetja proizvajajo blago, ki je na trgu iskano. Tako je vnovčena realizacija dosegla konec maja indeks 127 nasproti istemu obdobju lani, s čimer je le v manjši meri zaostala za planskimi predvidevanji.

V tem obdobju so porasli tudi osebni dohodki, indeks je 122, kar pa kaže na smotrnejšo delitev gospodarskih organizacij, ki ima namen večati sklade.

Seveda pa vse panoge gospodarstva ne dosegajo enakih rezultatov. Boljše od povprečka je v industriji — lesni in tekstilni, zaostaja pa kovinska; med ostalimi panogami pa dosega dobre rezultate gradbeništvo, promet, obrt in kmetijstvo. Omenjeni rezultati so porok, da bo gospodarstvo občine svojo letošnjo nalogo v celoti izpolnilo

-n-

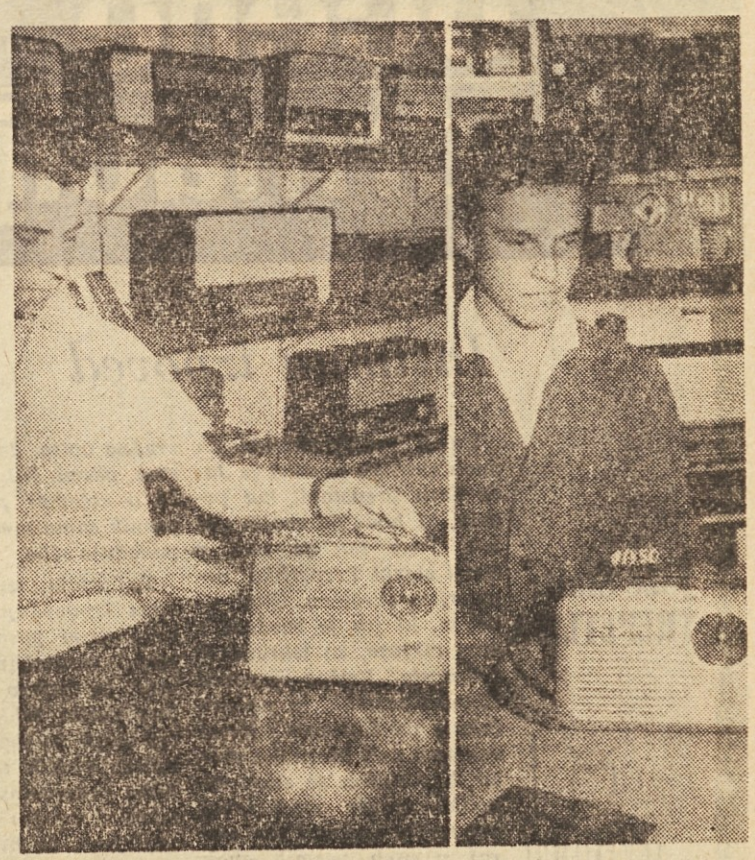

Kupujete tranzistorje? Žal boste morali obiskati pri nakupu več trgovin. Zakaj? Kar pomislite in poglejte gornjo sliko: tranzistor Stern 2 stane v trgovini Jugotehnike na Cankarjevi v Ljubljani 37.920 dinarjev. Prav enake prodajajo v trgovini Elektrotehne na Titovi cesti kar po 41.850 dinarjev. Izračunajte razliko in prav gotovo se boste za kakih 300 m razdalje odločili za nakup v Jugotehniki. Vendar pa se moramo ob vsem tem le vprašati, kako sploh izračunavajo oziroma določajo cene v posameznih trgovinah

● TOLMIN:

Nov zdravstveni dom

V Tolminu bodo v bližnji prihodnosti začeli graditi zdravstveni dom. V njem bo prostor za dve splošni ambulanti, zobno ambulanto, protituberkulozni dispanzer ter specialistične ambulante. Dom bo veljal okoli 120 milijonov dinarjev. Pod streho pa naj bi ga spravili do konca leta.

L. K.

CENE NA REŠETU

Kam s cenami?

Cene blaga široke potrošnje v maloprodaji so v zadnjem času predmet pogovorov ne samo na raznih sestankih, med državljani, temveč tudi družinskih pogovorov pri razporejanju dohodkov. Cene se namreč tako naglo menjajo, da se večkrat začudimo, kako je to pravzaprav mogoče. Ponekod vse kaže, da cene v maloprodajni trgovski mreži postavljajo po želji ali potrebah posameznikov in jih seveda zaokrožujejo vedno navzgor.

Pred kratkim je na primer potrošnik v trgovskem podjetju »Manufaktura« Radovljica kupil tri zavitke volne (po 10 dkg zavitek) izdelek podjetja »Srbijanka« iz Leskovca po ceni 630 din za en zavitek (6300 din kg). Ker je potreboval štiri zavitke in jih v tej trgovini niso imeli več, je hotel volno kupiti v trgovskem podjetju »Murka« Lesce, kjer so mu postregli z enako volno po 730 din za zavitek (ali 7300 din za kg). Razumljivo, da ni bil zadovoljen. Ko je vprašal, zakaj taka razlika, so mu odgovorili, da bodo vprašali šefa oddelka, če je morda pri ceni pomota. Kmalu nato je prodajalka povedala drugo ceno, in sicer 670 din za zavitek ali 6700 din za kg. Nezadovoljen zaradi takih mahinacij potrošnik blaga ni kupil in s čudnimi vtisi in nezadovoljstvom zapustil trgovino. Zakaj torej taka razlika v ceni?

In drugi izmed mnogih primerov. Potrošnik je nedavno kupil pri trgovskem podjetju »Jugotehnika« v Ljubljani, Pod Trančo 2, tranzistor znamke »Bled« izdelek tovarne »Iskra« Kranj po ceni 31.770 din, tranzistor iste znamke velja v trgovskem podjetju »Železnina« v Radovljici 31.000 din, na Jesenicah 34.000 din in kdo ve, kakšne so cene še drugod.

Pa še dalje, podolit za pregrinjanje tal je npr. v trgovskem podjetju »Murka« Lesce po 690 din za kg, podolit iste kvalitete, isti vzorec na Jesenicah pa stane 670 din za kg. Sveče, to je izdelek tovarne »Ilirija« Ljubljana, prodajajo v trgovskem podjetju »Murka« v Lescah po 310 din za paket, v sosednji trgovini, poslovalnica 2, ki je pod isto upravo po 360 din za paket, na Bledu v podjetju »Koloniale« po 370 din paket itd., itd.

N.B.

Se bodo cene ustalile?

Potrošniki ob nakupih v trgovinah že dalj časa ugotavljamo, da kljub pisanju dnevnega tiska, da se bodo cene v trgovini znižale na raven cen iz lanskega decembra, do tega ne pride. Še več, ugotavljamo celo, da se nemalokrat cena temu ali onemu artiklu celo poveča. Vse to pa povzroča nezaupanje in dezorientira potrošnika. Zato smo se v trgovskem podjetju »Loka« pozanimali za vzroke teh pojavov. V podjetju so nam potrdili, da so posamezne cene res zvišali. Kot vzrok navajajo višje cene proizvajavcev tako pri olju, rižu, keksih in podobnem. Res je tudi, da podjetje posluje z višjo maržo kakor lani, toda to utemeljuje tudi s povišanjem ostalih stroškov. Tako se jim je članarina za zbornico povečala od 228.000 na 1 milijon 364.000 din, močno so se povečali tudi bančni stroški ter ostali materialni stroški. Kljub hotenju posameznih poslovalnic, da stroške znižajo, za kar je tudi osebje stimulirano, pa ne dosežejo dosti. Posamezne enote že razmišljajo o tem, da bi odpovedale telefone, kar pa bi prav gotovo slabo vplivalo na redno poslovanje, ker so te enote tudi precej oddaljene od uprave podjetja in skladišč. Vsekakor bo treba pogoje, da se bodo cene lahko znižale na lansko raven, iskati tudi izven trgovine.

-n-

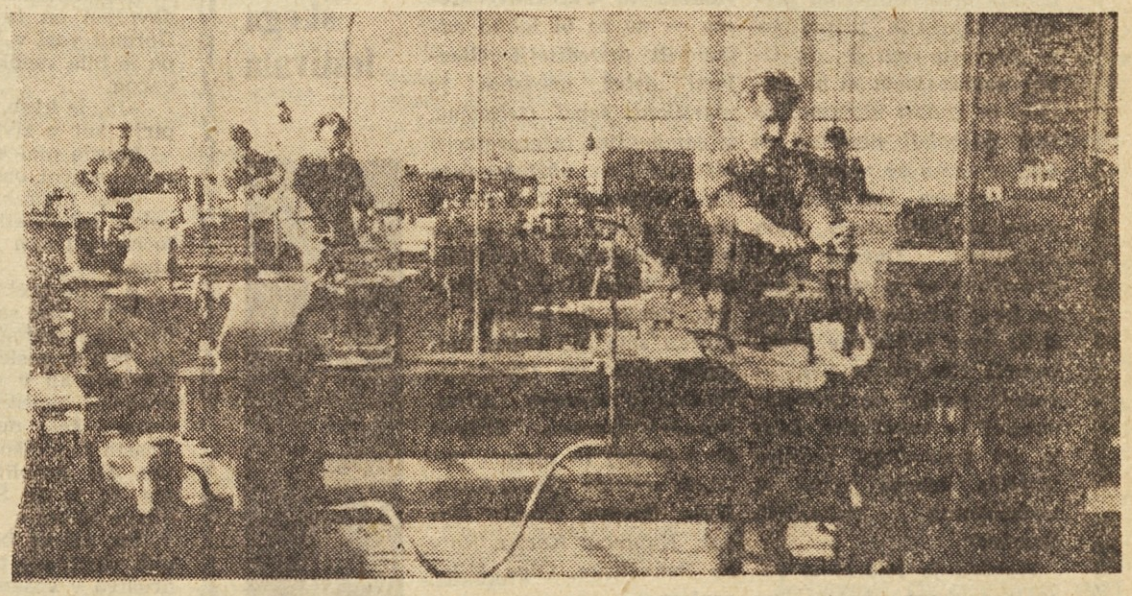

V tovarni Saturnus so v teh dneh končali s prvo fazo montažnih del v orodjarni, ki bo sedaj ena najsodobneje urejenih v Sloveniji. Letno bodo lahko izdelali do 700 različnih orodij. Orodjarna je bila doslej ozko grlo v podjetju. Do oktobra letos bodo montirali še nekaj strojev, nakar bodo lahko začeli delati s polno zmogljivostjo. Za novo orodjarno so si v tovarni sami vzgojili strokovni kader (30 vajencev), hkrati pa bodo prekvalificirali tudi nekaj strojnih ključavničarjev v orodjarje.

ocene informacije

Intimna izpoved

Jože Šmit: TREPETLIKA

Že v svojih dosedanjih dveh zbirkah se nam je Jože Šmit predstavil kot pesnik, ki hodi po svojih poteh. Prav tak je tudi v tretji zbirki Trepetlika: tih, umirjen, skromen. Okoli 40 pesmi, ki jih je razdelil v štiri cikluse, so iskrena in preprosta lirična izpoved človeka-pesnika, ki ne pričakuje od življenja ničesar velikega več. Motivika vseh štirih ciklusov se sicer nekoliko ločuje med seboj, vendar je osnovni ton skoraj v vseh pesmih enak: popolno sprijaznjenje s časom in svetom, kakršen je. Samo globoko v srcu še ždijo želje po nedoživetem, vendar pesnik le z zelo rahlim upanjem verjame v njihovo uresničitev. Včasih se celo zdi, kot da bi se poslavljal, čeprav to slovo ni resignacija in obup. Ne, povsod okoli sebe še vidi mnogo drobnih, preprostih stvari in vrednot, ki so vredne opisa, doživetja, čustva, pesmi. Nikogar pa noče o ničemer prepričevati, pesnik samo meditira in izpoveduje sebe.

To svojo izpoved Jože Šmit izpoveduje z izredno preprostim pesniškim jezikom, razumljivim vsakomur. In čeprav v marsikateri pesmi lahko najdemo lep verz in bogato misel, vpliva včasih ta melanholična preprostost sicer zelo iskreno, vendar tudi preveč umirjeno, da bi te lahko v celoti prevzela. Na drugi strani pa se danes v poplavi modernističnega izrazoslovja in metaforike skoraj začudiš, ko vidiš in prebereš, da se dajo tudi z zelo preprosto besedo izraziti tako intimna doživetja.

Pesniško zbirko Trepetlika je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani, opremil pa jo je Jože Ciuha.

M. S.

Preprostost in prisrčnost

Jugoslovanski film MEDALJON S TREMI SRCI

Prvi vtis je: vedrina, preprostost in prisrčnost, ki gledalca razveselijo, kot ga pač razveseli sleherna nova, kolikor toliko uspela stvaritev. Avtorji scenarija trodelnega filmskega omnibusa »Medaljon s tremi srci« so skušali prenesti na filmsko platno nekaj prisrčnih, intimno čustvenih človeških doživetij, ki jim ne moremo odmeriti časa niti okolja in še manj glavnih junakov. Ljubezensko čustvo, ki se poraja v srcu 15-letnice prav tako živo in iskreno kot pri 60-letniku, je osnovna nit treh ljubavnih variant: prve mladostne zagledanosti doraščajočega dekleta, poslednjih skritih občutij ostarelega moža ter ljubavno prebujenje dvoje mladih, ki s prvimi koraki stopata v življenje moža in žene.

Domisel je vsekakor lepa, a hkrati tudi dovolj zahtevna. Po svoji zasnovi naj bi sleherna zgodba, razen življenjske aktualnosti vsebovala tudi dobršno mero poezije, psihološke verjetnosti in življenjske prepričljivosti. Scenaristi so občuteno iskali in gradili na intimno čustvenih doživetjih, brez globljih psiholoških nasprotij in družbeno aktualne vsebine, s čimer bi vse tri zgodbe lahko v marsičem obogatili, popestrili ter nasprotja, ki so jih iskali v ne najbolj posrečenih vmesnih akcijah (pretep) nadoknadili z življenjem, ki je tudi pri nas polno najrazličnejših zapletov. Kljub vsemu pa je film dobrodošel, čeravno ga ne moremo uvrstiti med velika dela. K njegovi uspeli realizaciji so pripomogli igralci Severin Bijelič, Boris Dvornik, Beba Lončar in nekateri drugi, ki so skušali delu vdahniti čimveč resničnega življenja.

I. B.

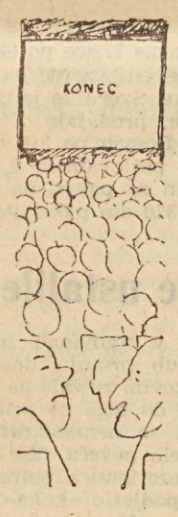

Post scriptum

Ob zaključku ljubljanskega festivala

S predstavo gostov iz Skopja (Križanke, 9. julija) se je končal X. ljubljanski festival. Premalo je prostora, da bi lahko v polnem zajeli vse njegove dobre in slabe plati, zato nam ostane le nekaj opomb, ki so se pač lahko utrnile marsikateremu gledalcu letošnjih prireditev. — Zapisali smo že, da izbor nastopajočih ni bil popoln in dodati moramo, da tudi najboljši verjetno ni bil, ker smo se morali nekega večera žal vprašati, čemu so bili gostje sploh povabljeni. Dnevni red prireditev se je sukal kdaj pa kdaj nerazumljivo (nedelja brez festivalne predstave!). Končno še tisto — menda vendar ne tradicionalno!? — vprašanje: kdaj se bo festivalska brošura iznebila slabega jezika in nedopustnih tiskarskih škratov?

Kakšna je bila slika jugoslovanskega baleta na letošnjih prireditvah? Predvsem: ne tako blestečа kot na prvi reviji. Slišali smo še docela nezrela dela (Brandjolica: Velemestne variacije) in tudi videli nekaj takih postavitev, ki ne vzdrže kvalitetnega kriterija (spet Brandjolica pa Sinfonia da camera in Petruška). Čemu — na to bi lahko odgovorili prireditelji. Glasbeni delež predstav je marsikdaj šepal (tehnično, v samovoljni interpretaciji tempov, v vključevanju tujih odlomkov med samostojna dela), šepala pa je tudi homogenost marsikaterega ansambla. In prav tako nekaj koreografij — čeprav smo bili priča tudi lepim rešitvam (Dimitrije Parlić, Francoise Adret, Franjo Horvat, Milana Broš-Putar) in plesom odličnih solistov (Sonja Kastl, Maja Bezjak, Damir Novak, Katarina Kocka, Natka Penušliska, Olga Milosavljeva).

L. B.

Na naši sliki: motiv s klubskega večera, ki so ga pripravili udeleženci seminarja za programske vodje v Radovljici. Od zgoraj navzdol: o klubskem življenju so pripovedovali programski vodje Vida Boštar, Stane Stare, Ernest Teršelič, Silva Murtič in vodja seminarja Dušan Tomše

FRAGMENTI IZ POGOVOROV O KLUBIH

Srečali so se na seminarju v Radovljici. Govorili so o klubih in o iskušnjah, ki so si jih pridobili pri snovanju klubskega življenja. Tudi o tem, s kakšnimi težavami se morajo spoprijemati. Zato smo se odločili, da nekaterim izmed njih odstopimo ta prostor.

Odkimala je, kot da bi hotela zanikati umestnost vprašanja:

»Pa saj o pravem klubu sploh še ni mogoče govoriti. Prej nakakšna čitalnica, kamor hodijo ljudje prebirat časopis in revije, kamor pridejo na partijo taroka ali šaha, ali pa rešit križanko. Če pa mislite, da televizor tudi že pomeni klub, potem ga lahko tako imenujete.«

Navsezadnje ima Vida Boštar prav, Čisto vseeno je, ali v Naklem imenujejo prostor, kjer se sestajajo, klub ali čitalnica ali kako drugače. Važno je le to, da je v njem življenje, da se sestajajo. In, tako vsaj pravi ona, jih ni malo. Ko so pregledovali statistiko obiskovavcev, so ugotovili, da prihaja v klub povprečno štirideset prebivavcev na večer. Večinoma mladina, čeprav je tudi odraslih veliko.

»Res, že pri tej skromni vsebini je življenje v klubu za precejšen del prebivavstva privlačno. Vsakdo se pač lahko oprime tega, kar je takrat najbolj zanima. Mislim pa, da je klubsko okolje še posebno dragoceno zaradi tega, ker se obiskovavci v nekem smislu vendarle aktivno udejstvujejo, pa čeprav se morda tega niti ne zavedajo, in ker je to udejstvovanje, a tudi medsebojni stik obiskovavcev, zelo neposredno.

In, kot bi uganila vsebino novega vprašanja je pripomnila:

»Prav zaradi tega smo se v Svobodi odločili, da bomo klubsko okolje v prihodnje bolje izkoristili. S pomočjo krajevne skupnosti, družbeno-političnih in gospodarskih organizacij smo v kulturnem domu uredili nove klubske prostore, jih opremili, tako da bomo že na jesen odprli res pravi klub. Takrat bomo za posamezne večere pripravili tudi posebne programe. Mislim, da bomo tedaj imeli res klub.«

Navsezadnje bi Stane Stare lahko rekel... Imamo klub, prosim, dvakrat počrtajte, v njem so televizor, šah, časopisi in revije... In morda bi še dodal, da se vsak večer zbere v klubu kakih dvajset obiskovavcev. Tako bi bil zadovoljen on in bržčas še kdo drug v Gorenji vasi v Poljanski dolini. Vendar pa je bila vsebina pogovora precej drugačna.

»Ja, je klub, samo da je bolj na papirju kot v življenju.«

Morda malce več zgovornosti pri tej samokritični oceni!

»Ker imamo v njem samo televizor, nekaj šahovskih garnitur in časopisov in revij. To pa je po mojem premalo za klub.«

A želje prebivavstva?

»Presodite sami. Vsako soboto in nedeljo kinematografska predstava, Svoboda mia dramsko družino, ki pripravi na leto eno ali v najboljšem primeru dve premieri, pevski zbor pa se pravzaprav sestane šele nekaj dni pred prazniki. Včasih še kakšno predavanje. To je tudi vse. Do najbližjega kulturnega središča, to je do Škofje Loke, pa je približno 18 km.«

Pa, ali ne bi mogle o tem kaj reči tudi družbeno-politične organizacije in društva v vašem kraju?

»Bi. In navsezadnje, tudi so. Samo da vsaka zase in doslej samo načelno. V tako majhnem kraju in pri tolikšnih potrebah pa bi morali sodelovati prav vsi činitelji družbenega življenja, če pač hočemo kolikor toliko zadostiti vedno večjim potrebam prebivavstva.«

A prihodnost?

»Vendarle nekoliko bolj optimistična. V marcu so se namreč sestali predstavniki vseh društev in družbeno-političnih organizacij ter se dogovorili, da bodo v prihodnji sezoni izkoristili klub kot eno izmed oblik svoje dejavnosti. Tako bo poslej vsak izmed njih moral poskrbeti ne le za materialno plat klubskega življenja temveč tudi za programsko.«

Če že ni Ernest Teršelič naravnost povedal, potem... Zastonj razglašamo klube za najbolj privlačno, najbolj množično in najbolj neposredno obliko družbeno-ekonomsko, idejno-politične, kulturne vzgoje in estetskega izobraževanja, če pri tem ne ustvarimo tudi pogojev za to, da bi to tudi postali. Če klub dobi televizor, s tem še nismo veliko dosegli.

»Mislim, da je družbena aktivnost prebivavstva Zidanega mostu v zadnjih letih precej upadla,« pravi Ernest Teršelič. »Krivdo za to pa bi po mojem mnenju morali pripisati predvsem vodstvom družbeno-političnih organizacij. V stare kalupe se nove vsebine življenja ne da stlačiti. Dodobra smo se lahko o tem prepričali že pri naši Svobodi. Še pred dvema letoma smo lahko ugotavljali, da je njena dejavnost le še za malokoga privlačna, da mladine sploh ni v društvu. Odkar pa smo ustanovili klub, je precej drugače. Pritegnil je razmeroma veliko prebivavcev, delo v sekcijah Svobode se je spet poživilo in kar je najvažnejše, društvo je pridobilo za svojo dejavnost precej mladine. V bistvu ni bilo potrebno nič drugega, kot vzbuditi in seveda tudi prisluhniti interesom ljudi.«

Toda Terseličevo pripombo, ki jo je izrekel takoj za tem, bi bilo mogoče razumeti, da je vse pravzaprav samo improvizacija, nekaj, kar je še daleč od načrtne in programske usmerjane dejavnosti.

»Če pa pomislim na to, da nimamo niti toliko sredstev, da bi lahko plačali honorar predavatelju s hrastniške delavske univerze, da nimamo razen televizorja nobenega pripomočka, da razen Svobode nihče ne sodeluje pri organizaciji klubskega življenja, potem smo šele na začetku začrtane poti. A nekaj bo treba spremeniti, če hočemo priti na cilj.«

Nasmehnila se je:

»V Ljutomeru smo prav tako začeli. Kupili smo televizor, postavili predenj nekaj stolov in miz, položili nanje časopise, revije in šahovske garniture, pred vhod pa obesili tablo z napisom klub. Res, sprva je kazalo, da tudi v resnici imamo svoj klub. Kmalu pa se je izkazalo, da so se ga Ljutomerčani naveličali in da so njihove želje precej večje.«

Silva Murtič pravi, da zdaj že približno za leto dni vnaprej sestavljajo program klubskega življenja in da si pri tem prizadevajo čim bolj razširiti tematiko, tako da bi pritegnili kar največ obiskovavcev.

»Ob televizijskih večerih poskušamo obiskovavce ogreti za pogovor o najbolj aktualni temi, ki jo pač ponuja vsakokratni program, vnaprej pripravljamo tudi razgovore o televizijskem programu in oddajah. Četrtki so rezervirani v glavnem za šahovske večere. Vsak petek pa prireja klub posebno petkovo tribuno. Njen program je raznovrsten. Od aktualnih zunanjepolitičnih tem, kot na primer berlinsko vprašanje, osvobodilno gibanje v Afriki, do gospodarske problematike v občini in pri nas nasploh, do drobnih, a vedno znova aktualnih tem, kot je bil na primer razgovor o izbiri tekstila in ravnanju z njim, do povsem kulturno-umetnostne tematike. Tako na primer ob Finžgarjevi smrti večer njegove umetnosti, ob gostovanju mariborske drame razgovor o idejnosti Vorančevih Samorastnikov. Skratka, Zelo širok izbor tem. Ob nedeljah dopoldne pa prirejamo za mladino ali pripovedovanje pravljic ali filmske predstave.«

Pripoveduje tudi o tem, da program klubskega življenja pripravlja posebna sekcija pri Svobodi, v kateri so zastopane družbeno-politične organizacije, društva in ustanove. Od Svobode, do turističnega društva, od glasbene šole do Socialistične zveze.

»O okvirnih programih pa razpravljajo tudi volivci na javnih tribunah Socialistične zveze. Tako lahko na najbolj neposreden način zvemo za želje in pripombe prebivavcev. Torej tistih, ki jim je klub namenjen.«

Dušan Tomše pravi, da je problematika klubov v bistvu takšna, kot je bila: »Finačna sredstva, prostori, kader. Seveda marsikje v drugačnem zaporedju. Skupna slabost je tudi programiranje dejavnosti in neposredna izvedba programov.«

Pogovor razkriva kopico novih problemov... Ponekod še vedno zagovarjajo tezo, da naj društva razvijajo samo amatersko ustvarjalno in poustvarjalno dejavnost, da zaradi tega še vedno niso vpisali v svoj program načrtne in na široko zasnovane kulturne vzgoje in estetskega izobraževanja najširšega kroga prebivavstva. Druga skrajnost spet v tem, da vsaka organizacija zase, vsako društvo zase ustanavlja klube in se potem vsako zase zapleta v takšne ali drugačne težave...

»Tako pravzaprav še vedno organizacijsko utrjujemo klube. Zato sta bila tudi programa obeh seminarjev v Radovljici tako zasnovana: v prvem, za okrajne in občinske komisije za klubsko življenje, kako organizirati klubsko življenje in kako doseči potrebno sodelovanje vseh činiteljev družbenega življenja, v drugem, namenjenem programskim vodjem klubov, kakšno naj bo življenje v klubih in kako ga organizirati.«

DIPLOMACIJA

Diplomacija je nenapisani garancijski list za uspeh na vseh mogočih področjih. Med drugim tudi v turizmu. To lahko potrdijo — seveda med štirimi očmi — tudi nekateri občinski ljudski odbori v obmorskih krajih. Njihov preizkušeni objekt diplomatske igre so med drugim počitniški domovi.

Pridejo, na primer, predstavniki nekega celinskega podjetja v obmorsko občino in povprašajo, če je morda na razpolago kaka prazna stavba. Kje bi si jo želeli, ali tik ob morju ali v mirnem predelu mesta, si že ne upajo povedati, da se ne bi pogajanja končala že na začetku.

In občinski možje jim odstopijo hišo, ki bi jo v najkrajšem času vzel vrag, če je ne bi nihče popravil. Samoumevno je, da dopustniki v podrtiji ne bi mogli dopustovati in da je treba stavbo prej vsaj za silo zakrpati. O tem se seveda občinski možje ne pogovarjajo z najemniki, kajti to je njihova stvar, kako se bodo zmestili pod najeto streho.

Toda to je šele začetek njihove diplomatske igre, in sicer zelo skromen začetek v primeri s tistim, kar sledi.

Ko prenovljena stavba dobi napis počitniški dom in prve goste, se občinski možje spomnijo, da bi bilo dobro, če bi od ležišča zahtevali vsaj dva tisoč dinarjev prispevka. Kakor veste, v nobeni občinski blagajni ni nikdar preveč denarja in če je priložnost, zakaj bi kupčka ne povečali? In potem jim ob pogledu na razna igrala, ki so si jih postavili najemniki, pride na misel, da bi lahko zanje predpisali posebne takse.

Medtem je seveda treba zagnati vik in krik, da občina nima drugega kakor škodo od počitniških domov. Ker za to ni številčnih dokazov, je treba pač čimbolj in čimvečkrat dokazovati to z besedami. Kontinuiranost diplomatskega napada je nadvse važna. Počitniški domovi bi namreč v lastno obrambo lahko uporabili ne samo besede, ampak tudi številke.

Med drugim bi lahko navedli, koliko so investirali v najeti dom, koliko turistične takse so plačali občini, koliko proračunskega prispevka ji plačujejo na osebne dohodke tistih, ki delajo v domovih, koliko več so iztržile njihove špecerijske trgovine in tako naprej in tako naprej.

Posamezni dopustniki bi trditve občinskih mož tudi lahko demantirali. Po neki anketi, ki jo je izvedla naša Stalna konferenca za oddih in rekreacijo, zapravijo dopustniki 43 % denarja izven počitniških domov. Za sadje, pijače, cigarete... Koliko imajo občinski ljudski odbori in občinsko gospodarstvo od tega, anketa ni ugotavljala.

Sicer pa občinski možje to vedo in jih ni treba šele prepričevati. Vik in krik zaradi umišljene zgube je namreč le diplomatska poteza za dosego cilja, ki so si ga zastavili že ob pogajanjih glede stavbe... Ko je hiša popravljena znotraj in zunaj, je treba tiste, ki so jo popravili, izriniti iz nje. Prej je namreč ni mogoče ponuditi drugim prosilcem, ki bi zaradi olepšanega videza plačevali višjo najemnino.

Razne takse so imenitno in vsestransko uspešno sredstvo za to, da prvotni najemniki vržejo puško v koruzo. Če so pa le preveč vztrajni, jim je treba kratko malo prepovedati nakup v tamošnjih špecerijskih trgovinah. Kakor je znano, pa nihče ne more živeti samo od morskega zraka, sonca in morja ter od surove solate...

Ta diplomatska karta pride resda samo v skrajnem primeru v poštev, toda obstoji in so jo v neki občini ob morju že tudi uporabili.

Vsem občinskim ljudskim odborom, ki še niso počitniških domov izkoristili po opisanem načinu, svetujemo, naj to čimprej storijo. Uspeh je zagotovljen. Do nadaljnjega. Se pravi do takrat, ko bodo interesenti za počitniške domove v diplomaciji dorasli tistim, ki zaganjajo vik in krik nad »nedonosnimi« kolektivnimi letoviščarji.

Jadranska obala je dolga deset tisoč kilometrov in na tej relaciji so tudi kraji, ki celo iz občinske blagajne prispevajo za boljše počutje kolektivnih domačih letoviščarjev. Pri načrtovanju turističnega razvoja so si bojda občinski možje nataknili očala za daljnovidne.

To z omenjeno uspešno preizkušeno diplomacijo nima nobene zveze in navajamo le zato, da so diplomatske sposobnosti prvih očitnejše.

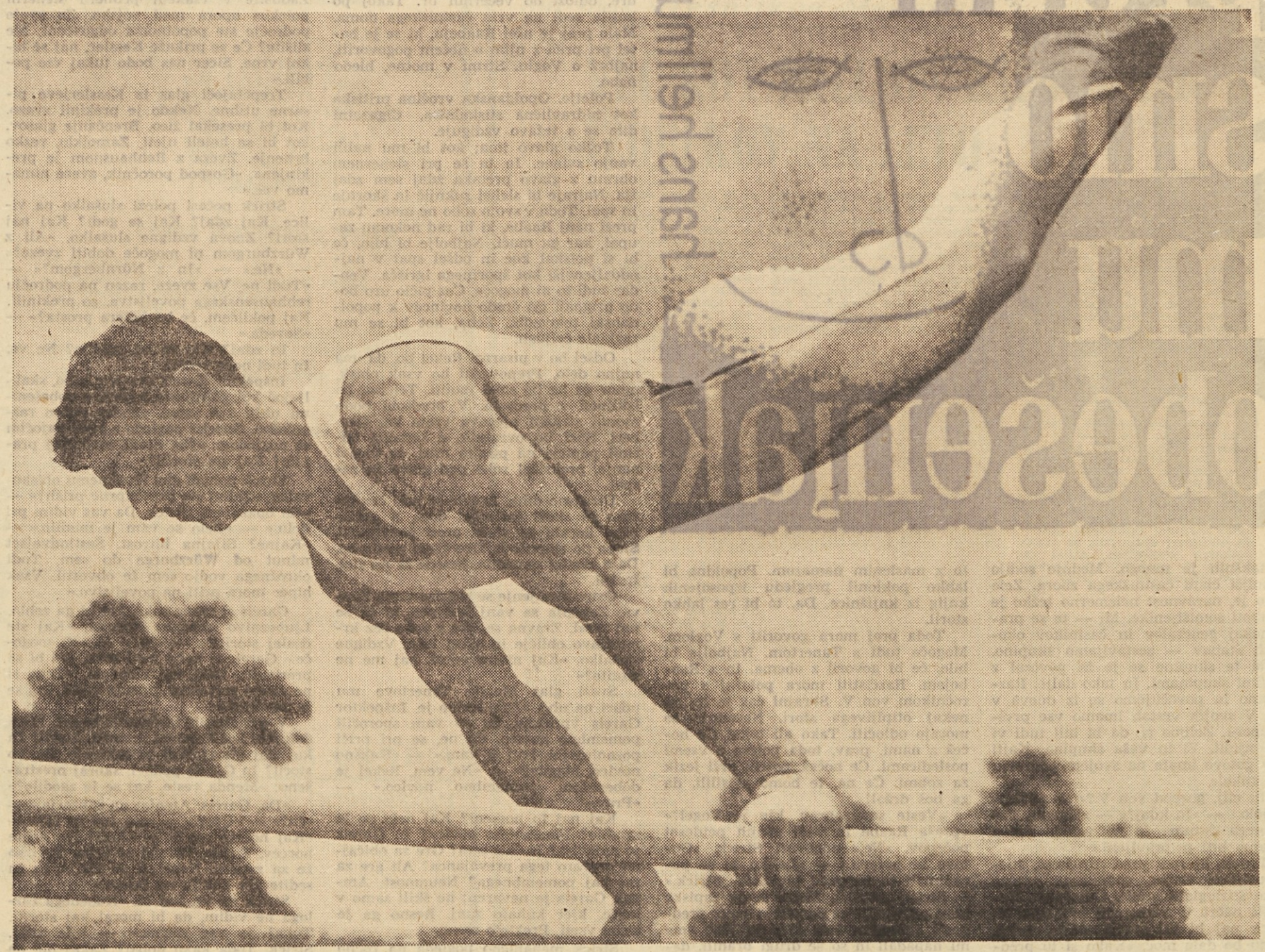

NA XV. SVETOVNEM PRVENSTVU V PRAGI JE V VAJAH NA ORODJU DOSEGEL JUGOSLOVANSKI TELOVADEC MIROSLAV CERAR IZ LJUBLJANE SIJAJEN USPEH. V FINALNEM TEKMOVANJU NA POSAMEZNIH ORODJIH JE OSVOJIL DVE ZLATI MEDALJI, NA BRADLJI IN NA KONJU Z ROČAJI. RAZEN CERARJA NI V FINALU NIHČE VEČ OSVOJIL DVEH PRVIH MEST. NA KONJU Z ROČAJI PA JE BIL CERAR NEDOSEGLJIV, SAJ JE Z IZREDNIMI VAJAMI DOSEGEL NAJBOLJŠO SKUPNO OCENO V FINALU

KRAMLJANJE O DELOVNI REKREACIJI IN STORILNOSTI

ŠPORT ZA ZDRAVJE, NE ZA POKALE

Atraktivni šport, ki prinaša pokale in srebrne in zlate lovorike ter čustveno vzburja tisočglave množice gledalcev, ima pri nas že razmeroma solidno materialno bazo in možnosti za razvoj. Ljudski šport, kjer gre predvsem za razvedrilo, za utrjevanje telesne kondicije in zdravja, pa se kljub družbeni pomembnosti počasi razvija. Do tega zaključka je prišla tudi Stalna konferenca za oddih in rekreacijo pri republiškem svetu Zveze sindikatov za Slovenijo na svoji letni skupščini. Njena stališča do športne rekreacije pa so razvidna iz objavljenega razgovora s predsednikom Stalne konference tovarišev Leopoldom Kresetom.

Športna rekreacija, torej šport, ki nima tekmovalnih pretenzij, ima vedno več pristašev. Nekatere delovne organizacije, na primer Litostroj, jeseniška in štorska železarna in menda železniška direkcija v Ljubljani so namestile športne strokovnjake, ki se ukvarjajo izključno z organizacijo aktivnega oddiha. Večinoma pa je skrb za tako imenovani netekmovalni šport, ki služi med drugim delovni rekreaciji, prepuščena stihiji, posameznikom ali manjši skupini ljudi in njihovi iznajdljivosti. Se vam zdi to v redu?

Vsaka stvar zahteva določen čas, da jo ljudje osvoje. Tudi množični šport ali, kakor mu pravimo, športna rekreacija. Brez načrtnosti in ustrezne materialne osnove v obliki igrišč in potrebnih rekvizitov pa se seveda počasneje razvija. Menim pa, da sedanji gospodarski in družbeni razvoj in materialni pogoji že omogočajo in celo zahtevajo, da problematiko delovne rekreacije odločneje postavimo na dnevni red v delovnih kolektivih in v raznih družbenih organih in organizacijah. V proizvodnji in v celotni delitvi narodnega dohodka nastajajo povsem novi ekonomski in družbeni odnosi, ki spodbujajo proizvajavce in gospodarske organizacije k racionalnemu gospodarjenju, varčevanju, boljši organizaciji proizvodnje in povečevanju produktivnosti ter v zvezi s tem k zmanjševanju bolezenskih izostankov. Pri vsem tem igra nedvomno veliko vlogo telesna kondicija proizvajavca. Če s te plati ocenjujemo športno rekreacijo, potem je razumljivo stališče, ki ga je zavzela naša stalna konferenca: rekreacija naj postane predmet zavestnega usmerjanja celotne družbe, predvsem delovnih kolektivov in komun.

Načelno se najbrž vsi strinjajo z vami, v praksi pa se zatika pri sredstvih za množični netekmovalni šport.

Da, predvsem zaradi stare miselnosti oziroma pristranskega gledanja na telesno kulturo. Nekateri športni funkcionarji pa tudi vodilni ljudje v podjetjih in ustanovah se brigajo le za vrhunske športnike, dajejo denar za tekmovalni šport, včasih celo za eno samo nogometno enajstorico, še več, zdi se jim v redu in prav, če gredo vsa sredstva, ki jih je namenila komuna za razvoj telesne kulture, za eno samo tekmovalno ekipo. Za množični šport, ki naj bi večal dispozicije za intenzivno delo, za večjo storilnost, pa nimajo zadostnega razumevanja.

Kolikor vem, pridejo pri nas v poštev za športno rekreacijo predvsem streljanje, kegljanje, odbojka, namizni tenis in razni drugi športi, ki ne zahtevajo večjih investicij. In vendar...?

Po anketi, ki smo jo pred leti izvedli na republiškem svetu Zveze sindikatov, se zdi, da je za te športe res največ zanimanja. Rekviziti in igrišča ne bi veliko stali, toda če se nihče resno ne zavzame zanje, jih pač ni. Menim, da bi samoupravna vodstva in sindikalni odbori kljub morebitnim trenutnim finančnim težavam zadevo lahko hitro uredili. Ekonomski efekt bi izdatek opravičil.

Morda se bo komu videla vaša zadnja trditev hipotetična?

Povzeta je po življenjskih izkušnjah. V Litostroju, jeseniški in štorski železarni je načrtna športna rekreacija ugodno vplivala na zdravstveno stanje in na delovno storilnost.

Pa vendar imajo nekateri športno rekreacijo za razkošje modernega časa ali za novo socialno službo in jo zato zapostavljajo.

Da, marsikdo bi še moral korigirati mnenje o množičnem netekmovalnem športu. Med drugim tudi zavodi za socialno zavarovanje, zdravstvene institucije, kulturne in športne organizacije.

Zavodi za socialno zavarovanje? Kaj pa imajo ti skupnega s športom?

Neposredno nič. Posredno pa veliko. Stroški zdravstvenega zavarovanja so od 1960. do 1961. leta narasli za 38,6 %. Bolezenskih izostankov pa je vedno več. Zavodom za socialno zavarovanje ne bi smelo biti vseeno, kako se troši denar, ki ga prispevajo zavarovanci. Lahko bi ga več izkoristili v preventivne namene.

Menda raste tudi število nesreč na poti z dela in na delo.

Še zgovornejši je podatek, da 80 % nesreč povzročita preutrujenost in nespretnost. Tudi to govori v prid športni rekreaciji. Kolikor delovni kolektivi še niso tega dojeli, jih bo vzdramil novi zakon o zdravstvenem zavarovanju, še bolj pa zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, po katerem bodo vse večje delovne organizacije same pokrivale enomesečne stroške zdravljenja in izplačevale boleznino za ta čas. Prepričan sem, da bodo poskušali na vse mogoče načine preprečevati obolenja. Zakaj jih ne bi tudi s telesno krepitvijo na športnih igriščih?! In z raznimi oblikami športa, ki ni vezan na igrišča, na primer s plavanjem, kolesarjenjem in podobnim.

Pri tem bi jim športne organizacije lahko veliko pomagale.

Vsekakor, toda do zdaj niso kazale veliko smisla za rekreacijsko aktivnost. V telovadnih in športnih organizacijah še prevladujejo težnje, da bi telovadili zaradi javnih nastopov in trenirali zaradi tekmovanj.

Ali Stalna konferenca in okrajni ter občinski odbori za oddih in rekreacijo te težnje zatirajo?

Seveda, saj je njihova glavna naloga, da s pomočjo družbenih organov in organizacij povečujejo možnosti za široko rekreacijsko dejavnost in, kakopak, utemeljujejo njen pomen. Materialni pogoji pa so predvsem stvar delovnih kolektivov.

So že kje vidni rezultati te skupne skrbi za oddih in rekreacijo?

Že, posebno na Gorenjskem. Skoraj vsi občinski ljudski odbori so že izdelali programe za izgradnjo rekreacijskih centrov v bližini industrijskih središč in predvideli potrebne športne in zabavne naprave. V nekaterih gospodarskih organizacijah so izvedli celo referendume glede delovne rekreacije ter na podlagi teh predvideli oblike aktivnega oddiha. Mislim, da je vse to rezultat skupne skrbi in čuta odgovornosti za množični netekmovalni šport. O tem namreč razpravljajo množične organizacije, od Socialistične zveze do sindikatov, ljudski odbori in seveda tudi delovni kolektivi.

Za delovno rekreacijo veliko pomenijo že počitniški domovi, ki jih je iz leta v leto več.

Za zdaj res ti počitniški domovi največ pomenijo, saj jih imamo skupno že 467 s 25.063 ležišči. Samo športnih igrišč je premalo zraven. Da so potrebna, vidimo lahko že po mladih ljudeh, ki nosijo žoge, pribor za ribolov, podvodne puške in ne vem kaj še vse s seboj na dopust. Toda čeprav uredimo ob počitniških domovih športna igrišča in nabavimo opremo zanje, bo ostalo vprašanje redne delovne rekreacije v kolektivih prav tako pereče in neodložljivo. Letni oddih in športno udejstvovanje v teh dneh žal nikogar ne utrdita za eno leto.

Koliko pa so doslej podjetja in ustanove prispevale za delovno rekreacijo?

Točno ne bi mogel odgovoriti, pač pa vemo, da so na primer doslej dajale vsako leto okoli pol milijarde samo za počitniške domove. Ker sedanje kapacitete v glavnem zadoščajo, bodo lahko poslej več investirale v dnevno športno rekreacijo. Register oblik naj bi diktirali sami interesenti. Najprej pa je treba pravilno ovrednotiti pomen rekreacije za umsko in fizično sprostitev zaposlenih ljudi, za večanje njihovih ustvarjalnih sposobnosti in za naše gospodarstvo. Ob pravilnem vrednotenju se namreč pokaže kot sestavni del razvojnega procesa, ki ga kljub navidezni nepomembnosti lahko pospešuje ali zavira.

M. K.

pravili smo mu obešenjak

hans hellmut kirst

In takšnih je mnogo. Mednje sodijo najboljši člani častniškega zbora. Zelo težko je, naravnost neizmerno težko je zaduhati somišljenike. Mi — to se pravi nekaj generalov in častnikov okolišnih štabov — sestavljamo skupino. Vodja te skupine se je že povezal z ostalimi skupinami. In tako dalje. Razširjamo in povečujemo se iz dneva v dan. V svojih vrstah imamo vse prvine upora. Želimo si, da bi bili tudi vi med njimi. Vi in vaša skupina. Kajti prav gotovo imate na svojem področju zaveznike!«

»In cilj, gospod von V.?« — »Skupno delo.« — »In kdaj?« — »Kmalu. Natančnega datuma še ne vemo. Vedno moramo biti pripravljeni.«

Človek, ki sedi pred Strickom, stisne ustnice. Ostra, vodoravna zareza preko štirioglate brade. Odločnost. Temeljit načrt v neznanem prostoru. In Strick naj bi bil svetla točka, točka, ki mu bo dala moč. »Kako si to predstavljate?«

»Delovali boste na svojem področju s pomočjo gesla. Natančno morate poznati delo. Obkoliti morate vse nacionalnosocialistične privržence. Svobodno delujte, da boste upornejši. Posameznosti prilagajajte lastnim okoliščinam. Imate proste roke. Dovólj je, da vemo: v Rehhausnu delajo za nas.«

»Za vas!« Strick se nagne na levo in se z rokama opre na stol. »In kaj če ne soglašamo?« Brada tujega poročnika se izboči. »Posameznosti so popolnoma nepomembne. Motivi so lahko zelo različni. Popolnoma vseeno je, ali ste katoličan, komunist, socialist, monarhist, republikanec ali samo po prepričanju častnik. Glavno je, da ste sovražnik nacionalnega socializma. Samo to je pomembno v teh dneh!«

»Zdaj razumem vaše razloge.« — »Kar bo potrebno pozneje razčistiti, je stvar prihodnosti. In popolnoma nepomembno v primeri z edinstveno nalogo, ki nas povezuje. Preobrat. Tega je treba najprej uresničiti.« — »Prav,« reče Strick.

Tuji poročnik se vljudno prikloni: »Vas lahko prosim za svinčnik in papir?« Zaželeno prejme z rahlim priklonom zgornjega dela telesa. »Delamo po principu poenostavljenega iskanja neposredne zveze. Edini sem, ki ga poznate iz moje skupine. In vi ste edini, ki ga poznam iz vaše skupine. Napisal vam bom tri stvari in prosim vas, da se jih naučite pri priči na pamet, da bom lahko papir pred vami sežgal. Prvo, kar bom napisal, je geslo za začetek organiziranega preobrata. Osebno vam ga bom izročil. Drugo, kar vam bom napisal, je moje ime in naslov. Tretje je ime častnika, ki bo zasedel moje mesto, če bi me iz kakršnega koli razloga zadržali.«

Strick vzame papirček in odide k oknu. Skuša si vtisniti imena v spomin. Razvršča jih v možgane kot v predalček. Ponovi. In znova. Vnovič.

Nato vrne papirček poročniku von V. Vžigalica zasveti. Plamen objame papirček in ga spremeni v pepel. Gladke roke poročnika von V. ga zmeljejo v prah, ki se sesuje na tla. Poročnik von V. si skrbno obriše z robcem prste. »Prisrčna hvala,« reče.

20. julij 1944.

Dan kot vsi ostali. Nič nenavadnega. Takšen dan, tudi če bi bil nenavaden, ne bi mogli imeti za nenavadnega.

Nenavadno je, na primer, da ni Vogla. Toda Stricku se mudi. Še posebno, ker je našel škornje neočiščene in nedotaknjene. Stoje, kot jih je včeraj odložil; naguban meh harmonike s peto in podplatom. In prašne kot podoba na podstrešju.

Ampak na Voglove muhavosti se je že navadil. Zato se ne čudi, da ni bil niti toliko vljuden, da bi mu osnažil škornje. Vtem ko se Raabe kot ponavadi zjutraj tuširа, vzame izpod blazine brisačo in si z njo obriše škornje.

Dopoldne mora tri ure predavati. Zatem, opoldne, mora preveriti v kuhinji zaloge masla in presneto podkuriti štabnemu intendantu. Pravijo, da je imel prejšnjo nedeljo doma spet torto z maslenim namazom. Popoldne bi lahko poklonil pregledu izposojenih knjig iz knjižnice. Da, to bi res lahko storil.

Toda prej mora govoriti s Voglom. Mogoče tudi s Tanertom. Najbolje bi bilo, če bi govoril z obema. In z Raabejem. Razčistiti mora položaj s poročnikom von V. Skrajni čas je že, da nekaj otipljivega stori. Nazadnje se morajo odločiti. Tako ali tako! Če hočeš z nami, prav, toda potem z vsemi posledicami. Če nočeš, potem drži jezik za zobmi. Če ne, te bomo prisilili, da ga boš držal!

»Veste pravzaprav, kje je Vogel?« vpraša Raabe in vadi svojih petdeset počepov. »Ne,« odgovori Strick. »Gotovo se potepa.« — »Lahko bi se pozanimali za njegovo bivališče, Strick.«

Strick presliši. Zlaga svoje zapiske in se pripravlja za današnjo temo: prednosti obrambe: leta 1939 in 1940 smo mi napadali in so se drugi branili, danes se mi branimo, toda jutri bomo spet napadali. Zamolči: tudi štiri ali pet let. Ampak ker ve že vsak otrok, da tako ne bomo dolgo izdržali, je zaključek jasen. Kdor ne razume, temu ni pomoči.

»Pozdravite Vogla, če ga boste kaj videli, Raabe,« reče Strick, ko odhaja. »In recite mu, da je pes, ki smrdi po lenobi.« — »Mislim, da misli tako tudi on o vas,« reče Raabe. Strick se zdrzne, kot bi ga nekdo potegnil nazaj. Pogleda Raabeja, kot bi pričakoval pojasnilo. In nato spregovori: »No, no...!« In odide.

Danes napadajo misli Stricka kot pujski svinjine dojke. Toda tudi to ni nič nenavadnega. Izogibati se mora polkovniku. Poslal bo Vogla po kostanj v žerjavico. Skušal se bo izogniti pogovoru s Tanertom, kot mu je zjutraj uspelo z Raabejem. Čim dlje, tem bolje. Spet eden izmed tistih dni, ko obžaluje vse, kar je storil in kar ga je zapletlo v takšen položaj.

Prebil je skalo, da bi se napil, toda odprla se je, in hudournika, ki je bruhnil iz nje, ni več mogoče ustaviti.

Ali je še sploh kakšna pot nazaj? Kakršna koli pot nazaj? Kratke ure z Eri so bile lepe. Izplačalo se je zaradi njih na stranska pota. Toda, zdaj tudi to ne gre več. Ne gre več. V reko je napeljal pritoke. In zdaj ga nosi s seboj. Kljub temu si bo prizadeval, da bo ohranil svojo samostojnost, dokler bo samo mogoče. Toda kako? Naj se izogiba. Izogibal se bo polkovnika, Tanerta, Vogla in Raabeja. Vseh. Samo Eri ne.

Dopoldne leno mine. Pregled masla, ki ga je imel v načrtu za popoldanske ure, odloži do večernih ur. Takoj po kosilu sedi na vrtu častniškega doma. Malo prej je ušel Raabeju, ki se je hotel pri priči z njim o nečem pogovoriti, najbrž o Voglu. Strmi v motno, bledo nebo.

Poletje. Opoldanska vročina pritiska kot hidravlična stiskalnica. Cigaretni dim se s težavo vzdiguje.

Težko glavo ima; kot bi mu nalili vanjo svinec. In ta se pri slehernem obratu z glavo pretaka zdaj sem zdaj tja. Najraje bi slekel suknjič in škornje in spal. Toda v svojo sobo ne more. Tam preži nanj Raabe, ki bi rad nekomu zaupal, kar ga muči. Najbolje bi bilo, če bi si poiskal koc in odšel spat v najoddaljenejši kot športnega igrišča. Vendar tudi to ni mogoče. Čez pičlo uro bodo prignali tja čredo novincev k popoldanski telovadbi. Zeha, kot bi se mu razklale čeljusti.

Odšel bo v pisarno. Rekel bo, da ima nujno delo. Prepovedal bo vsak obisk, nihče ga ne bo smel motiti. Telefon bo izključil v predsobi. V predsobi bodo morali stražiti njegova vrata kot Cerberi. Snel bo ovratnik, s komolci odrinil papirje na pisalni mizi, se ulegel nanjo, prekrižal roke pod glavo in zaspal.

Utrujeno diha. Izogne se poti čez teraso in skozi častniški dom. S počasnimi koraki se vleče proti poveljstvu. Stopa po stopnicah. Gre skozi predsobo. Daje kratka navodila. Sesede se na stol. In spi.

Ostro zvonjenje se zagrize vanj. Znova. Zaganja se vanj kot pes, ki bi se rad igral. Zravna se, gre z roko čez krmežljavo obličje in skozi lase. Vzdigne slušalko. »Kaj nisem rekel, naj me ne motite?«

Sveži glas Magde Tanertove mu udari na uho. »Zelo nujno je. Inšpektor Gareis vprašuje, če so vam sporočili pomembno novico. Če ne, se pri priči pozanimajte. Hiti k vam.« — »Kakšno novico, Magda?« — »Ne vem. Rekel je dobesedno: pomembno novico.« — »Prav.«

Kaj naj to pomeni? Kaj neki se je zgodilo? Pomembna novica? In Gareis jo najavlja? In hiti sem? Gre za običajno prevaro tega prevejanca? Ali gre za res kaj pomembnega? Neumnost. Ampak Gareis je nevaren; ne škili samo v lonce, kjer kuhajo zanj. Resno ga je treba vzeti. Prekleto resno.

Strick mehanično pogleda na ročno uro. Nekaj minut čez tri. Spal je torej več ko dve uri. Njegov obraz mora biti podoben zmečkani brisači. Stopi k oknu. Šipo obrne proti zidu in se pogleda vanjo. Obraz je nagrbančen, rdeč zaradi pritiska krvi, sveti se. Obraz utrujenega človeka; mlahav, brez moči, obraz z bebastim pogledom. Obraz pijanega bebca.

Od gnusa se obrne. In se sesede. Sedi in bulji v prazno. Opazuje pravi kot na stropu, kjer se stikata oba zidova. S pogledom se za hip ustavi, nato zdrsne po gladki beli ploskvi do zaprašenih knjig, tal in telefona pred njim. Vzdigne slušalko.

»Generalno poveljstvo!« Počaka. Črnilnik je umazan. Steklo, posušene packe črnila s kovinskim sijajem. »Generalno poveljstvo ne odgovarja. Vsi vodj so zasedeni.« Strick se nenadoma popolnoma zdrami, kot bi ga polili z vodo. »Pogovor je nujen.« — »Tudi v tem primeru ni mogoče.« Telefonist obžaluje. »Povejte jim, da se moram takoj po telefonu javiti generalnemu poveljstvu. Pogovor poveljstva.«

Poizkusili bodo vse, kar je v njihovi moči. Brnenje. Kratki, hitri udarci. Javi se generalno poveljstvo. »Prosim nacionalnosocialističnega častnika, stotnika Kesslerja.« — »Ga ni v generalnem poveljstvu.« — »Zvežite me z njegovo pisarno.« — »Takoj.«

Javi se pisarna stotnika Kesslerja. Vznemirjen glas takoj zakruli v telefon: »Je Kessler pri vas v Rehhausnu?« — »Tukaj ga ni. Kaj se je zgodilo?« Glas pljuska kot pomije: »Hudič. Kaj vas niso obvestili? Atentat na führerja. Poizkus upora. Niste dobili povelj? Ne? Tukaj je prava zmeda. In Kessler se potepa prav zdaj, in kdo ve, kje je. Pazite. Storite pri priči vse potrebno. Zadušite v vsakem primeru sleherni poizkus upora med vojsko. Za svoje področje ste popolnoma odgovorni. Me slišite? Če se prikaže Kessler, naj se takoj vrne. Sicer nas bodo tukaj vse pobili.«

Trepetajoči glas iz Kesslerjeve pisarne utihne. Nekdo je prekinil zvezo. Kot bi presekal žico. Brenčanje glasov, kot bi se hoteli ujeti. Zamolklo, rezko brnenje. Zveza z Rehhausnom je prekinjena. »Gospod poročnik, zveze nimamo več.«

Strick počasi položi slušalko na vilice. Kaj zdaj? Kaj se godi? Kaj naj stori? Znova vzdigne slušalko. »Ali z Würzburgom ni mogoče dobiti zveze?« — »Ne.« — »In z Nürnbergom?« — »Tudi ne. Vse zveze, razen na področju rehhausenskega poveljstva, so prekinili. Naj pokličem, če bo katera prosta?« — »Seveda.«

In zdaj? Kaj se bo zgodilo? Ne ve. In tudi noče vedeti.

Inšpektor Gareis vstopi v sobo, skakljajoč kot gumijasta žogica, s pobešenimi uhlji kot zajec, vendar dobro razpoložen. Stricka pogleda s svetlikajočim se pogledom. »No, dragi moj! Kaj pravite? Kaj ste storili?«

Strick ponudi stol živahnemu obiskovalcu. »Zakaj ste pravzaprav prišli?« — »Da opazujem, Strick. Da vas vidim pri delu.« — »Zelo se vam je mudilo.« — »Kajne? Sijajna hitrost. Šestindvajset minut od Würzburga do sem. Tudi okrožnega vodjo sem že obvestil. Vsak hipec mora priti na poveljstvo.«

Gareis si mane roke, kot bi ga zeblo. Ljubeznivo namigne Stricku: »Kaj ste doslej storili?« — »Nič.« — »Ni mogoče.« Gareis si neha meti roke, kot bi se prestrašil. Roki mu otrpneta. »Tega si ne smete privoščiti. Menda veste, kaj se je zgodilo?«

V Strickovih možganih bobni. Misli delujejo kot Dieslovi motorji. Storil? In kaj naj stori? Kaj pričakujejo, da bo storil? In Gareis ponovi, skoraj prestrašeno: »Menda veste, kaj se je zgodilo?«

»Da, Gareis. Atentat na führerja.« — »In?« — »Upor.« — »No, in? In vi?« — »Kaj hočete reči?« — »Reči? Ne brijte norcev, Strick. Povsod se krha. Prvi so že za zapahi. Nekateri že visijo. In tu sedite kot koklja na jajcih.«

Strick ne ve, kaj bi. »Nobenega razloga ne vidim, da bi moral kaj storiti. Tukaj je vse mirno.« — »Za zdaj, Strick. Toda kako dolgo? Zakaj nič ne storite? Sicer tvegate, da vas bodo postavili pred zid.« — »Kdo?« — »Ti ali oni. Sami lahko izberete.«

»Kaj pravzaprav hočete od mene, Gareis?« Gareis še bolj zleze v dve gube na stolu. Ljubeznivo in vprašujoče pogleduje Stricka. »Bi res radi vedeli, kaj hočem? Popolnoma odkrito vam bom povedal. Želim si, da bi me aretirali. To tako in tako najraje počenjate. Torej, prosim, izvolite.« Stricku se zdi, da visi v zraku. »Kako si to pravzaprav predstavljate?« z naporom izdavi.

»V najkrajših potezah takole, Strick: že nekaj tednov vem, da so pripravljali velikansko svinjarijo. Videl sem, kako se je porajalo, kar se je zdaj zgodilo; za to ni potrebno mnogo soli v glavi, samo nekoliko vpogleda — in jaz ga imam — in nekoliko zdravega razuma. In tale atentat je zelo nevarna stvar. Vendar lahko upamo na uspeh. Brž ko so zvedeli zanj, so se začeli v Würzburgu streljati. Moja pisarna ima, kot najbrž veste, dva izhoda. Skozi prvega so stopili, skozi drugega sem se umaknil. Zadaj me je že nekaj dni čakal avto, pripravljen na pot. Pobegnil sem torej. In kam človek beži? K prijateljem. Ukazal sem, naj vas obvestijo, da bi se lahko pripravili. In zdaj sem tu.«

Gareis se nasmiha. Tiho in prijazno. »In zdaj naj vas aretiram,« reče Strick, ki nič več ne razume. »Prosim vas, da to storite,« reče Gareis vljudno. »Kajti, dragi Strick, prepričan sem, da boste tu organizirali upor. Nekoliko sem sicer razočaran, ker še niste začeli. Izgubili ste ogromno časa in to ni prav.«

»Toda zakaj naj vas aretiram?« — »Majhna protiusluga, nič več. Vidite, Strick, jaz si ne smem dovoliti upora. Popolnoma odkrito. Niti upor proti uporu. Upanje je petdeset proti petdesetim odstotkom. Saj veste, da igramo samo, kadar dobivamo. Zato plačujem tudi svojo vlogo. Zavestno sem utajil zadevo z angleškim stotnikom, Strick. In zdaj sem vam prinesel račun. Aretirajte me in dobro zaprite.«

»Ampak če nimam nobenih zvez z uporniškim gibanjem?« — »In to pripovedujete meni?« — »In če nočem imeti nič s tem?« — »Bi se radi izmuznili?« — »Rekel sem: če.«

Gareis kima z glavo kot žitni klas, ki se guglje v vetru. Nato reče tiho, nenavadno blago: »Druge izbire nimate več, Strick. Današnji dan — tako ali tako — bi utegnil biti vaš poslednji. Dovolite, da govorim odkrito. Vi boste tukaj organizirali upor. Pričakovali ste ga, torej lahko začnete. Naprej tedaj. Kaj se bo zgodilo, ne vem, ker me boste zaprli. Če bo upor uspel, prav; pričali boste, da sem sodeloval. Če ne uspete, potem boste tako in tako ob glavo. Kajti zavarovati se moram, saj razumete. V moji pisalni mizi je polna mapa, ki nosi vaše ime. V njej je toliko vsega o vaši protinacistični dejavnosti tukaj v Rehhausnu, vključno zadeva z britanskim častnikom, da vas bodo brez pomisleka postavili pred vojno sodišče. Torej, dragi prijatelj, branite se. Udarite. Kajti če upor ne bo uspel, ste lahko prepričani, da bom zbrisal pobudnike z zemeljske oble.«

Sanjavo Gareisovo obličje dobi poteze popolnega blazneža. Videti je kot idiot, čeprav je najprebrisanejši človek na vsej zmrcvarjeni zemlji. V Stricku vre. Kri mu brizga v možgane kot voda skozi gumijasto cev. Glavo mu hoče raznesti. Enakomerno tiktakanje srca pritiska kri v možgansko votlino. In tedaj, nenadoma, vse uplahne. Kot bi se zrušil v jamo. Popolnoma je miren. In hladen. Možgani delujejo jasno, natančno kot ura.

»Prav imate, Gareis. Sprejemam vaš namig. Kam naj vas vtaknem? V celico poveljstva ali v vojaški zapor?« Gareis zadovoljno zavzdihne. »Sem na poveljstvo. Pod osebno nadzorstvo. Nikar v vojaški zapor. Kajti kdor zaide v tisti stroj, se ga težko znebi. Poznam našo ureditev.«

»Pravite, da je šel okrožni vodja v vojašnico?« — »Naročil sem ga za vas. Pri polkovniku bo. Z enim udarcem boste ujeli dve muhi. Vendar vas prosim, da te družbe ne vtaknete v mojo celico. Delal bi rad. Proučil bi rad možnosti za pobeg, kolikor upor ne bi uspel.«

Strick vzdigne slušalko. »Zveza? Tukaj poročnik Strick. Kot poveljnikov namestnik ukazujem: Prekinite vse telefonske razgovore. Od tega trenutka nobenih pozivov več, nobenih zvez. Nobenih! Izjeme dovoljujem samo jaz. Nihče drug. Nihče. Kdo je v službi? Prav. Osebno mi jamčite, da boste povelje izpolnili. Pri priči naj se javijo v moji pisarni: podporočnik Raabe, desetnik Vogel in gospod Tanert, ki nekje po vojašnici lepi plakate. Takoj.«

»No, torej,« zadovoljno ugotovi Gareis. »Začeli ste zelo dobro. Prvi ukrepi so odlični. Prekinitev zvez ustvarja nemoč. Nihče se ne more sporazumeti brez vašega dovoljenja. Naravnost čudovito.« Vstane. »Mimogrede, Strick: imen, ki ste jih pravkar navedli, nisem slišal. Zapomnite si tudi to: pravico vodje je mogoče sijajno izkoristiti. Bodite skrivnostni. Vzemite vajeti v roke. Ukazujte. Skušajte ustvariti vtis, čeprav s slabo ukano, da imate pravico zapovedovati.«

Strick zadovoljno vzame na znanje Gareisove nasvete. Popade jih kot zver meso. »Zelo sem vam hvaležen, Gareis.« — »Če bo početje propadlo, Strick, je bolje, da bodo v zaporih dva ali trije kot ducat ljudi. Mar ne?« — »Seveda.«

Gareis preverja, kako mu stoji ovratnik in otipava temnomodro kravato. »Še nekaj: staro načelo je, da skrijemo krvava dejanja za lepimi besedami. Pomislite na živčni pretres, ki ga boste povzročili. Po vsem, kar ste uganjali tu, vas imajo za primernega nacista. In če boste nenadoma hoteli biti kaj drugega, boste morali na dolgo in široko pojasnjevati. Kaj morate delati vtis, da ste kaj drugega? Trdite raje, da branite nacionalni socializem, nacionalne socialiste pa vrzite za zapahe.«

»Sodelujte tudi vi, Gareis,« pravi sam od sebe Strick. »Vi ste najimenitnejši lovec ljudi, kar je sploh mogoče.« Gareis odklonil. »Kje neki, dragi Strick! Pokažite že, kaj znate. In če to ne bo dovolj, vam bom pokazal jaz, kaj znam. Potem bo — bodite prepričani — v nevarnosti življenje vsakogar, ki je z uporniki vdihnil isti zrak.«

»Prav,« reče Strick. »Kot želite. Vaš dolžnik sem.« Gareis se posmehljivo prikloni. »Vas smem prositi za nastanitev? Priporočal bi vam, da zaklenete vojašnico in postavite stražo, ojačano seveda, pod svoje poveljstvo.«

»Želite še kaj, Gareis?« — »Samo to še. Ne čvekajte toliko. Z menoj ste zamudili polnih petnajst minut. Kaj bi vse lahko storili v tem času, človek božji!«

Vojašnica je zaklenjena, straža okrepljena. Vse se je zgodilo brez večjega razgrajanja, kot bi bilo vse samo po sebi razumljivo. Vse ukaze so izpolnili. In to je vse. Takšni običaji so v Nemčiji v navadi že več stoletij.

Od desetih celic jih je samo sedem praznih. Za začetek dovolj. In v eni izmed teh celic sedi inšpektor Gareis s svojo skromno prtljago in očrtuje linije, loke in kroge na odličnem zemljevidu.

Bukov les — sedež in naslon tapeciran — lužen na oreh — naravno politiran

Preden se odločite za nakup kuhinjskih stolov in miz, salonskih stolov, foteljev in ostalega kosovnega pohištva

ZAHTEVAJTE KATALOG IN CENIK PODJETJA

JAVOR

LESNA INDUSTRIJA, PIVKA

ki proizvaja tudi

— kvalitetno priznane vezane in panel plošče,
— plemenite in slepe furnirje,
— lepljene sedeže in naslone,
— lesno embalažo,
— žagan mehki in trdi les.

VSE IZDELKE PODJETJA »JAVOR« LAHKO DOBITE V VSEH PRODAJALNAH PODJETJA »SLOVENIJA LES« IN V POSLOVALNICAH »JAVOR« PIVKA:

Ljubljana, Gosposvetska 13
Zagreb, Braća Oreški 15
Beograd, Nebojšina 7

PREDSTAVNIŠTVO PODJETJA »JAVOR« — SPLIT, SPINČIČEVA 27

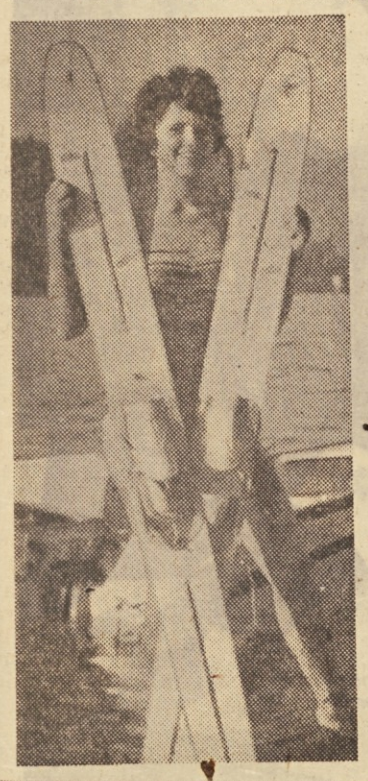

- čolne raznih izvedb iz poliestra (plastike) in običajnih materialov
- vodne smuči z vezmi
- tobogane vodne po naročilu
- razno drugo opremo za šport in rekreacijo

VAM NUDI

elan

TOVARNA ŠPORTNEGA ORODJA

BEGUNJE NA GORENJSKEM
Slovenija
Jugoslavija

ZAHTEVAJTE PONUDBE S POJASNILI IN PROSPEKTI

CENE PRIMERNE — ROKI KRATKI!

Uporabljajte naše priznane izdelke in spoznali boste, da so visoke kakovosti.

Obisk v tovarni tesnil in plastičnih mas »Tesnilka« Medvode

VEČ KOT MILIJON KILOGRAMOV IZDELKOV NA LETO

Za večino naših podjetij, ki so se začela razvijati v prvih povojnih letih, je značilno, da so nastala tako rekoč iz nič. Prav tako je bilo s tovarno tesnil in plastičnih mas »Tesnilka« Medvode. Takoj po vojni, ko je primanjkovalo tudi najrazličnejših, predvsem parovodnih tesnil, je takratno ministrstvo za industrijo naročilo, naj bi — za začetek v prostorih tovarne celuloze v Goričanah — poskusili z osvajanjem domače proizvodnje tesnil. Potrebne stroje so znesli z vseh vetrov; med drugim pa so predelali tudi nekaj starih papirniških sušilnih valjev. Do konca leta 1964 so že naredili prvih 30 ton parovodnih tesnil.

Nemogoče — saj smo bili brez vsega, kar je potrebno za tako proizvodnjo — se je uresničilo. Zato so že naslednjega leta začeli graditi prostore za novo tovarno tesnil v Medvodah. Medtem, ko so gradili ta industrijski objekt, so seveda nadaljevali s proizvodnjo v Goričanah. Konec 1947 leta so »preskočili« prvi večji mejnik, saj so izdelali 101 tono tesnil. Naredili pa so tudi prva tesnila za motorna vozila. Naslednje leto so potem preselili stroje v novo tovarno v Medvode, kjer so naredili 104 tone parovodnih tesnil in 1900 kilogramov avto tesnil.

Naštevanje teh številk iz najbolj rane zgodovine »Tesnilke« se bo morda zdelo nepomembno, vendar ni tako. Ti podatki, kot skromno ponazorilo prvih začetkov tega podjetja, ki se je tedaj imenovalo »Donit«, namreč postajajo neverjetno zanimivi, če jih primerjamo s številkami iz naslednjih let. V novem obratu so se postopoma vedno bolj usmerjali na solidno organizirano, industrijsko proizvodnjo. Zato pa so — razumljivo — iz leta v leto želi večje uspehe. Ti rezultati se ne kažejo zgolj v količinskem povečevanju proizvodnje, pač pa tudi v nenehnem izboljševanju kvalitete in izbora izdelkov. Tako zastavljena proizvodnja je seveda terjala tudi drugačno organizacijo v podjetju, uvedbo novih strokovnih služb, laboratorijev za spremljanje tekoče proizvodnje in za pripravo proizvodnje itd. To je prispevalo k utrditvi podjetja, jim priborilo sloves na tržišču in odprlo možnosti prodaje na inozemska tržišča. Tamkaj bo »Tesnilka« letos prodala tretjino svojih izdelkov.

Zato, za ilustracijo, le še nekaj podatkov iz bogate kronike podjetja! Že leta 1949 so začeli razmišljati tudi o uvedbi proizvodnje: o tesnilih, izdelanih na osnovi papirja, platna in umetnih smol. Kupili so 2000-tonsko hidravlično stiskalnico, ki je bila za tako proizvodnjo nujno potrebna. Že naslednje leto so naredili prvih 1200 kilogramov tekstolita. Na trg so dali prva, z žičnim platnom armirana tesnila. Potem je šlo vedno hitreje. Leta 1956 so izdelali 263 ton vseh vrst izdelkov, leto pozneje je bila proizvodnja za eno tretjino višja. Izdelke iz plastičnih mas so začeli tudi finalizirati. Na trg so prišli prvi domači ležaji, zobata kolesa, obloge zavor in obloge spojk — ferode. V kooperaciji s tovarno »Chromos« iz Zagreba so docela osvojili domačo proizvodnjo umetnih smol. Vsi jugoslovanski proizvajalci motornih vozil so v »Tesnilki« že lahko dobili vsa potrebna tesnila za avtomobile, motorna kolesa, traktorje in Diesel motorje.

Obrnimo kroniko še malo naprej! Čez dve leti, leta 1959, je Tesnilka dosegla proizvodnjo 708 ton. In najnovejši podatek: Lani so v tem podjetju prvič presegli 1000 ton proizvodnje. Letos, ob prvem maju in 15. obletnici podjetja, so izročili namenu obrat gumijastih azbestnih tesnil. Ko bo obrat docela opremljen, bo lahko dal 500 ton izdelkov na leto.

Tudi 200-članski kolektiv »Tesnilke« se pridružuje čestitkam ob 14. juliju, občinskem prazniku Medvod in obljublja, da ne bo ostal zgolj pri dosedanjih uspehih!

Trboveliska Cementarna ob diagramu proizvodnje

ZASAVSKI MLINI MELJEJO POČASI

Toda — zanesljivo! Tako bi dopolnil naslov, ki zadeva nepregledne mehanizme v trboveljski »Cementarni«, v tovarni, ki da dnevno domačemu tržišču okroglih 500 ton prvovrstnega cementa. O njegovi finosti govori 4900 zank na kvadratni centimeter v situ, poslednjem, rekli bi lahko, kontrolnem mehanizmu na poti od kamnolomov pa tja do železniške postaje.

Hkrati pa je »Cementarna« veriga avtomatskih strojev, mlinov, mešalcev, drobilcev in peči, ob katerih komaj naletiš na delavca. Še malo, dovolite domnevo, pa bo reportaža o zasavskih mlinih pripoved o strojih in ne o ljudeh!

Da, kje pa je pravzaprav dvesto in toliko delavcev, kolikor jih je zaposlenih v proizvodnji cementa v Trbovljah! Razdeljeni na izmene, razbiti v skupine, izgubljeni v senci in v ropotu velikih mehanizmov, le bežno opozarjajo nase. Na njih opozarja proizvodnja: 500 ton cementa dnevno namreč pomeni 800 ton surovine, laporja in apnenca, pa raznih primesi, ki jo mora **nekdo** voditi skozi kanale in desetera zobovja, mimo visokih temperatur, od prve do poslednje proizvodne faze. Ta **nekdo** pa je človek, je delavec, ki mora presneto skrbno ter prizadevno opravljati svojo delovno dolžnost, saj avtomati in kazalci na urah zahtevajo toliko več pozornosti, kolikor bolj so komplicirani.

In jih srečaš! Na separaciji, na razkladalni postaji. Semkaj prihajata dve progi: iz Vasel in iz Retja. Po prvi skoraj neslišno pridrse koši z laporjem. Zasukajo se ob železnem kolesju, smuknejo nad veliko mrežo, kjer jih avtomat obrne, da stresejo svoj tovor v nikdar prenapolnjeno žrelo, zbirni kanal, ki vodi proti mlinom in pečem.

Joža streže prihajajočim košem. V osmih urah opravi z 800 jeklenimi zibelkami. Preobrnjene spet postavi v normalen položaj ter jih vrne kamnolomu.

Tam gori hite. Cementarna je z novo pečjo skoraj potrojila proizvodnjo. Treba je večje količine surovine. Delovni skupini v kamnolomu pomagajo kopalni in nakladalni stroji, ki kot za šalo premikajo desettonske gore.

Joža na razkladalni postaji je svoje dni prestrezal do 300 košev, zdaj jih do 800. Več dela ima, hitreje se mora vrteti med prihajajočimi in odhajajočimi zibelkami. Pa tudi zaslužek je boljši, norma je drugačna. Za tiste, v kamnolomu, za delavce na razkladalni postaji.

Semkaj vodi še druga žičnica. Starejšega datuma, manj avtomatizirana. Koši, naloženi z apnencem, nebogljeno obstoje, kakor hitro odskoči spona, s katero so sicer pritrjeni na vleko. Potem jih mora delavec potisniti do mreže, do zbirnega kanala, tu jih zaobrne, spet postavi v normalen položaj in potisne po viseči progi do žičnice, kjer ponovno zamenja delavčeve roke vlečna spona. To delovno mesto je teže! A je število košev manjše.

»Koliko točk?« vprašam delavki ob koših.

»240, tudi 260!« mi smeje odgovorita.

Točka pa je vredna petdeset, šestdeset, sedemdeset dinarjev. Vrednost točke je pač odvisna od proizvodnje, od ton cementa, ki zapusti tovarno. Točka je seveda izhodišče za izračunavanja osebnega dohodka delavcev. Sodi k sistemu nagrajevanja po delu. Tako v Trboveljski Cementarni.

Mehanizmi opravljajo svoje. Obiskovalec prisluškuje, občuduje, bara za tem in onim: blato, klinker, peč s temperaturo 1400 Celzijevih stopinj, pa mlini in železne krogle...

In ljudje! Ni jih veliko po številu, a tisti, ki so, odtehtajo. Fant pri novi peči, ki jo je pred kratkim montirala znana firma iz Danske, pazljivo čisti ploščad pred pečjo. Očitno hoče, da bo peč sijala kot prvi dan! Za hip pusti opravilo, da pogleda urne kazalce na komandni plošči. Njegova skrb je — kontrolirati mehanizme s pomočjo komandne plošče. Sam je v prostoru, sam z osemdeset metrov dolgo horizontalno pečjo, ki se nenehno suče okoli svoje osi.

Delavci v Cementarni nimajo kdo ve kakšnih papirnatih kvalifikacij. Odlikuje jih starost in izkušnja. Vešči so svojih dolžnosti in kot privajeni cementarji odlično opravljajo svoj poklic.

Kapaciteta nove peči je — 300 ton na dan. Daje pa jih že zdaj, na začetku, 10 ali 20 več!

Pozornosti pa ne zasluži samo tuj mehanizem, stroj inozemske tovarne. Pozornost velja tudi doma izdelanemu mlinu s kapaciteto 500 ton cementa. Giganta je izdelal ljubljanski »Litostroj«. Do poslednjega vijaka.

Spočetka je mlin nagajal. A ne zaradi mehanizma, konstrukcije, ampak zavoljo železnih krogel. Nadzornik tehnološkega obrata, tovariš Anton Bala je razložil:

»Drobilno funkcijo v mlinu opravljajo železne krogle. Te morajo imeti natanko določeno težo, ki mora biti v skladu s hitrostjo, s katero se mlin obrača. Ta vsklajenost mora vsebovati tehnično značilnost v postopku, da krogla pripotuje v vrtečem se mlinu do približno tretjine poti v smeri najvišje, vertikalne točke. S te lege krogla zgrmi na dno ter s svojo težino opravlja funkcijo drobljenja. No, mi smo morali v novem mlinu nekajkrat preizkusiti krogle različnih težin in ob tem menjavati hitrost obračanja. Ko smo dosegli potrebno vsklajenost, potem smo končno lahko pritisnili na gumb in mehanizem opravlja svoje delo.«

Pritisnili na gumb in — prekrižali roke. Avtomat ima besedo! A vendar ni tako: mlinar zatrjuje, da mora nič kolikokrat na dan v tretje nadstropje nad mlinom, da prešteje nič koliko stopnic v svoji izmeni, da mora neprestano prisluškovati stroju, tu podmazati, tam pritegniti vijak, pa spet obstati pred komandno ploščo, kontrolirati kazalce.

Toda delo gre. Odlično. Mlinar je na svojem delovnem mestu zadovoljen. S svojo sposobnostjo in znanjem malone brezskrben.

Ing. Pintarič, direktor »Cementarne«, dopolnjuje:

»Avtomatizacija zahteva poldrugega človeka. Kolikor mu lajša delo nemoten tek mehanizmov, toliko več zahtevajo od njega kontrolne plošče, številne ure, kazalci, signali in na vsako zaznano spremembo mora delavec hitro in prisebno reagirati.«

Iluzorna je potemtakem nemara hudomušna pripomba, češ da avtomatska proizvodnja dovoljuje delavcu prebiranje časnikov v delovnem času!

O strojih pa pripoveduje ing. Pintarič:

»Naš elaborat govori o 1000 tonah cementa dnevno. Zdaj jih proizvajamo 500. Pozneje nekoč bomo še gradili, rekonstruirali, toda trenutno nas čaka popravilo stare peči iz leta 1939. Čaka nas boj z dimno zaveso, ki jo bruhajo naši dimniki. Montirali bomo doma izdelan elektrofilter za razpraševanje ter enkrat za vselej osvobodili našo dolino neprijetnega prahu. Nato moramo urediti promet, saj je dostop transporta do nas dokaj zamotana zadeva. Tu mislim na vlak, na kamione...«

Transport je posebno poglavje.

Sekretar CK ZKS Miha Marinko v spremstvu predsednika OLO Ljubljana Metoda Mikuža in direktorja Cementarne Trbovlje ing. Pintariča ogleduje nove tovarniške mehanizme.

500 ton dnevne proizvodnje predstavlja vlakovno kompozicijo dvajsetih vagonov. A na industrijskem tiru je prostora komaj za šest tovornih vagonov. Železnica ima svoje težave: manipulacija ji otežkoča dosti prometna proga in razmeroma tesnost, v kateri so razpreženi železniški tiri. Tako se mnogokrat primeri, da vagonov za cement ni, da so razbiti med ostale, že natovorjene vagone z drugim blagom, da ni lokomotive za vleko in premikanje ob pravem času, da...

Nakladalni mojster se je hudoval: »Stojimo še štiri ure, a vagonov ni!«

Starčev Lojze je pritegnil: »Imamo akord, a kaj nam pomaga, če pa ni dela. Potegnili bi, potegnili, če bi bili vagoni, tako pa nam pišejo navadne režijske ure!«

Tu zadeva ekonomska enota s svojo delovno zavzetostjo ob drugo gospodarsko organizacijo. Če tam v kamnolomu zastanejo, prizadenejo delovno skupino na razkladalni postaji, pa mlinarje ali tiste ob peči. Vendar se ekonomska enota sosednji opraviči, tu obstoji medsebojno obračunavanje. V primeru nakladalcev, ki kot ekonomska enota zadevajo ob železnico, pa medsebojno sodelovanje v cilju večjega dohodka, odpove. Odpove popolnoma.

V tem je osnovna namera Cementarne, da prej ali slej zgradi lasten industrijski tir z večjo kapaciteto. Drugo ne preostane.

Zasavski mlini torej meljejo počasi, toda zanesljivo. Komaj rekonstruirana Cementarna že razmišlja o novih načrtih, ki bodo omogočili še več ton cementa, lažje delo in zanesljivejši dohodek.

In prav je tako!

P. s.: Zdaj proizvajajo slovenske cementarne na prebivalca blizu 230 kg cementa letno; jugoslovanske pa s svojimi 2 milijona in 400 tisoči tonami letno 134 kg.

Načrti predvidevajo jugoslovansko letno proizvodnjo cementa — 4 milijone in 400 tisoč ton! K realizaciji tega načrta že prispeva Cementarna v Trbovljah, o kateri pripovedujemo.

Za razvedrilo in kratek čas

Doživljaj pesnika z muzo

Epidemija gripe

Križanka

Vodoravno: 1. koristne domače živali, 6. bajta, koča, 11. španski spolnik, 12. očistiti s krtačo, 15. samoglasnik in soglasnik, 16. zaščitna prevleka, 18. spisek snovi v knjigi, 19. vrtna hišica, 20. krajevni prislov, 22. primitiven plug, 23. rastlina ovijalka, 24. naša tovarna avtomobilov, 25. kemični simbol težke kovine, 26. hoditi, 27. samec domače živali, 29. odklonitev pri glasovanju, 31. kis, 34. zelo svetel, 35. skupnost, 37. žensko ime, 38. števnik, 39. del fizike, 41. osebni zaimek, 42. črta, ki spaja skrajni točki loka, 43. razširjeno sodišče.

Navpično: 1. godalni instrument, 2. delovni polet, 3. pripovedna pesnitev, 4. del krožnice, 5. državna lastnina, 6. unesek pri prodaji, obraba, 7. tuje moško ime, 8. kemični simbol najlažje kovine, 9. grška črka, 10. riževo žganje, 13. slaba vrsta grozdja, 14. jezero na Madžarskem, 17. velika posoda, 19. cesta v mestu, 21. koledarska enota, 23. število, 27. obljuba, 28. velike žile v našem telesu, 29. zeljnat list, 30. zaznavanje s prsti, 32. majhen severnoameriški medved, 33. jezero v Afriki, 35. del vodne napeljave, 36. veznik, 39. osebni zaimek, 40. ploskovna mera.

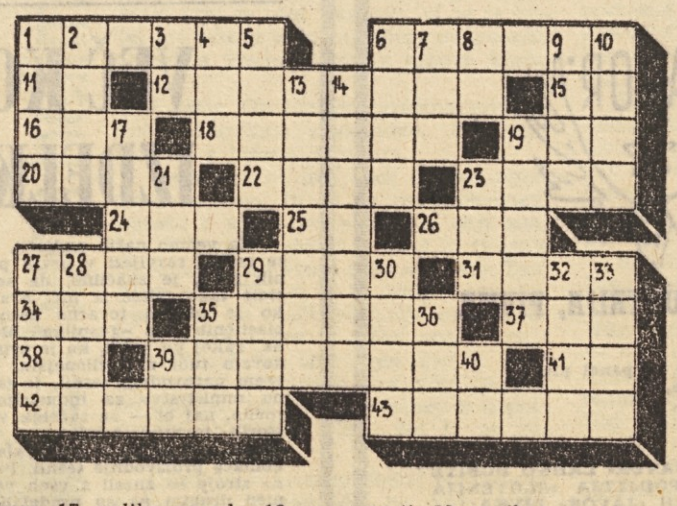

HUMORESKA

MIRKO TRIŠLER:

Natečaj

Anonimni natečaji so zelo popularno sredstvo za dvig kulturne vrednosti. Med drugim, se na ta način odkrivajo tudi mladi talenti. Nekoč je nekdo povedal, da je tudi Goethe objavil svojo prvo pesmico na osnovi nagradnega natečaja. Seveda ni dobil nagrade, ampak so mu pesmico samo odkupili. Nihče ni tega potrdil, toda tudi ni demantiral. No, čeprav to ni resnica, je zgodba dobro izmišljena, ker stimulira bodoče generacije natečajnikov.

Vsi organizatorji natečajev so plemeniti prvoborci za kulturno nadgradnjo, ki izgorevajo v delu. Poleg polnih predalov neprečitanih romanov, dram, pesniških zbirk, kompozicij in filmskih scenarijev so organizirali še natečaj, kljub nevarnosti, da bodo morali kupiti nove omare in nove predale.

Po starodavni legendi je bil prvi veliki književni natečaj za najboljšo pesnitev objavljen v starem Babilonu, v dobi ko so še pisali s klinasto pisavo po opekah.

Iniciativo je pravzaprav dala opekarska industrija, ki je proizvajala več opeke, kot so jo potrebovali za gradbeno dejavnost, in so zato prodajali opeko nadobudnim piscem.

Na drugi strani pa so želeli pisatelji sami, da se razpiše natečaj in to zlasti pisatelji, ki se jim ni več ljubilo urezovati kline v opeke, niti čakati na izum latinice, papirja in pisalnih strojev. Zato so rajši sodelovali v raznih žirijah. Eden izmed njih je ugotovil, da je član sedemnajstih žirij in zato tudi predlagal natečaj in ustanovitev osemnajste žirije, ker se od sedemnajstih ne da dostojno živeti. Vsi ostali, ki so jih poklicali k sodelovanju, so se prav tako z velikim veseljem vključili v žirijo.

Mladi talenti so se kot obsedeni vrgli na delo. Vsak izmed njih je bil trdno prepričan, da bo njegova epopeja potolkla rekord takratnega babilonskega bestsellerja epa »Gilgameš«.

Stari in renomirani pisatelji so obiskali svoje založnike in po skladiščih opek iskali svoje klinopise, ki so se nekje založili, v upanju, da bi pač uspeli pri natečaju.

(Ta praksa izginjanja klinopisov, ki so se pozneje spremenili v rokopise, danes že v strojepise, se uporablja še dandanes.)

Člani osemnajste žirije so se grabili za glavo, ko so videli, koliko opek je prispelo na ta natečaj. Znašli so se v težki dilemi: ali naj prečitajo najprej tiste klinopise, ki so prišli po redni poti, ali naj takoj pričnočitati material, ki je prispel na nagradni natečaj.

O tem problemu so imeli več konferenc in diskusij. Vse to pa jim je vzelo toliko časa, da niso uspeli prečitati ne prvih in ne drugi.

Toda klinopisi so se grmadili z obeh strani.

Nekega dne se je sprehajal mimo velikanskega skladišča klinopisov znani prizadevni gradbeni investitor in prišel na zelo originalno idejo.

Zakaj naj ostane neizkoriščen ta ogromni gradbeni material, ki ga tako ali tako nihče ne čita?

Izdelal je načrt, troškovnik in predlog, vrhovna oblast pa je odločila, da se zgradi Babilonski stolp. Znano nam je, kako je neslavno propadel ta projekt. V tej dobi je namreč obstojala zelo močna fluktuacija delovne sile z raznih jezikovnih področij. Nastala je strašna zmešnjava, nihče ni ničesar razumel. V tej dobi seveda še ni obstojalo Društvo prevajavcev, niti še niso izumili esperanta. Graditev stolpa so opustili, kar je še ostalo, so uničili pesniki pri iskanju fragmentov svojih klinopisov.

Če gledamo na vse to iz današnjega aspekta, se je pokazala edina korist kulturi in prosveti pri tem nagradnem natečaju mnogo pozneje, in sicer takrat, ko je nek naš književnik imenoval svoje dramsko delo »Babilonski stolp«.

Z današnjimi natečaji so težave še večje, ker ne pišemo več na opeke.

Kljub temu ne smemo izgubiti upanja.

Nedavno smo čitali v časnikih, kako je nekdo izumil način, kako uporabiti papir kot izvrsten gradbeni material.

Če bi bilo tores, potem bi se lahko izpraznili številni predali, založniška podjetja, filmski producenti, gledališča itd. bi lahko s prodajo rokopisov prišli po redni poti ali s pomočjo natečajev do tolikšnih finančnih sredstev, da ne bi potrebovali več dotacij.

Prodajni servis

Modna hiša

LJUBLJANA, Cigaletova ulica

vas vabi na ogled modnih novosti tekstila in konfekcije.

Velika izbira modnih artikov za letovanje.

OBVESTILA BRAVCEM

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE

Že večkrat smo pisali o sindikalni podružnici Železarne v Štorah, ki posveča veliko pozornost razširjanju sindikalnega glasila Delavska enotnost. Za nenehno skrb temu glasilu so v minulem letu izvolili pri izvršnem odboru stalno poverjeništvo Delavske enotnosti, v letošnjem letu pa v vseh sindikalnih podružnicah, ki jih je 18, še poverjenike, ki bodo v pomoč temu poverjeništvu. Uspeh enoletnega dela ni izostal, saj je število naročnikov v Železarni že preseglo število 500, a še vedno nam poverjeniki, v prvi vrsti glavni poverjenik Jože Mastnak, dostavljajo nova naročila. Tako smo prejeli za zadnji dve številki Delavske enotnosti zopet 28 novih naročnikov. Ne samo to, pač pa tudi obveznost, katero so si zadali poverjeniki Delavske enotnosti, da bo do konca leta v njihovem kolektivu čitalo naš list 1000 naročnikov, je dokaz, da je vsa poverjeniška mreža v stalnih stikih z bravci našega lista.

Ena glavnih nalog poverjeništva DE v Železarni Štore je vestno in pravočasno razdeljevanje Delavske enotnosti.

●

Pred kratkim je prevzel poverjeništvo za Delavsko enotnost v Splošni plovbi Piran tovariš Franc Pirc. Prevzem tega poverjeništva ni ostal samo v besedi, saj je v kratkem času med precej raztresenim kolektivom zbral kar 58 novih naročnikov.

●

SLOVENJ GRADEC — Štefan Blažun, poverjenik v Tovarni kos, nam je poslal seznam za 10 novih naročnikov.

GORNJA RADGONA — Tovariš Konrad Suhač, poverjenik DE v Kmetijskem gospodarstvu, nam je poslal 27 novih naročnikov.

ORMOŽ — Tovariš Nikola Mihels, poverjenik DE v Gradbeno-obrtnem podjetju »Grad«, nas je presenetil z naročilom za 10 novih naročnikov, saj prebira v tem kolektivu že 60 članov naš list.

●

Pred kratkim nas je obvestila sindikalna podružnica Cinkarne Celje, da odpoveduje 52 izvodov Delavske enotnosti, malo za tem pa še s strani uprave odpoved 59 naročnikov. Seveda smo takoj obiskali tako podjetje kot sindikalno podružnico ter ugotovili, da to niso odpovedi, pač pa samo spremenjen način pošiljanja. Dne 3. julija 1962 pa smo že prejeli razveseljivo obvestilo, s katerim poverjenica Pepca Drolle naroča poleg teh še 11 novih naročnikov.

Spored RTV Ljubljana za teden od 16. do 22. julija 1962

PONEDELJEK
16. julija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored — 8.05 Sever-Dlesk: Med Savco in Dravco — 8.25 Tri scene iz Verdijeve Traviate — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Ko se oglasi tisoč piščali hammond orgel — 9.40 Samospevi Cirila Pregija z medigrami na violino — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Naši skladatelji iz preteklosti — 11.30 Pol ure pred dvanajsto — 12.05 Slovenske narodne ob spremljavi harmonike — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Ludwig van Beethoven: Kvintet za klavir, oboo, klarinet, rog in fagot v Es-duru op. 16 — 13.56 Walter Gieseking zaigra na klavir dve Schumannovi skladbi — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 15.20 Glasbena medigra — 15.25 Tri Paganinijeve kaprice — 15.40 Literarni sprehod — R. Tagore: Zmaga — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Arija skozi stoletja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Portreti jugoslovanskih skladateljev zabavne glasbe — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Novosti iz našega arhiva zabavne glasbe — 20.45 Kulturni globus — 21.00 Glasbena medigra

TOREK
17. julija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Nocoj se mi je sanjalo.. — 8.25 Ob zvokih zabavne glasbe — 8.55 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.10 Bogo Leskovic: Domovina — simfonija v enem stavku — 9.45 Nehama Haendel poje izraelske pesmi — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Papandopulova sonata in Hatzejevi samospevi — 11.20 Rolf in Aleksandra Becker: Dovolite — ime mi je Cox — 11.51 Majhni zabavni ansambli — 12.05 10 minut z Zadovoljnimi Kranjci — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Prizori iz 1. dejanja opere »Seviljski brivec« — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Igra Trio Dorka Škoberneta — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Popoldne v orkestralnem studiu — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Poje Mariborski komorni zbor — 18.45 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Portret v miniaturi — 20.15 Majhen koncert hornista Jožeta Falouta — 20.30 Radijska igra — 21.27 Edward Elgar: Serenada za godala v e-molu.

SREDA
18. julija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Jutranje glasbeno popotovanje — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.25 Po strunah in tipkah — 9.46 Gioacchino Rossini: Kvartet št. 1 v F-duru za flavto, klarinet, rog in fagot — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Odlomki iz opere »Vaški vedež« Jeana Jacquesa Rousseauja — 11.15 Človek in zdravje — 11.25 Zabavni kaleidoskop — 12.05 Domače polke igra Vaški kvintet — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Orkestralni odlomki z odra — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Ljubezen in ljubosumje — dva odlomka iz Verdijeve opere Othello — 15.20 KZRTV p. v. Rada Simonitija poje slovenske ali dalmatinske narodne — 15.40 Lipovškove in Škerjančeve skladbe — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Soferjem na pot — 17.50 Bojan Adamič: Plesalka — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Favn in njegova flavta — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Pojoči mozaik — 21.00 Veliki zabavni orkestri tega tedna — 22.15 Pavle Dešpalj: Koncert za violino in orkester — 22.50 Literarni nokturno

ČETRTEK
19. julija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 V duetu in kvartetu — 8.30 Zabavni kaleidoskop — 9.10 Vesele počitnice — 9.25 Finale in nekaj prizorov iz Webrove opere »Carostrelec« — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 »Kaj slišimo na gorah« — simfonična pesnitev Franza Liszta — 11.30 Zbor Sovjetske armade — 11.40 Melodije Johanna Straussa in Franza Leharja — 12.05 Trio Modic iz Mengša — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.30 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pianist Adam Harasiewicz igra Chopina — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Naši pevci na tujem — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 50 minut turizma in melodij — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Petnajst minut z orkestrom Melachrino — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Mihovil Logar: Concertino simfonico za klarinet in orkester — 22.15 Posnetki koncertov III. jugoslovanskega festivala jazza na Bledu — 23.05 Zaplešimo twist in rock'n roll.

PETEK
20. julija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Arije za koloraturni sopran — 8.40 Mali koncert lahke glasbe — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Joseph Haydn: Koncert za flavto in orkester v D-duru — 9.45 Trio Bardorfer s sekstetom bratov Pleško — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Stare slovenske skladbe — 11.20 Rolf in Aleksandra Becker: Dovolite — ime mi je Cox — 11.50 Zabavni zvoki — 12.05 Igra Kmečka godba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Dva monologa iz Konjovičeve Koštane — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 V domačem tonu — 15.25 Peter Iljič Čajkovski: Suita za orkester št. 1 v D-duru — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Solist tega tedna — 17.40 Dvajset plesnih minut — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mihail Glinka, prvi ruski operni skladatelj — 18.45 Iz naših kolektivov 19.00 Obvestila 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Antonio Vivaldi: Preizkušnja harmonije in invencije — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Zborovske miniature italijanske renesanse — 21.00 Hitri prsti — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Romantičnim plesalcem.

SOBOTA
21. julija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Poštarček v mladinski glasbeni redakciji — 8.35 Na Balkanu - s skladateljem Tajčevičem in Miletićem — 8.55 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.10 Zabavni kaleidoskop — 9.40 Poje zbor Glasbene matice — 10.15 Od tod in ondod — 11.00 Mario Lanza na opernem in revijskem odru — 11.30 Zabavna glasba za vedro razpoloženje — 12.05 Partizanske koračnice — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Med suitami — 14.05 Glasbeni omnibus — 14.35 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Domače polke in valčki — 15.40 Moški zbor Jakova Gotovca — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.50 Zbor in orkester Ray Conniff — 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Benjamin Ipavec-Bogo Leskovic: Serenada za godalni orkester — 18.30 Četrt ure z zabavnim orkestrom RTV Ljubljana — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Na predvečer vstaje slovenskega ljudstva — 20.40 Slovenska zabavna glasba — 22.15 Oddaja za naše izseljence

NEDELJA
22. julija

6.00—8.00 Nismo se uklonili! — 6.30—6.35 Napotki za turiste — 7.30—7.35 Radijski koledar in prireditve dneva — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Partizanski skladatelji - Bojan Adamič: Naše ljubljeno mesto - baletna glasba — 9.45 Iz junaških dni — 10.00 Še pomnite, tovariši... — 10.30 Pot v zmago — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Glasba iz filma »Zaklad naše zemlje« — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Narodne in ponarodele v priredbi Vlada Goloba — 14.15 Borci čestitajo — 15.15 Scenska glasba iz jugoslovanskih filmov — 15.30 Pesem matere treh partizanov in drugi samospevi — 15.48 Chopinova Fantazija v obliki poloneze — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Lepe melodije — 17.05 Vatroslav Lisinski: Jugoslovanska uvertura — 17.15 Radijska igra — 18.20 Matija Bravničar: Fantazija za violino in klavir — 18.25 Športno popoldne — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Jugoslovanski pevci in orkestri — 20.35 Športna poročila — 20.45 Blaž Arnič: V simfonija - »Vojna in mir« — 22.00 Napoved časa, poročila — 22.15 Posnetki koncertov III. jugoslovanskega festivala jazza.